

Kaakkois-Suomen työmarkkinat vuosina 2008–2014

– mitä taloustaantumassa on tähän mennessä tapahtunut

NIILO MELOLINNA

Kaakkois-Suomen työmarkkinat vuosina 2008–2014

– mitä taloustaantumassa on tähän mennessä tapahtunut

NIILO MELOLINNA

RAPORTTEJA 7 | 2015

Kaakkois-Suomen työmarkkinat vuosina 2008–2014

– mitä taloustaantumassa on tähän mennessä tapahtunut

Kaakkois-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus

Kansikuva: ELVI – ELY-keskusten viestintäpalvelut

ISBN 978-952-314-195-7 (PDF)

ISSN 2242-2846

ISSN 2242-2854 (verkkojulkaisu)

URN:ISBN:978-952-314-195-7

www.doria.fi/ely-keskus

Sisällys

Johdanto.....	5
Suomen talous nykyisessä taantumassa.....	6
Väestökehitys ja väestön toiminta.....	10
Väestökehitys	10
Työvoimaan osallistuminen	11
Työikäisten opiskelu	15
Työikäisten eläkkeellä olo ja eläkkeelle siirtyminen	16
Työllisen väestön määrä ja kehitys	21
Työttömien osuus väestöstä.....	23
Yhdistelmä väestön työmarkkina-aseman muutoksesta Kaakkois-Suomessa ja Suomessa keskimäärin nykyisen taantumana aikana	24
Työmarkkina-asemien prosentuaalinen muutos	24
Väestön määrään suhteutettu kehitys.....	25
Lukumääräkehitys	27
Mitä on tapahtunut Kaakkois-Suomen eri toimialojen työllisyydelle.....	28
Nykyisen taantuma-ajan työllisten yhteismäärä verrattuna aikaisempaan kehitykseen	28
Toimialarakenne ja sen viimeaikainen muutos	30
Miten Kaakkois-Suomen kehitys poikkeaa maan keskiarvosta	33
Kaakkois-Suomen maakuntien, seutukuntien sekä kuntien työllisten määrän muutos	41
Työllisten määrä teollisuuden toimialoilla Tilastokeskuksen teollisuustilaston mukaan.....	45
Miten on käynyt työttömyyden taantumassa?	52
Työttömien työnhakijoiden määrällinen kehitys Kaakkois-Suomessa ja Suomessa keskimäärin	52
Työttömien määrien kehitys Kaakkois-Suomen seutukunnissa.....	56
Työttömyyden suhteellinen taso.....	58
Työttömien osuus työvoimasta.....	58
Työttömien työnhakijoiden osuus kunkin ikäluokan väestöstä	59
Missä ammateissa työttömyys on kasvanut taantumassa	63
Ammattien pääryhmät.....	63
Tarkemmat ammattiryhmät sukupuolen mukaan, miehet.....	64
Tarkemmat ammattiryhmät sukupuolen mukaan, naiset	67
Työttömyyden kehitys koulutusasteen mukaan	69
Virtailut työmarkkinoilla: olennainen osa työmarkkinoiden muutosta.....	72
Joitakin teoreettisia näkökulmia työmarkkinoiden dynamiikkaan.....	72
Työmarkkinoiden virtailut Kaakkois-Suomessa	74
Tiivistelmä	80
Lähdeluettelo	82

Johdanto

Selvitän tässä raportissa mitä Kaakkois-Suomen alueen (Kymenlaakson ja Etelä-Karjalan maakunnat) työllisyydelle ja työttömyydelle on tapahtunut vuoden 2008 lopulta käynnistyneen taloustaantumana aikana. Vertailen raportissa tilannetta juuri ennen taantumaa – lähinnä käyttäen vuoden 2007 tai alkuvuoden 2008 tietoja – ja vertaan niitä kirjoitushetkellä käytössä olleisiin tietoihin. Tilastolähteestä riippuen viimeisimmät kirjoitushetkellä tarjolla olleet tiedot ovat vuosilta 2011–2014. Tuoreinta tietoa on ollut saatavissa työttömyydestä. Raportissa käytän mm. vuoden 2014 alkuvuosipuoliskon työttömyystietoja.

Raportin tavoitteena on arvioida millaisia muutoksia tuotantoelämässä ja työmarkkinoilla on taantumassa tapahtunut kesään 2014 mennessä. Vaikka ilmiöiden kuvaus koskee lähinnä meneillään olevan taantumana aikaa eli vuoden 2007 jälkeistä tilannetta, vertailua tehdään osaksi myös aiempaan kehitykseen, jotta näkyy, miten taantumana aika on muuttanut pidemmän ajan kehitystä. Tästä Kaakkois-Suomen työllisyyden pitkän ajan kehityksestä on laadittu aiemmin oma julkaisu (Melolinna 2014).

Tarkasteltavina muuttujina ovat tässä raportissa Kaakkois-Suomen työllisten toimialoittaiset määrät ja niiden muutokset nykyisen taantumana aikana sekä työttömyyden tason ja erilaisten muiden työttömyyttä kuvaavien piirteiden kehitys. Myös väestön työmarkkina-aseman (työmarkkinoilla toimimisen) muutokset ovat esillä, samoin eräät muut väestömuutoksen piirteet. Raportti on pääluonteeltaan kuvaileva, mutta ilmiöiden muutokseen haetaan jonkin verran selityksiä myös ilmiön ulkopuolisesta yhteiskuntakehityksestä.

Jonkin alueen väestön työllisyyttä voidaan kuvata kahdella eri tavalla: lähtien joko alueelle sijoittuvasta työvoiman kysynnästä (alueella toimivasta tuotannosta) ja sen tarjoamista työmahdollisuuksista tai seuraamalla alueella asuvien ihmisten työelämässä toimimista ja heidän mahdollisuuksiaan saada työtä. Alueella sijaitsevan tuotannon työvoimaa selvittäessä työpaikassa työskentelevän henkilön asuinpaikalla ei ole merkitystä: tilastossa työpaikat sijoitetaan sille alueelle, jossa tuotanto tapahtuu (tarkempia määrittelyjä Tilastokeskuksen ao. tilastojen kotisivuilta). Jos taas halutaan seurata jollakin alueella asuvien henkilöiden työmarkkinoilla toimimista, käytetään tilastoja, joissa aluetieto määrittyy henkilön asuinpaikan mukaan. Henkilön työpaikka voi sijaita myös jollakin muulla kuin asuinalueella.

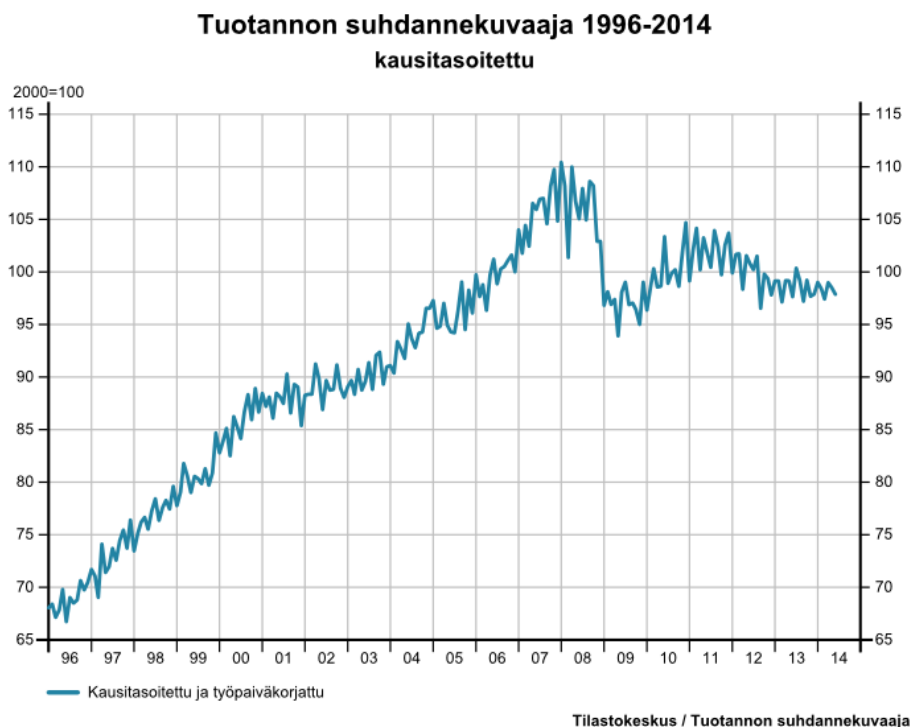
Kuvaan tässä raportissa Kaakkois-Suomen ja sen osa-alueiden työllisyyttä käyttämällä tilastolähteinä lähinnä Tilastokeskuksen työssäkäyntitilastoa, teollisuustilastoa sekä aluetilinpitoa. Aluetilinpitossa ja teollisuustilastossa työpaikat sijoittuvat tuotantolaitoksen sijaintipaikan mukaiselle alueelle. Työssäkäyntitilastossa käytetään molempia erotteluja: voidaan erottaa joko alueella sijaitsevat työpaikat (riippumatta, missä ko. työpaikassa työskentelevä henkilö asuu) sekä alueella asuvien henkilöiden työllisyystiedot (tällöin ei ole merkitystä sillä, millä alueella henkilön työpaikka sijaitsee).

Alueelliset työttömyystiedot saadaan työ- ja elinkeinoministeriön työnvälitystilastosta. Ne ovat työssäkäyntitilaston tapaan yksilöpohjaisia ja sisällöltään varsin monipuolisia. Lisäksi käytän joitakin muita tilastolähteitä, mm. Eläketurvakeskuksen tilastoja ja Tilastokeskuksen työvoimatutkimusta.

Suomen talous nykyisessä taantumassa

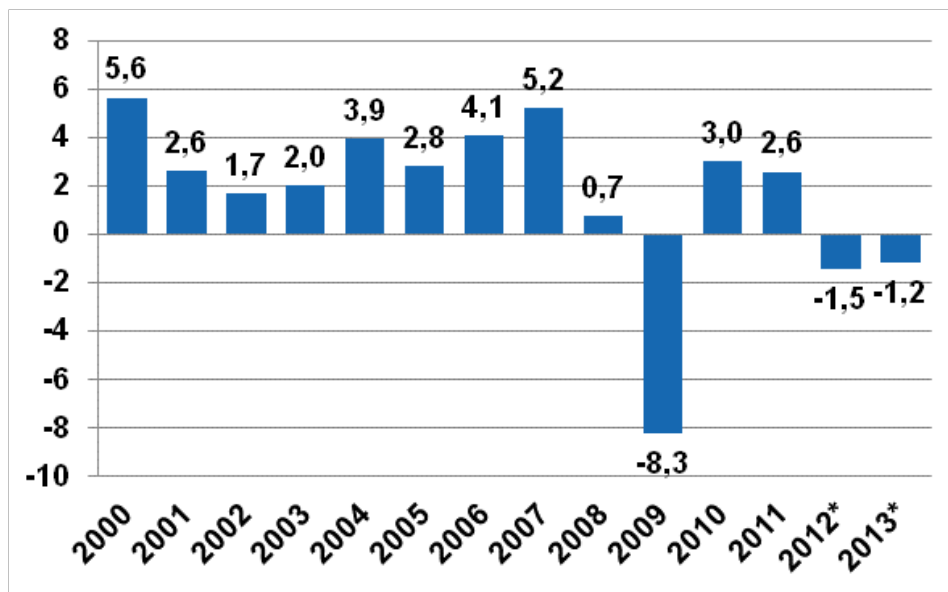
Suomen kansantalouteen alkoi vuoden 2008 loppupuolella vaikuttaa kansainvälinen finanssikriisi. Sitä ovat seuranneet euroalueen vaikeudet ja muut talouden epävarmuudet. Voidaan puhua jo pitkään jatkuneesta taloustaantumasta, joka näkyy tuotannon laskuna ja työttömyyden kasvuna. Bruttokansantuote laski jyrkästi vuonna 2009. Vuonna 2010 talous alkoi hiljalleen kasvaa uudelleen, mutta lyhyen kasvuvaiheen jälkeen kasvu alkoi vuonna 2011 hidastua ja kehitys kääntyi laskuun vuonna 2012. Kesällä 2014 talous odottelee edelleen kasvukäännettä, jota ajankohdan ennusteet eivät kuitenkaan selkeästi näe lähitulevaisuudessa. Tilanne on odottava ja epävarma.

Oheinen Tilastokeskuksen kuva esittelee kansantalouden tuotannon kehitystä indeksinä, jossa vuoden 2000 tasoa on merkitty 100:lla.

Kuviosta näkyy tuotannon pitkään jatkunut kasvusuunta 1990-luvun alun syvän laman jälkeen (jota ajanjaksoa ei näy kuvassa). Kasvu jonkin verran taittui 2000-luvun alussa, mutta jatkui sen jälkeen vakaana aina vuoden 2008 alkuun saakka. Siitä käynnistynyt vuoden 2009 laskuvaihe ja sitä seurannut kehitys kuvastaa hyvin nykyistä talouden epävarmaa tilaa.

Toisessa kuvassa on esillä 2000-luvun kehitys hieman tarkemmin. Kuvassa ovat Tilastokeskuksen ylläpitämän kansantalouden tilinpidon katsauksen 11.7.2014 mukaiset bruttokansantuotteen volyymin (määrän) vuosittaiset prosenttimuutokset. Luvut on tarkistettu kesällä 2014 käyttöön otetun EKT 2010 -tilinpitojärjestelmän mukaisiksi.

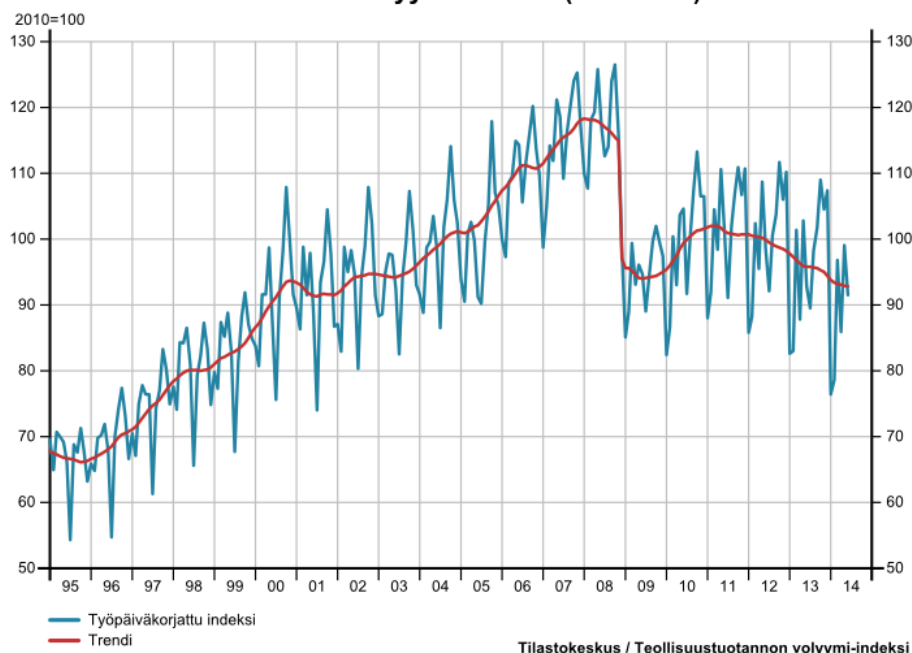

BKT:n volyymin vuoden 2008 matala kasvu ja 2009 tuntuva lasku näyttävät selvästi tuotannon pudotuksen. Vuosina 2010 ja 2011 päästiin kasvuun, mutta tämän jälkeen tuotanto alkoi uudelleen laskea. Tarkennettujen ennakkotietojen mukaan bkt laski vuonna 2012 1,5 prosenttia ja vuonna 2013 1,2 prosenttia. Matti Pohjola arvioi vuonna 2010 ilmestyneessä artikkelissaan (Pohjola 2010) meneillään olevan taantuman (silloista) syvyyttä vertaamalla tilannetta 1990-luvun alun lamaan. Hän toteaa, että vuoden 2009 bkt:n kahdeksan prosentin pudotus voidaan jakaa kahteen komponenttiin. Puolet pudotuksesta oli paluuta normaaliin eli tuotannon potentiaaliselle tasolle ja vain puolet varsinaisen taantuman vaikutusta. Tuolloin näytti siltä, että taantuma on selvästi matalampi kuin 1990-luvun lama.

Tilanne kuitenkin muuttui tuon jälkeen. Vuosien 2010 ja 2011 kasvu kuihtui vuonna 2012 ja siirryttiin laskevan tuotannon vaiheeseen. Matti Pohjola ja kaksi muuta professoria: Bengt Holmström ja Sixten Korkman arvioivat uutta, muuttunutta tilannetta helmikuussa 2014 valtioneuvoston kanslian talousneuvostolle tekemässään muistiossa (Holmström ym. 2014). Kirjoittajat toteavat: ”Käsillä oleva kriisi on kovin erilainen kuin 1990-luvun lama. Tämä kriisi on osaltaan jopa vaikeampi, koska tuottavuuden kasvu on pysähtynyt ennen kokemattomalla tavalla ja ideoista sen vauhdittamiseksi on puutetta – kasvun ”resepti” on hukassa. Uuden kasvun aikaansaaminen vaatii aikaa ja poikkeuksellisia ponnistuksia”. Taantuma on näkynyt ensimmäisenä teollisuudessa. Kirjoittajien mukaan Suomi ei ole toipunut vuonna 2008 alkaneesta teollisuuden romahduksesta, jonka myötä merkittävä osa kansantalouden perustasta menetettiin.

Teollisuuden tuotannon volyymin kehitys näkyy oheisesta Tilastokeskuksen indeksikuvasta, joka lähtee 1990-luvun laman jälkeisestä vuodesta 1995 ja päättyy alkuvuoteen 2014.

Teollisuustuotannon volyymi-indeksi (TOL 2008) 1995-2014

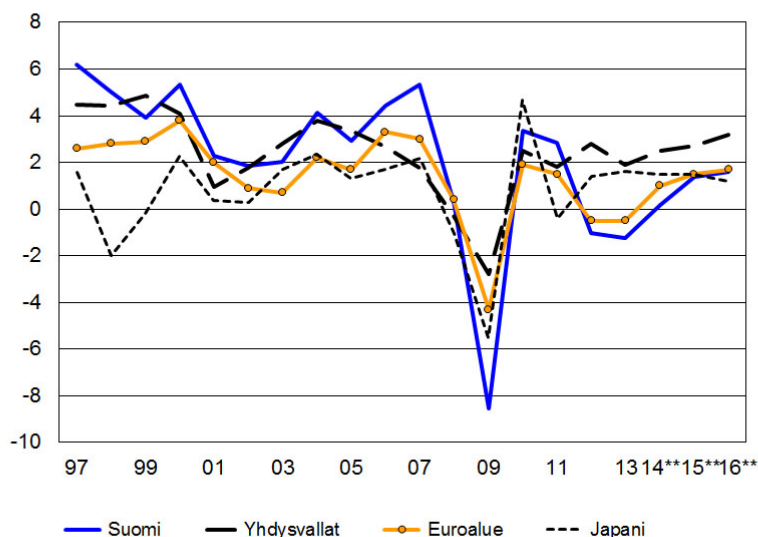

Vuonna 2011 käynnistynyt laskuvaihe osoittaa teollisuuden nykyisiä ongelmia, joihin professorityöryhmäkin viittaa.

Valtiovarainministeriön suhdannekatsauksessa 1/2014 Suomen bruttokansantuotteen kehitystä verrataan koko euroalueen sekä Yhdysvaltojen ja Japanin kehitykseen. (Valtiovarainministeriö 2014).

Bruttokansantuote

määrän muutos, %

Lähde: Tilastokeskus, EU, OECD, Valtiovarainministeriö
16.6.2014/NM/KOI/17047

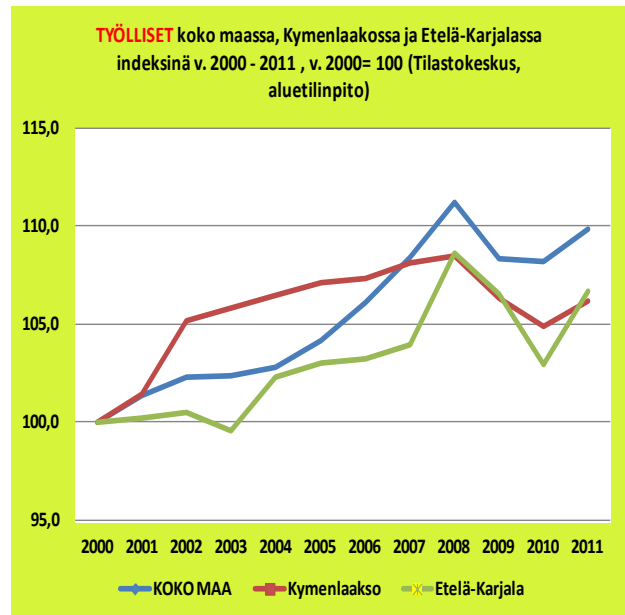
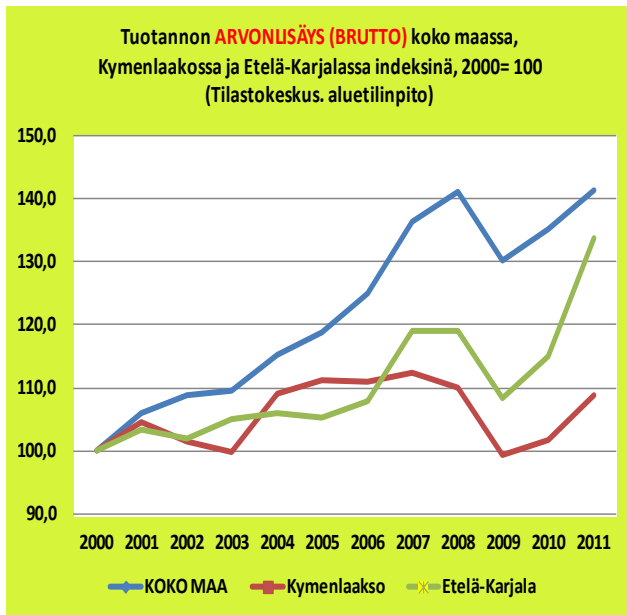
Taantuma on koskettanut kaikkia kuvan alueita, mutta Suomea muita syvemmin. Viime vuosien kehityksessä on jääty kuvan muita alueita huonommaksi. Katsauksen ajankohtana tehty ennuste näkee uuden (mutta hitaan) kasvun olevan mahdollista vuosina 2015 ja 2016.

Tämän raportin kirjoitusajankohtana oli alueellisista tuotantotiedoista käytössä aikasarja vain vuoteen 2011 saakka kansantalouden aluetilinpidon mukaan. Vuoden 2011 jälkeisestä käänteestä alenevan tuotannon vaihee-

seen ei siten ole vielä esittää alueellista tietoa. Näytän kaksi Tilastokeskuksen aluetilinpidoon pohjalta muodostettua kuvaa. Toisessa on tuotannon arvonlisäyksen (brutto, käypiin hintoihin) määrä indeksinä, toisessa aluetilinpidoon mukaisten työllisten määrä, samoin indeksinä.

(Tässä arvonlisäyksen määritelmä: *Arvonlisäys (brutto) tarkoittaa tuotantoon osallistuvan yksikön synnyttämää arvoa. Se lasketaan markkinatuotannossa vähentämällä yksikön tuotoksesta tuotannossa käytetyt väli tuotteet (tavarat ja palvelut) ja markkinattomassa tuotannossa laskemalla yhteen palkansaajakorvaukset, kiinteän pääoman kuluminen ja mahdolliset tuotannon ja tuonnin verot.* Tilastokeskus, aluetilinpidoon kotisivu).

Esillä ovat koko maan sekä Kaakkois-Suomen kahden maakunnan tiedot.

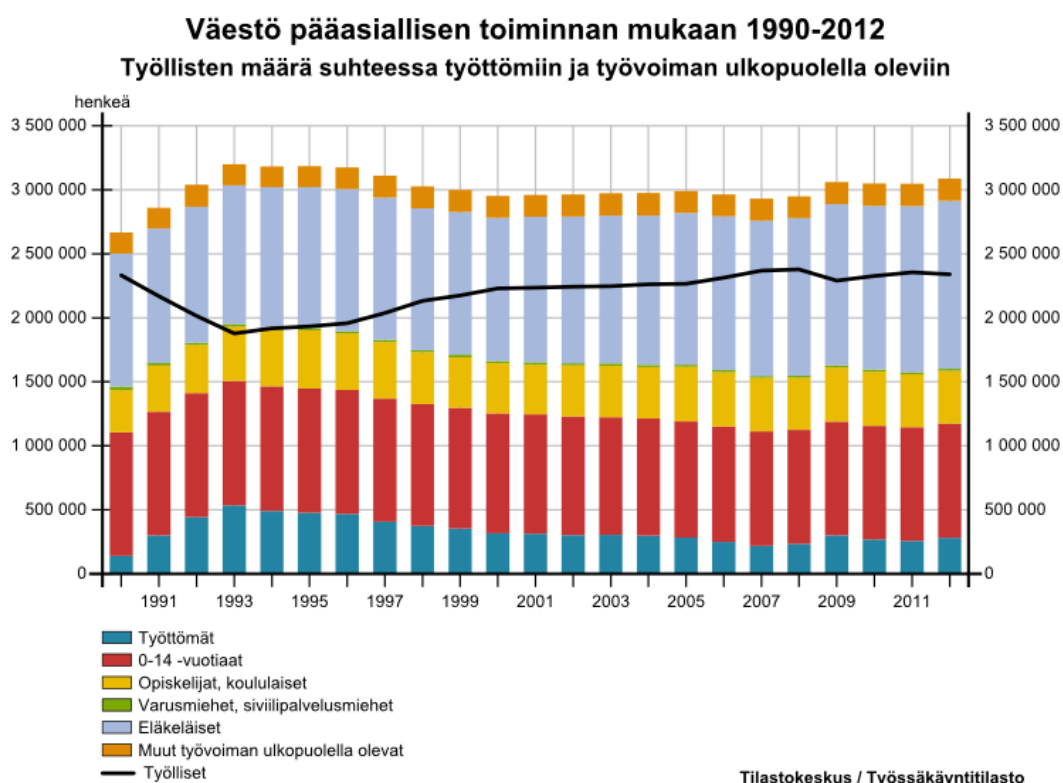
2000-luvun alkuvuosina tuotannon määrä kasvoi Kaakkois-Suomen maakunnissa maan keskiarvoa hitaammin ja vuonna 2007 oli jääty selvästi jälkeen maan keskimäärästä. Suomessa sekä tuotannon että työllisten määrän kasvu oli tuntuva vuoteen 2008 saakka (huom. kuvien asteikot ovat erilaiset). Jo vuonna 2008 Kymenlaaksossa näkyy tuotannon arvonlisäyksen lasku, jonka takana olivat mm. paperiteollisuuden tuotannon vähennykset. 2000-luvun alkupuoliskolla työllisyyskehitys oli Kymenlaaksossa selvästi naapurimaakuntaa Etelä-Karjalaa (ja myös koko Suomen keskimäärää) suotuisampi, mutta sittemmin Etelä-Karjala on kirinyt Kymenlaakson rinnalle ja ohikin. Vuosi 2011 oli Etelä-Karjalassa suotuisa sekä tuotannon että työllisyyden kehityksessä.

Väestökehitys ja väestön toiminta

Väestökehitys

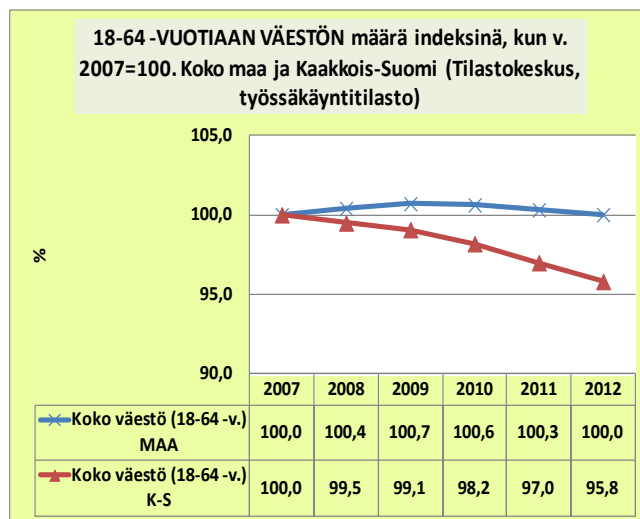
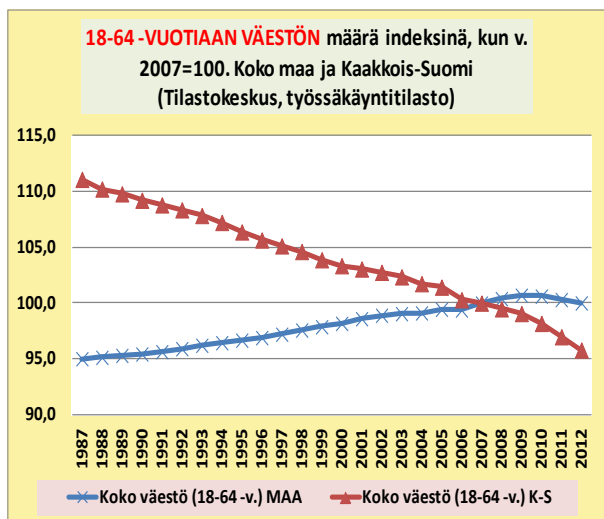
Tarkastelen tässä luvussa työikäisen (18–64-vuotiaan) väestön työmarkkinoilla toimimista ja erityisesti miten tämä toiminta on muuttunut nykyisen taantuman aikana (kutsun tässä vuoden 2008 lopulta kansainvälisesti käynnistynyttä talouden taantumavaihetta ”nykyiseksi taantumaksi” koska tätä kirjoitettaessa syksyllä 2014 Suomen talouden tilanne ja näkymät olivat edelleen taantuman jatkumista ennakoivia).

Esitän ensin koko Suomea koskevan aikasarjakuvan väestön työmarkkina-asemasta eli jakautumisesta työllisiin, työttömiin ja työvoiman ulkopuolella oleviin. Aikasarja kattaa myös 1990-luvun alun lamavuodet ja päättyy vuoteen 2012.

Kuvasta näkyy vuoden 2009 työttömien määrän kasvu ja työllisten vähennys. Työllisten suhde työttömiin ja työvoiman ulkopuolella oleviin ei ole kovin merkittävästi heikentynyt nykyisessä taantumassa vuoteen 2012 mennessä. Tilanne oli tuolloin parempi kuin 1990-luvun lamassa.

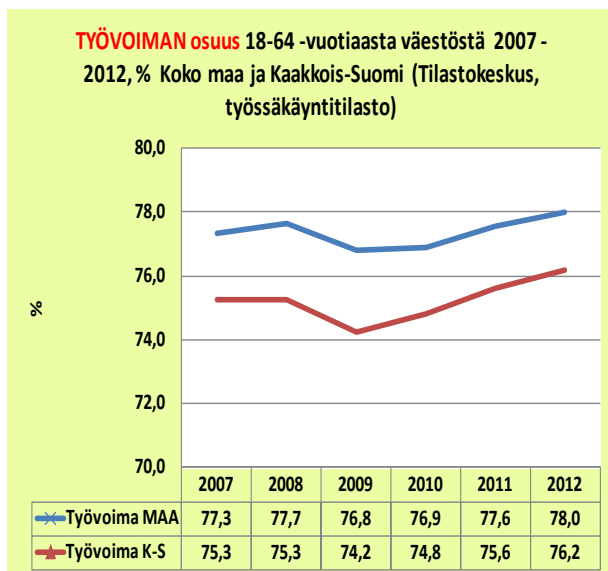
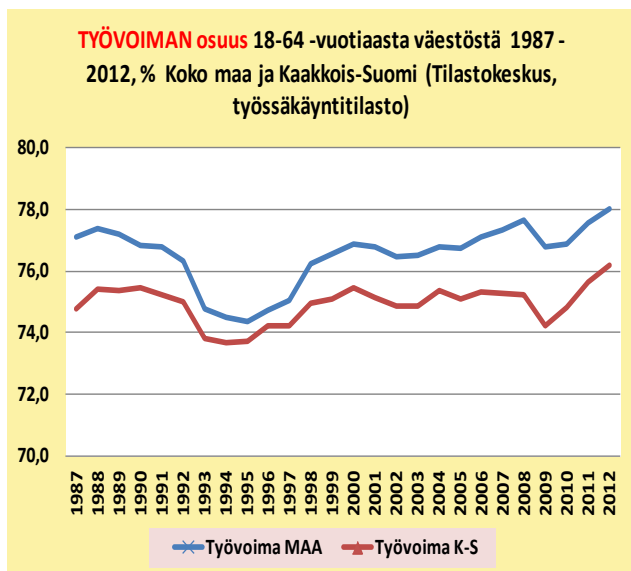
Vuonna 1987 Kaakkois-Suomessa oli työikäistä, 18–64-vuotiaasta väestöä 216 300 henkeä. Vuonna 2007 määrä oli 194 700 ja vuoden 2012 lopussa 186 500. Vuodesta 1987 vuoteen 2012 eli 25 vuodessa määrä on siten vähentynyt lähes 30000 henkeä, miltei 14 %. Kaakkois-Suomi kuuluu niiden alueiden joukkoon, joissa työikäisten määrä on pienentynyt enemmän kuin maan keskiarvo. Seuraavassa on kuvapari Kaakkois-Suomen ja koko maan keskimääräisestä työikäisen väestön määrän kehityksestä indeksilukuina. Kuvaparin toinen kuva esittelee pitkän ajan aikasarjan ja toinen kuva viime vuosien (2007–2012) luvut.

18–64-vuotiaan väestön vähennys on viime vuosina hieman kiihtynyt, kun sodan jälkeen syntyneet suuret ikäluokat ovat alkaneet täyttää 65 vuotta. Kehitys vuodesta 2007 näkyy oikeanpuoleisesta kuvasta. Ero Kaakkois-Suomen ja maan keskiarvokehityksen välillä on selvä.

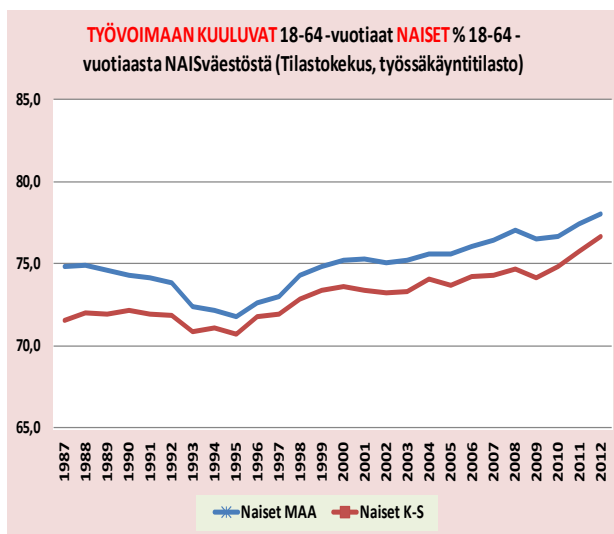
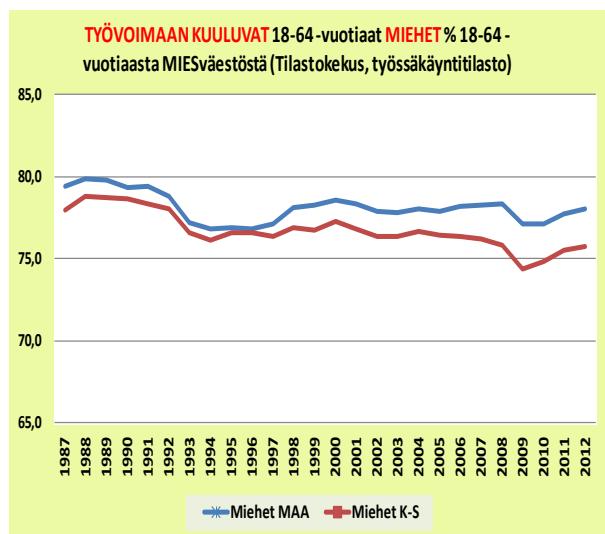
Työvoimaan osallistuminen

Työikäinen väestö joko toimii työmarkkinoilla eli kuuluu työvoimaan tai on työvoiman ulkopuolella. Seuraava kuva-pari esittelee 18–64-vuotiaiden työvoimaan kuulumista Kaakkois-Suomessa ja Suomessa keskimäärin. Edellisen kuvaparin tapaan vasemmalla on pitkä aikasarja vuodesta 1987 vuoteen 2012, oikealla viime vuosien (2007–2012) kehitys.

Työikäisestä väestöstä työvoimaan kuuluvia on koko aikasarjan ajan ollut Kaakkois-Suomessa maan keskimäärää vähemmän. 1990-luvun laman aikana ero keskiarvon ja Kaakkois-Suomen välillä oli kohtalaisen pieni, sitä ennen ja sen jälkeen ero on ollut suurempi. Vuoden 2007 lopussa eli ennen nykyisen taloustaantumaa alkua työvoimaan kuului Kaakkois-Suomessa kaksi prosenttiyksikköä vähemmän 18–64-vuotiaasta väestöstä kuin Suomessa keskimäärin. Vuonna 2009, jolloin taantumaa ehkä syvin vaihe oli meneillään, ero kasvoi, mutta kaventui uudelleen ja oli vuonna 2012 jo hieman taantumaa edeltävää tilannetta pienempi eli 1,8 prosenttiyksikköä. Sen jälkeisestä kehityksestä ei ole ollut kirjoitusvaiheessa tietoa.

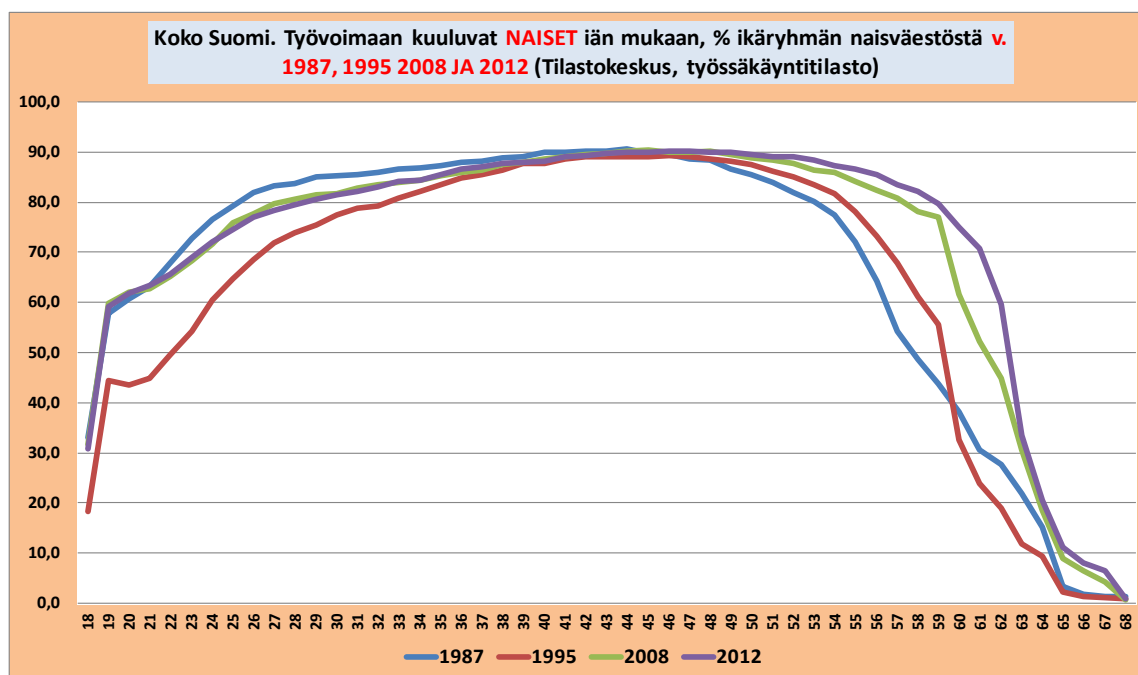
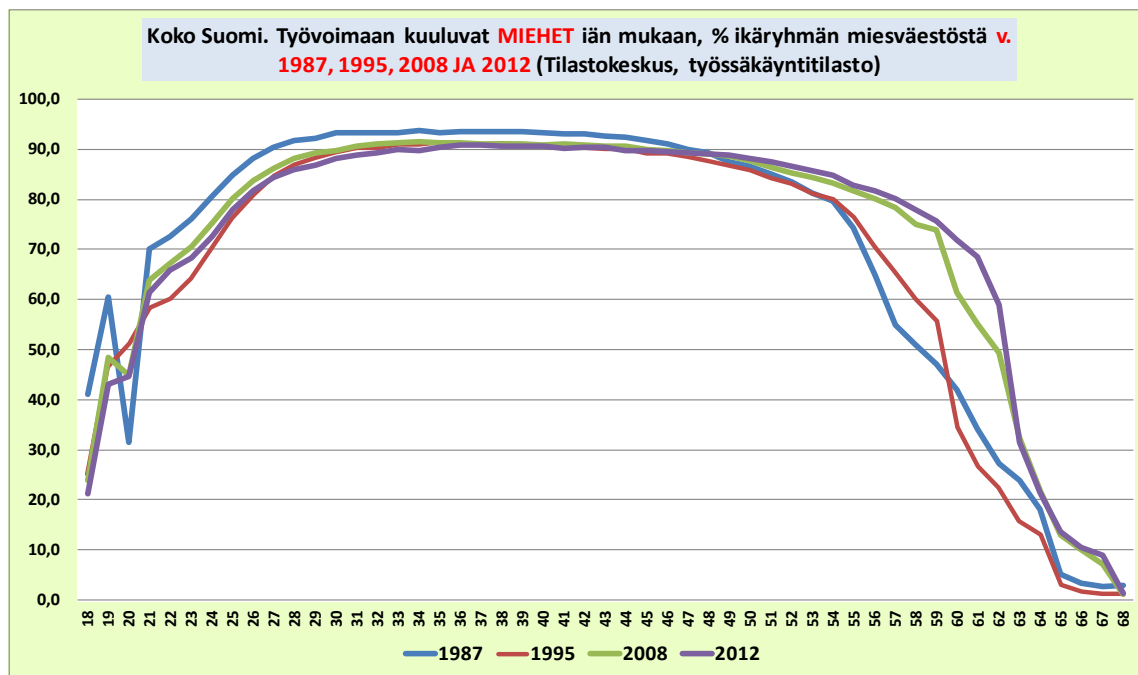
Työvoimaan kuulumisen kehitys on ollut sukupuolten kesken erilaista. Seuraava kuvapari esittelee sukupuolten työvoimaan osallistumista Kaakkois-Suomessa ja vertaa sitä koko maan keskiarvoon. Kuvien asteikot ovat samanlaiset, joten sukupuolten työvoimaan kuulumista voi kuvista vertailla silmämääräisestikin.

Kaakkois-Suomessa sekä miesten että naisten työvoimaan kuulumisen on ollut koko aikasarjan ajan maan keskiarvon alapuolella. Kehityksessä on selvä sukupuolten välinen ero. Erityisesti 1990-luvun laman jälkeen naiset alkoivat lisätä tuntuvasti työelämäänsä osallistumista sekä Kaakkois-Suomessa että maassa keskimäärin. Kiinnostava kehitys naisten osallistumisessa on nykyisen taloustaantumien ajalta. Ennen taantumien käynnistymistä vuonna 2007 ero koko maan ja Kaakkois-Suomen naisten välillä oli 2,1 prosenttiyksikköä. Vuonna 2012 ero oli supistunut 1,3 prosenttiyksikköön. Ts. taantumien alun jälkeen Kaakkois-Suomen naiset ovat lisänneet työvoimaan kuulumista tuntuvasti ja enemmän kuin koko maassa keskimäärin.

Miesten käyrien kehitys on erilainen. Kaakkois-Suomen miesten työvoimaan kuulumisen on vähentynyt ja ero koko maan keskiarvoon on kasvanut. Nykyinen taantuma on ajanut miehiä työvoiman ulkopuolelle. Vuonna 2012 työvoiman ulkopuolella oli suurempi osa miehiä kuin ennen taantumaa vuonna 2007, myös koko maan tasolla. Kehitys on päinvastainen kuin naisilla. Samalla on tapahtunut käänne: naiset ovat työvoimassa miehiä yleisemmin. Vuonna 2012 Kaakkois-Suomen 18–64-vuotiaista miehistä 75,8 % oli työvoimassa ja naisista 76,7 %. Koko maan keskiarvo oli sekä miehillä että naisilla 78 %.

Osaselityksenä työvoimaan kuulumisen vaihtelulle ja alueellisille eroille voi olla työikäisen väestön erilainen ikärakenne ja sen muuttuminen, koska työvoimaan osallistuminen vaihtelee iän mukaan. Osallistuminen voi myös ajallisesti muuttua. Hyvänä esimerkkinä tästä on iäkkäiden henkilöiden työurien jatkuminen aiempaa pidempään, jota käsittelemme myöhemmin tarkemmin. Osallistumisasteen iän ja ajankohdan mukaisesta vaihtelusta antaa tietoa oheinen kuvapari, jossa on esillä koko maan 1-vuotisikäryhmittäiset työvoimaosuudet sukupuolen mukaan eri ajankohdilta. Ensimmäinen ajankohta on vuosi 1987 eli aika ennen 1990-luvun alun lamavuotia, toinen on vuosi 1995, jolloin lamasta jo siirryttiin kohti talouden kasvua. Kolmas ajankohdavuosi on vuosi 2008 eli aika, jolloin nykyinen taloustaantuma oli juuri käynnistynyt, ja viimeinen on vuosi 2012, jolloin talous alkoi uudelleen heikentyä. Työssäkäyntitilaston luvut ovat kunkin vuoden lopusta.

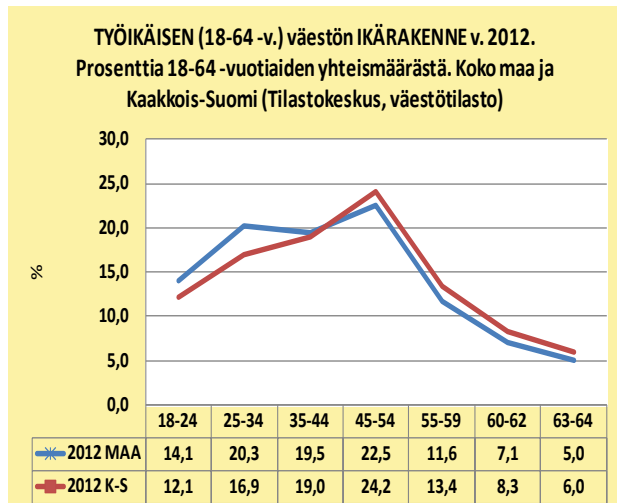
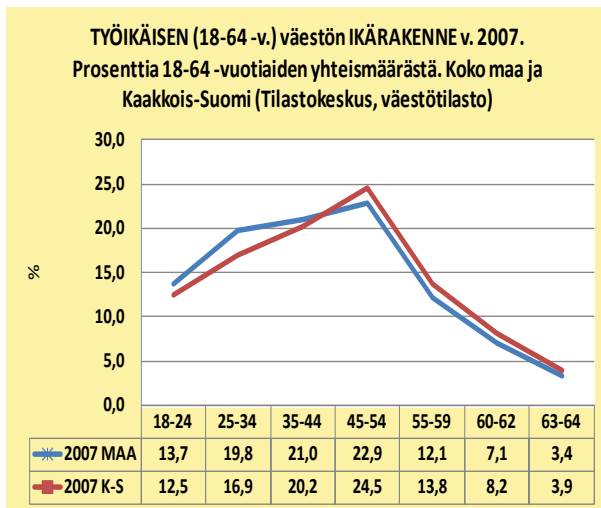

Työvoimaan osallistutaan yleisimmin keski-ikässä. Osallistumisen huippuvuodet ovat naisilla myöhemmällä iällä kuin miehillä. Miehillä korkeimmat työvoimaan osallistumisen asteet ovat 30–45-vuoden iässä, naisilla 40–50-vuoden iässä. Neljän eri vuoden käyrät muodostavat keskeltä melko yhtenäisen, mutta molemmista päistään viuhkautuvan kuvion, naisilla selkeämmin kuin miehillä. Eri vuosien käyrät ovat miehillä lähes päällekkäin 37–47-vuoden iässä (pienenä poikkeuksena vuoden 1987 käyrä, joka kulkee hieman ylempänä). Naisilla vastaava käyrien yhteneminen sattuu 44–47-vuoden ikään. Ts. tämänikäisillä työvoimaan osallistumisen yleisyys ei tunnu juurikaan muuttuneen viimeisen 25 vuoden jaksolla.

Vuoden 1987 käyrän yleisilme on: ”nuorena oltiin työvoimassa, mutta vanhempana ei niinkään”. Vuoden 1995 käyrä näyttää puolestaan erityisesti nuorten naisten osallistuneen työelämään nykyistä harvemmin. Tuolloin lama ohjasi naisia (osin miehiäkin) opiskelemaan tai hoitamaan kotitaloutta.

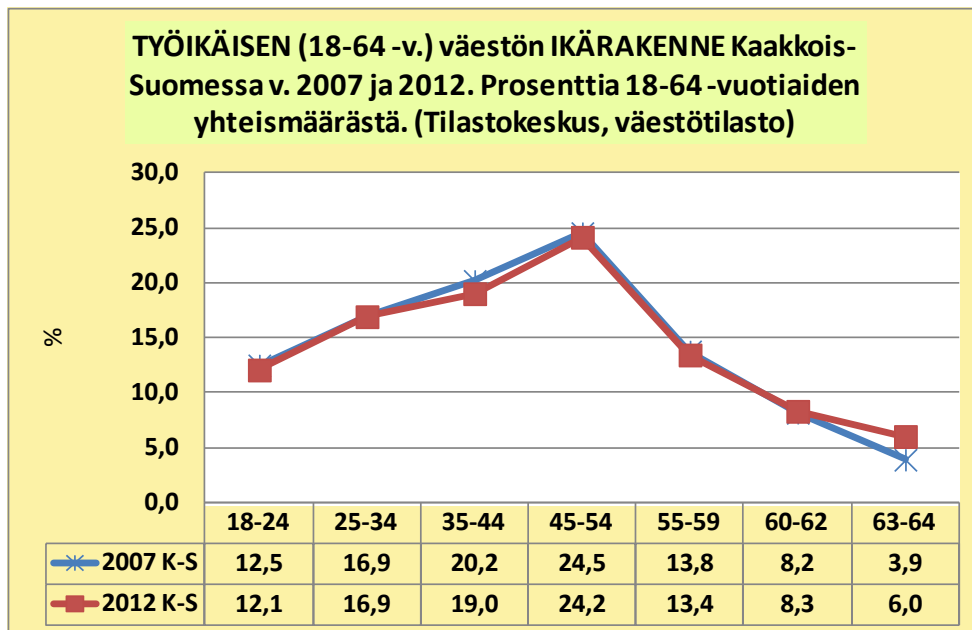
lääkkäiden työvoimaan osallistumisen kehitys on kiinnostava. Vuodesta 1995 vuoteen 2012 55–63-vuotiaat (sekä miehet että naiset) pidensivät työvoimaan osallistumisikänsä 3–4 vuodella. Kun vuonna 1995 noin 20 prosenttia 62-vuotiaista miehistä ja naisista oli työvoimassa, vuonna 2012 osuus oli noin 60 prosenttia.

Edellä olevat luvut kuvasivat koko maan tilannetta. Kun työvoimaan osallistuminen on Kaakkois-Suomessa jonkin verran maan keskiarvoa vähäisempää, selittääkö mahdollinen ikärakenteiden erilaisuus tätä eroavuutta vai onko kyse myös muusta työvoimaan osallistumisen eroavuudesta? Miten paljon Kaakkois-Suomen 18–64-vuotiaan väestön ikärakenne poikkeaa maan keskiarvosta? Oheinen kuvapari esittelee Kaakkois-Suomen ja koko maan työikäisen väestön karkeaa ikärakennetta vuosilta 2007 (eli ennen nykyistä taantumaa) sekä vuodelta 2012.

Kumpanakin ajankohtana Kaakkois-Suomen työikäisissä oli suhteellisesti vähemmän alle 45-vuotiaita ja enemmän tätä vanhempia. Kuvassa 55-vuotiaat ja sitä vanhemmat asukkaat on jaettu kolmeen ryhmään: 55–59-vuotiaisiin, 60–62- sekä 63–64-vuotiaisiin. Nykyisten eläkesäädösten mukaan 63-vuotiaana on voinut siirtyä vanhuuseläkkeelle, joten tämänikäiset on erotettu omaksi ryhmäkseen. 55-vuotiaiden ja sitä vanhempien ikäryhmien osuus Kaakkois-Suomen työikäisistä oli 25,9 % vuonna 2007 ja 27,7 % vuonna 2012. Koko maan keskimääräiset osuudet olivat selvästi pienemmät: 22,6 % ja 23,7 %. Johtopäätös on: paitsi että iäkkäiden osuus työikäisistä on Kaakkois-Suomessa maan keskiarvoa korkeampi, osuus on myös kasvanut viime vuosina Kaakkois-Suomessa enemmän kuin maassa keskimäärin.

Seuraavaan kuvaan Kaakkois-Suomen vuoden 2007 ja 2012 käyrät on piirretty samaan kuvaan osoittamaan missä määrin työikäisen väestön ikärakenne on viimeisimmän taantumun aikana muuttunut.

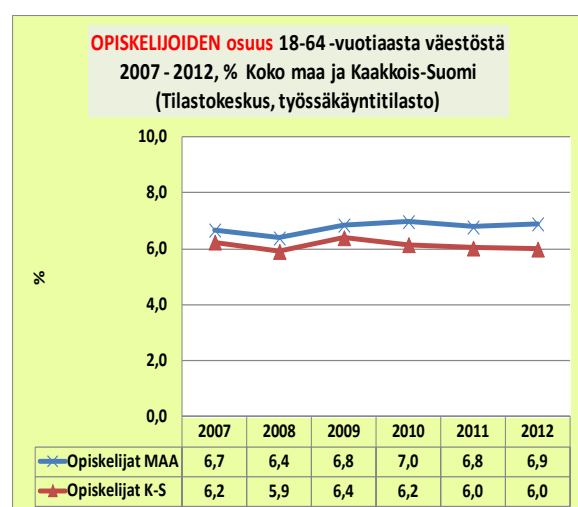
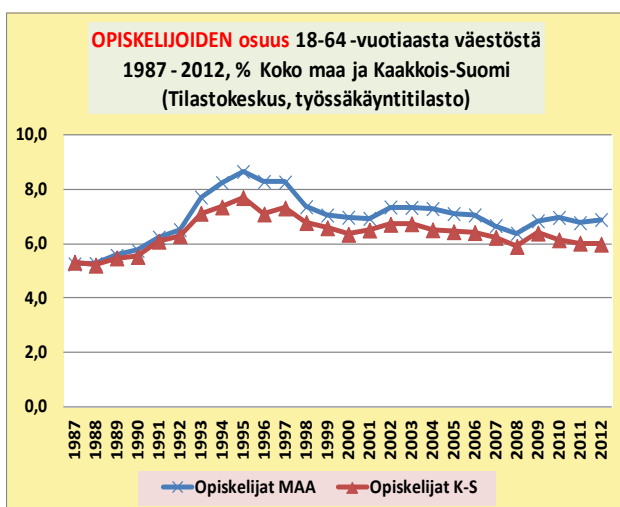
Ymmärrettävästi kovin suuria muutoksia ei ole muutaman vuoden aikana tapahtunut, kuitenkin joitakin eroavuuksia on näkyvillä. 35–44-vuotiaiden aikuisten osuus väestöstä on pienentynyt ja 63 vuotta täyttäneiden osuus tuntuvasti kasvanut suurten ikäluokkien myötä.

lääkkäiden ikäryhmien suurempi osuus koko työikäisestä väestöstä selittää osan Kaakkois-Suomen maan keskiarvoa pienemmästä työvoimaan osallistumisasteesta, mutta ei koko eroa. On kiinnostavaa koettaa selvittää, löytyykö eroon joitakin muita selittäviä tekijöitä. Seuraavassa erottelen työvoiman ulkopuolella olevien joukkoa eri ryhmiin ja katson miten Kaakkois-Suomen luvut ovat kehittyneet ja miten ne poikkeavat maan keskimääräisestä.

Työikäisten opiskelu

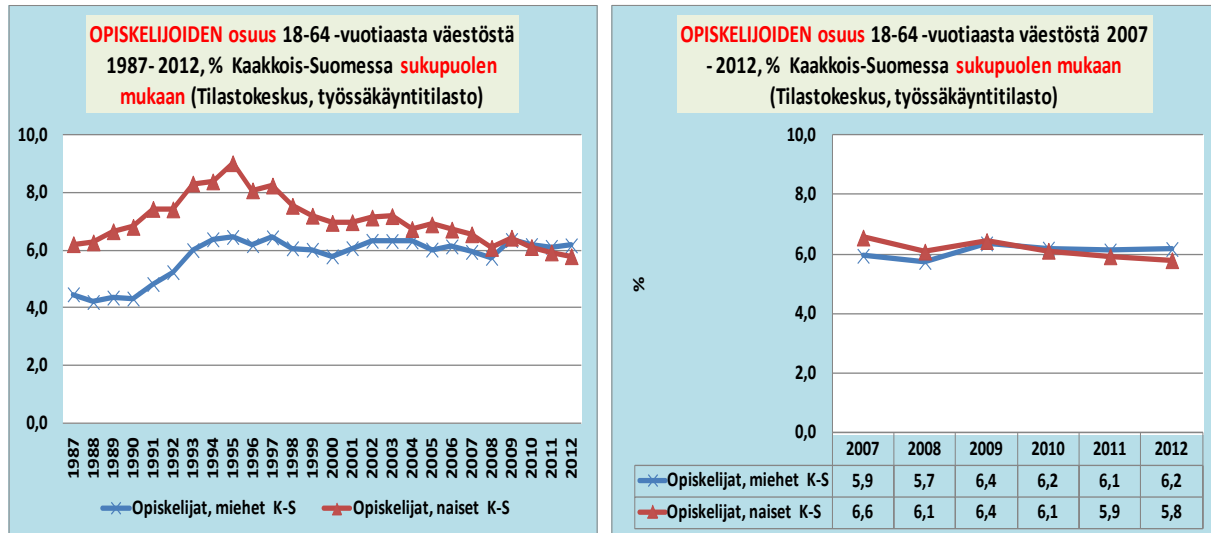
Tärkeimmät työvoiman ulkopuolella olevien työikäisen väestön ryhmät ovat opiskelijat sekä alle 65-vuotiaat eläkkeellä olevat.

Jatko- tai lisäopiskelu voi olla yksilön elämässä järkevä ratkaisu esimerkiksi työllisyysmahdollisuuksien heikessä. Oheinen kuvapari näyttää opiskelijoiden osuuden kehityksen Kaakkois-Suomessa ja koko maassa keskimäärin. Esillä on tuttuun tapaan pitkän ajan kehitys vuodesta 1987 vuoteen 2012 sekä jakso 2007–2012.

Kaakkois-Suomessa on suhteellisesti vähemmän opiskelijoita kuin maassa keskimäärin (osaksi ehkä ikärakenteen erojen vuoksi). Kovin merkittäviä johtopäätöksiä eroista ei voi tehdä. Taantumien vaikutus näkyy osuuksien kasvamisena 1990-luvun lamassa ja vuonna 2009, jolloin työmahdollisuudet heikkenivät. Opiskelu on hyvä vaihtoehto kun työtä ei ole tarjolla.

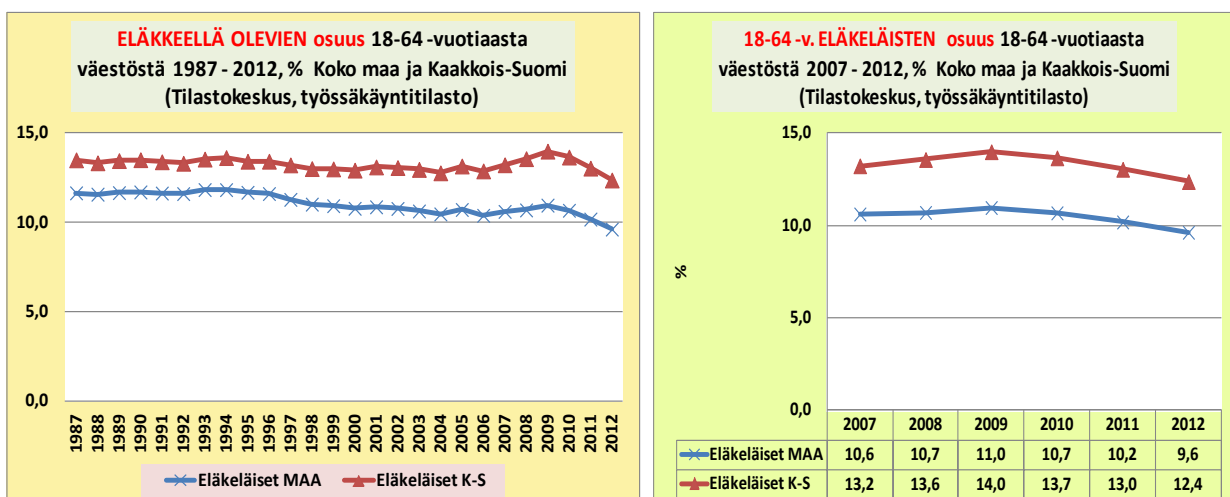
Toinen kuvapari näyttää miten Kaakkois-Suomen opiskelijat jakautuvat sukupuolen mukaan.

1980-luvun lopulla ja 1990-luvun alkupuoliskolla miehet opiskelivat selvästi harvemmin kuin naiset. Kun miehillä opiskelemissa olevien osuus on pysynyt lähes samansuuruisena viimeiset 20 vuotta, naisilla osuus on ollut selvässä laskusuunnassa. Aikasarjan viimeisinä vuosina naisten osuus on alkanut jäädä miesten osuutta pienemmäksi. Millainen työmarkkinoiden tai muu yhteiskunnan muutos on vaikuttanut tähän? Naiset osallistuvat työmarkkinoihin aiempaa enemmän. Samalla kun perinteiset, usein miehiä työllistävät teollisuusammatit ovat menettäneet asemiaan, monet naisia työllistävät toimialat ovat lisänneet työvoimaansa. Tämä voi osaksi selittää naisopiskelijoiden osuuden pienenemistä, mutta ei kuitenkaan kokonaan vastaa siihen, miksi naisopiskelijoiden osuus väestöstä on vähentynyt ja miesten ei.

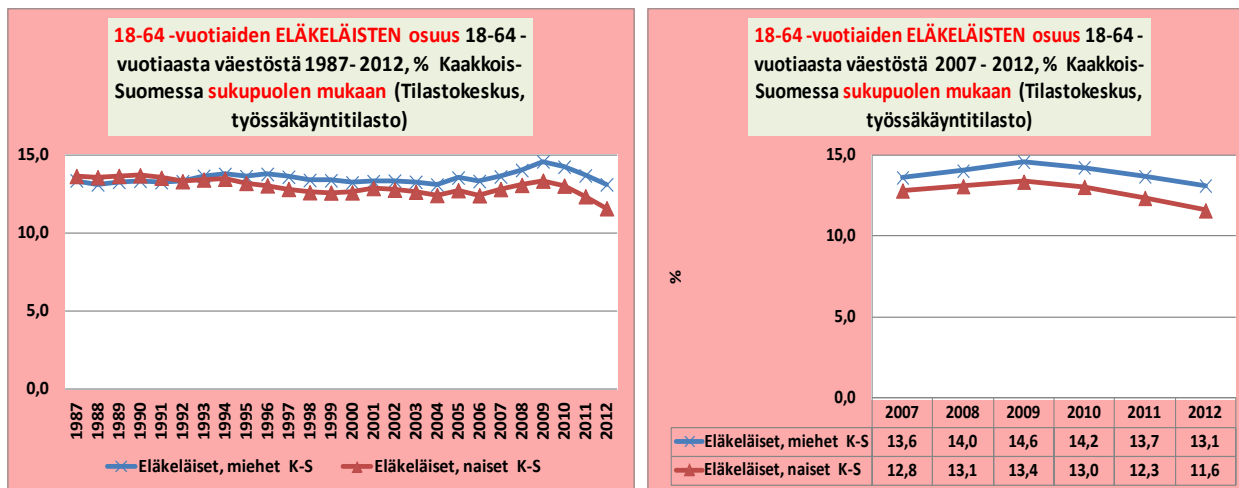
Työikäisten eläkkeellä olo ja eläkkeelle siirtyminen

Toinen merkittävä työvoiman ulkopuolella oleva työikäisten ryhmä on eläkkeellä olevat. Oheisesta kuvaparista näkyvät eläkkeellä olevien osuudet työikäisestä väestöstä (on siis huomattava, että mukana ovat vain alle 65-vuotiaat eläkeläiset) pitkän ajan kehityksessä sekä vuosien 2007–2012 aikana.

Kaakkois-Suomen ja maan keskiarvon välillä on selvä ero, joka on kasvanut 2000-luvulla. Vuonna 2007 Kaakkois-Suomessa oli 18–64-vuotiaita eläkeläisiä 23 000 henkeä, vuonna 2009 taantuman käynnistyttyä 4000 henkeä enemmän eli 27 000. Vuonna 2012 määrä oli laskenut 25 700 henkeen. Ero koko maan osuuteen on miltei kolme prosenttiyksikköä. Mikäli Kaakkois-Suomessa olisi eläkkeellä samansuuruinen osuus kuin Suomessa keskimäärin, eläkkeellä olevia 18–64-vuotiaita olisi noin 5000 henkeä nykyistä vähemmän. Tällainen johtopäätös on karkea eikä ota huomioon esimerkiksi työikäisen väestön ikärakennetta. Kuitenkin se osoittaa, että työikäisten eläkkeellä olo on Kaakkois-Suomessa maan keskiarvoa yleisempää.

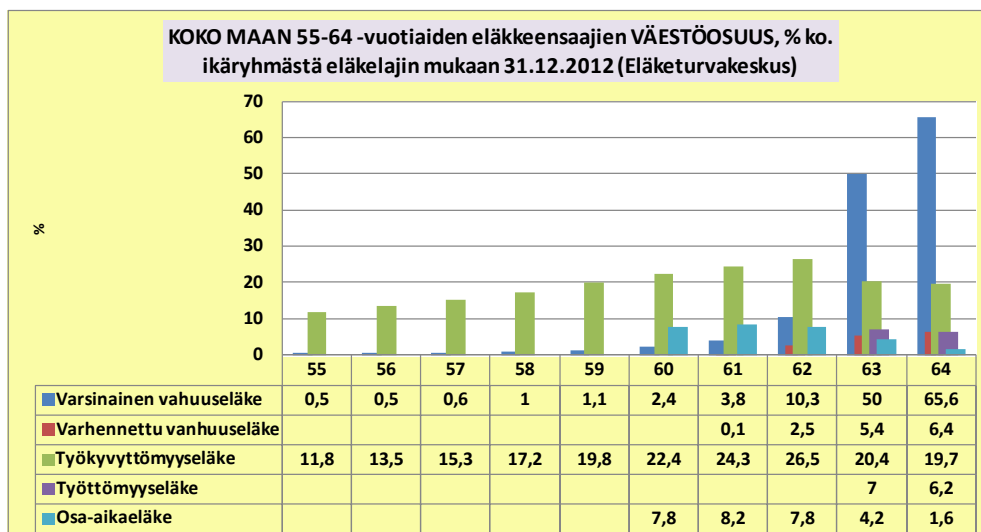
Onko sukupuolten välillä eroa eläkkeellä olossa? Seuraava kuva erottelee Kaakkois-Suomen 18–64-vuotiaat eläkkeellä olevat miehet ja naiset.

Vielä 1980-luvun loppupuoliskolla naiseläkeläisten osuus naisväestöstä oli Kaakkois-Suomessa miesten osuutta suurempi, mutta 1990-luvun lamasta lähtien mieseläkeläisten osuus on ylittänyt naisten osuuden.

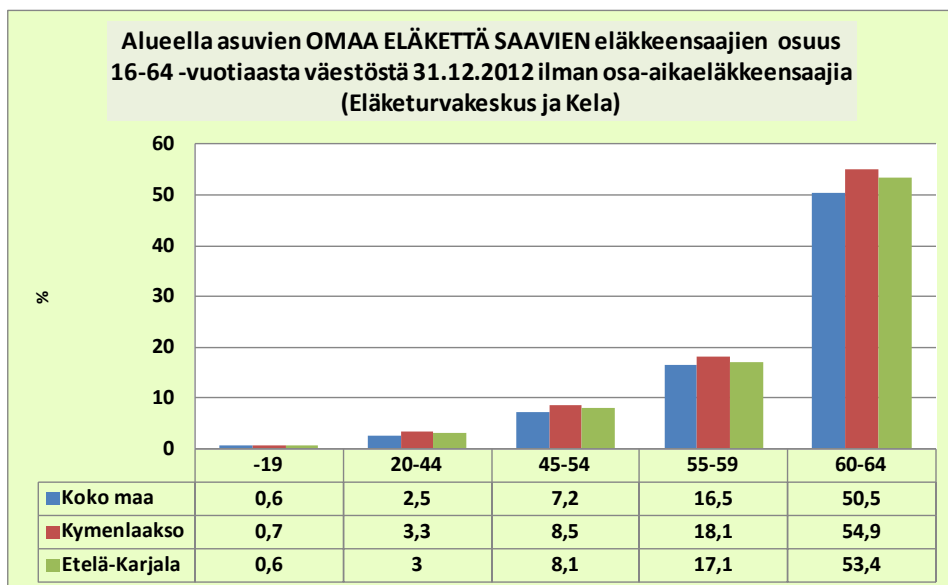
Suomessa voi siirtyä vanhuuseläkkeelle joustavasti 63–68-vuoden iässä. Kansaneläkejärjestelmässä vanhuuseläkkeen ikäraja on 65 vuotta. Vanhuuseläkeikää nuoremmat eläkeläiset ovat pääasiassa työkyvyttömyyseläkkeellä olevia, jonkin verran myös varhennetulla vanhuuseläkkeellä olevia. Viime aikoina on ollut paljon esillä eläkkeelle siirtymisen mahdollinen myöhentyminen ja työurien pidentyminen. Tarkastelen seuraavassa tätä kysymystä pääpiirteisesti käyttäen lähinnä koko maata koskevaa tilasto- ja tutkimustietoa.

Eläkkeelle siirtymisen kannalta on kiinnostavinta seurata 55–64-vuotiaiden ikäryhmien eläkkeellä oloa. Seuraava kuva esittelee miten suuri osuus koko Suomen 55–64-vuotiaista oli eläkkeellä vuoden 2012 lopussa. Mukana ovat tärkeimmät eläkelajit (eivät siis aivan kaikki).

Alle 60-vuotiaana ollaan lähinnä työkyvyttömyyseläkkeellä. Osuus kasvaa iän mukana melko tasaisesti. 55-vuotiaista työkyvyttömyyseläkkeellä oli vuoden 2012 lopussa miltei 12 prosenttia, 59-vuotiaista jo viidennes ja esimerkiksi 62-vuotiaista jo enemmän kuin joka neljäs. 63-vuotiaana monet siirtyvät vanhuuseläkkeelle. Vanhuuseläkeläisten osuus koko ikäryhmästä on tuolloin jo puolet.

Seuraavassa kuvassa vertaillaan koko maan sekä Kaakkois-Suomen kahden maakunnan (omaa) eläkettä saavien osuuksia väestöstä pääikäryhmittäin. Tiedot ovat vuoden 2012 lopusta.

Luvut kuvaavat omaa eläkettä saavia ilman osa-aika-eläkeläisiä. Kummasakin maakunnassa ollaan suhteellisesti useammin eläkkeellä kuin maassa keskimäärin, ja Kymenlaaksossa Etelä-Karjalaa useammin. Mikäli eläkkeellä olevien ikäryhmittäiset osuudet olisivat Kaakkois-Suomessa samansuuruiset kuin Suomessa keskimäärin, eläkeläisiä olisi 55–59-vuotiaissa noin 300 henkeä vähemmän ja 60–64-vuotiaissa noin tuhat henkeä vähemmän kuin nyt (tämäkään vertailu ei ota huomioon mahdollista poikkeamaa ikäryhmien vuosiluokkien koossa).

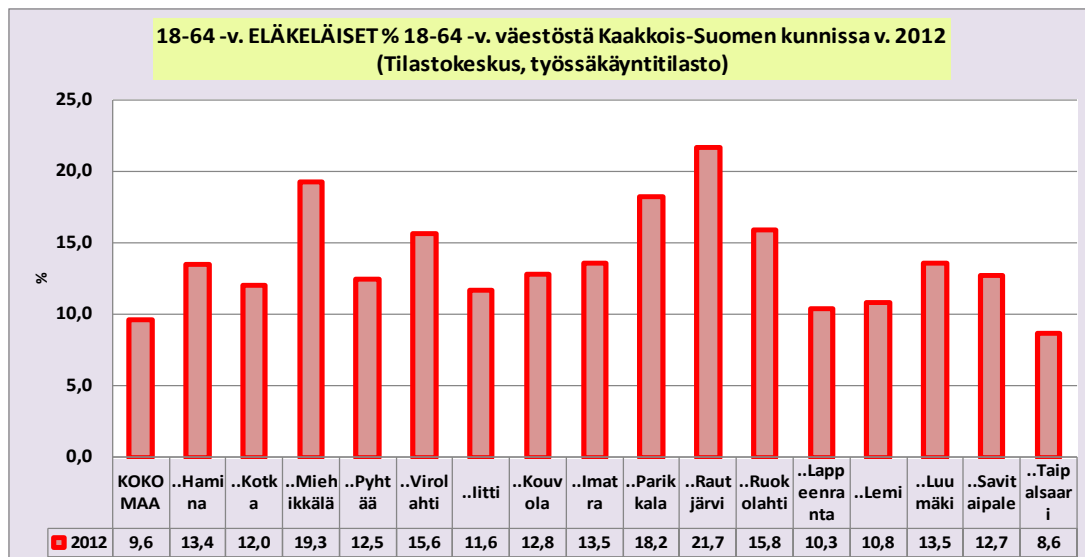
Vaikka Kaakkois-Suomen alle 65-vuotiaiden eläkkeensaajien luvut ylittävät koko maan keskimäärän, on maakuntia, joissa eläkeläisiä on vieläkin enemmän. Seuraava taulukko esittelee maakunnittaiset luvut 25–64-vuotiaista työkyvyttömyyseläkkeensaajista vuodelta 2013 sukupuolen mukaan.

Työkyvyttömyyseläkettä v. 2013 saaneet 25- 64- vuotiaat, % vastaavanikäisestä väestöstä			
MIEHET		NAISET	
Maakunta	%	Maakunta	%
Kainuu	13,7	Kainuu	11,7
Pohjois-Savo	12,2	Pohjois-Savo	11,3
Etelä-Savo	12,1	Etelä-Savo	10,5
Lappi	11,8	Lappi	10,3
Pohjois-Karjala	11,5	Pohjois-Karjala	10,1
Kymenlaakso	10,4	Etelä-Pohjanmaa	9,8
Pohjois-Pohjanmaa	10,2	Pohjois-Pohjanmaa	9,8
Etelä-Pohjanmaa	10,1	Kymenlaakso	9,4
Etelä-Karjala	9,6	Satakunta	9,2
Satakunta	9,5	Keski-Suomi	8,9
Keski-Suomi	9,2	Etelä-Karjala	8,7
Keski-Pohjanmaa	8,9	Keski-Pohjanmaa	8,6
Päijät-Häme	8,7	Päijät-Häme	8,2
KOKO SUOMI	8,2	Kanta-Häme	8
Kanta-Häme	8,1	Varsinais-Suomi	8
Varsinais-Suomi	7,8	KOKO SUOMI	7,8
Pirkanmaa	7,4	Pirkanmaa	7,5
Pohjanmaa	6,8	Pohjanmaa	7,1
Uusimaa	5,5	Uusimaa	5,4
Ahvenanmaa	4,6	Ahvenanmaa	4,8

Ä©: THL, Tilasto- ja indikaattoripankki SOTKANet 2005 - 2013

Kymenlaaksossa osuudet ovat Etelä-Karjalan osuuksia suuremmat, mutta useassa maakunnassa työkyvyttömyyseläkkeellä ollaan vielä useammin. Voidaan arvioida, että Satakunta ja Päijät-Häme ovat elinkeinorakenteeltaan jonkin verran Kaakkois-Suomen maakuntien kaltaisia. Päijät-Hämeessä osuudet jäävät Kaakkois-Suomen osuuksia pienemmiksi, Satakunnassa ollaan melko samalla tasolla.

Kuntien kesken on jonkin verran eroja. Esitän kuvan alle 65-vuotiaiden eläkeläisten väestöosuuksista Kaakkois-Suomen kunnissa. Tiedot ovat vuodelta 2012.

Rautjärvellä osuus lähentelee 22 prosenttia. Taipalsaarella, Lappeenrannassa ja Lemillä osuudet jäävät alle puoleen Rautjärven luvusta. Vain Taipalsaari alittaa koko maan keskiarvon. Kymenlaaksossa eniten nuoria eläkeläisiä on Miehikkälässä.

Edellä olevat kuvat näyttivät miten suuri osuus kustakin ikäluokasta tai -ryhmästä on jo eläkkeellä. Kun väestön työmarkkina-aseman muutoksia selvitetään, voidaan myös laskea, miten suuri osa tietyn ikäryhmän henkilöistä siirtyy eläkkeelle vuoden aikana. Eläketurvakeskuksen ja Kelan laskelmien mukaan Suomessa asuvia henkilöitä

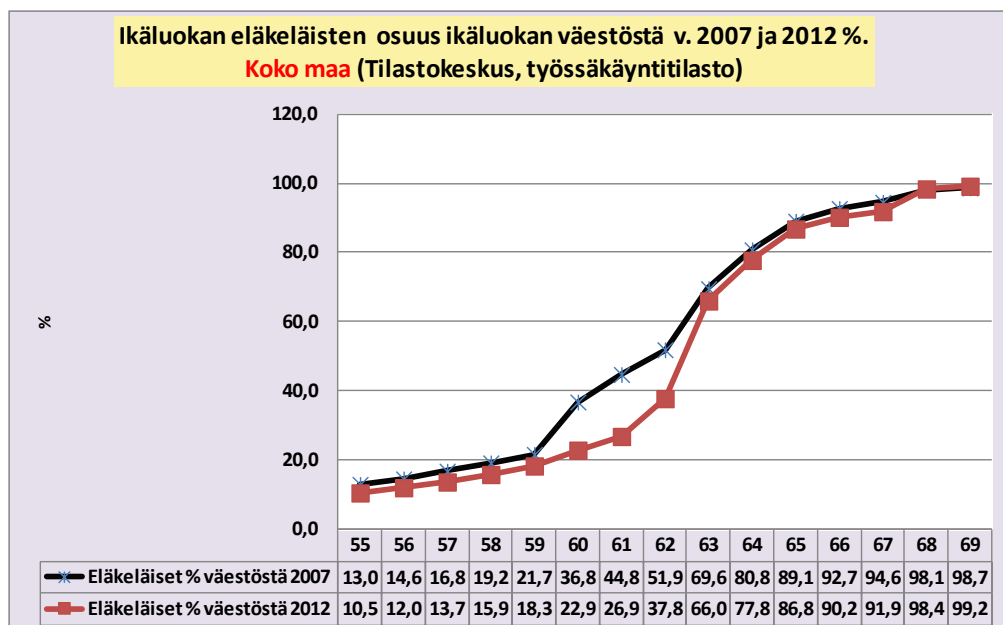
siirtyi vuoden 2012 kuluessa eläkkeelle kaikkiaan 68900 henkeä (Tilasto Suomen eläkkeensaajista 2012, 113). Osa-aika-eläkeläisiä ei lasketa eläkkeelle siirtyneisiin. He pitävätkin itseään pikemmin työssä olevina kuin eläkeläisinä (ks. Taskinen 2013, 72). Eläkkeelle siirtyneiden osuus ei-eläkkeellä olevasta väestöstä oli 2,2 %. 55–59-vuoden iässä eläkkeelle siirtyneitä oli runsas 7000, 2,1 % ei-eläkkeellä olevien määrästä. Tämänikäiset siirtyivät lähinnä työkyvyttömyyseläkkeelle. 60–64-vuotiaana eläkkeelle siirtyi 41 500 henkeä, 17,3 % ei-eläkkeellä olevien ikäryhmästä. Suurin osa oli vanhuuseläkkeelle siirtyneitä.

Uusitalon ja Järnefeltin mukaan vanhuuseläkkeelle siirtyneistä vajaa puolet (46 %) oli ansiotyössä vanhuuseläkkeeseen asti (Järnefelt ym. 2014, 23–24). Osuus vaihteli selvästi työntekijäryhmittäin. Eläkkeelle siirtyneistä työntekijöiksi määritellyistä henkilöistä ansiotyössä pysyi eläkkeelle siirtymiseen asti 39 %, mutta ylemmistä toimihenkilöistä selvästi suurempi osuus eli 69 %. Vanhuuseläkkeelle siirtyneistä työntekijöistä suuri osa, lähes kolmannes, oli työttömänä ennen eläkkeelle siirtymistä. Työttömyyttäkin merkittävämpi väylä vanhuuseläkkeelle käy työkyvyttömyyden kautta. Kaikista (siis muistakin kuin työntekijäasemaan ryhmitellyistä henkilöistä) vanhuuseläkkeelle siirtyneistä noin neljännes tuli työkyvyttömyyseläkkeen kautta.

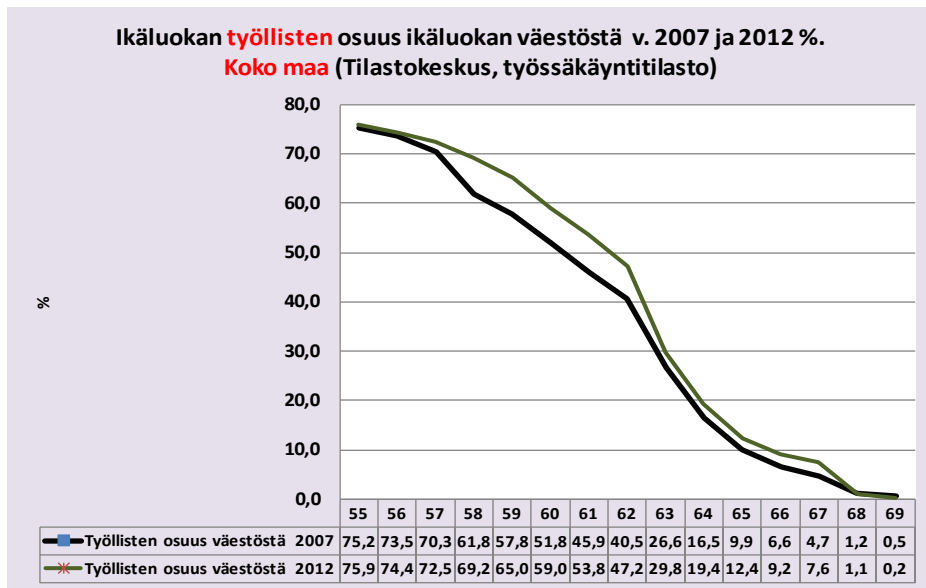
Eläkkeelle siirtymiseen liittyviä piirteitä on selvitetty myös Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksen yhteydessä vuonna 2012 (Taskinen 2013). Kohdejoukkona olivat 50–69-vuotiaat, joista tutkimusta varten haastateltiin 7500 henkilöä. Heistä osa oli työssä, osa sellaisia ei-työllisiä, jotka olivat täyttäneet 50 vuotta viimeisen työsuhteen päättyessä. Suurin osa eli 58 % sekä 50–54-vuotiaista että 55–59-vuotiaista ilmoitti aikovansa siirtyä eläkkeelle saavuttaessaan eläkeiän alarajan. Osa arveli, että lopettaa työt jo ennen alarajaa (18 % 50–54-vuotiaista, mutta pienempi osuus tätä vanhemmista).

Niistä, jotka olivat jo lopettaneet työnteon, runsas kolmannes ilmoitti työnteon päättymisen syyksi eläkeiän saavuttamisen. Terveystilasta syistä työnteon lopettaneita oli 30 %, ja 16 % sanoi menettäneensä työpaikan eikä uutta työtä ole löytynyt. Merkittävää työvoiman tarjonnan kannalta on tulos, jonka mukaan työelämän ulkopuolelle jääneistä 50–69-vuotiaista yli 160 000 olisi ollut halukas jatkamaan työnteoa.

Esitän vielä kuvan, jossa verrataan eläkkeellä olevien 55–69-vuotiaiden henkilöiden määriä ennen nykyistä taantumaa vuonna 2007 ja taantumaa jo ollessa käynnissä vuonna 2012. Kunkin ikäluokan eläkkeellä olevien määrä on laskettu osuutena ko. ikäluokan väestöstä. Tiedot koskevat koko maata.

Eläkkeellä olevien osuudet ovat laskeneet selvimmin 60–62-vuotiaiden ikäryhmissä. Myös kaikki muun ikäiset (68–69-vuotiaita lukuun ottamatta) olivat vuonna 2012 harvemmin eläkkeellä kuin vuonna 2007. Ainakin osan tästä muutoksesta selittää se, että aiempaa useampi oli työssä. Osa eläkeläisten osuuden vähennyksestä selittyy eläkejärjestelmien muutoksilla.

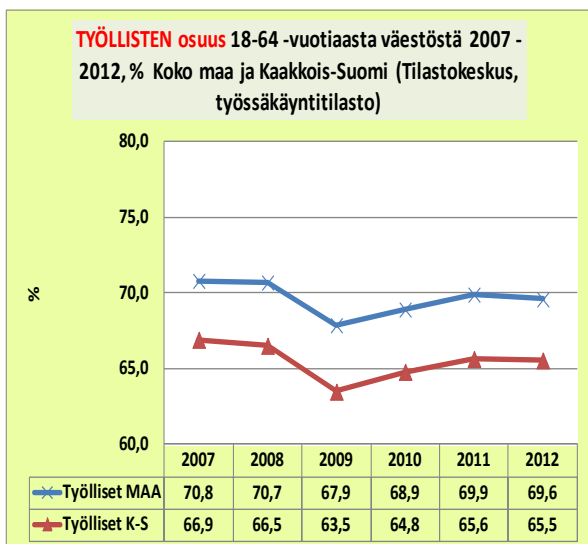
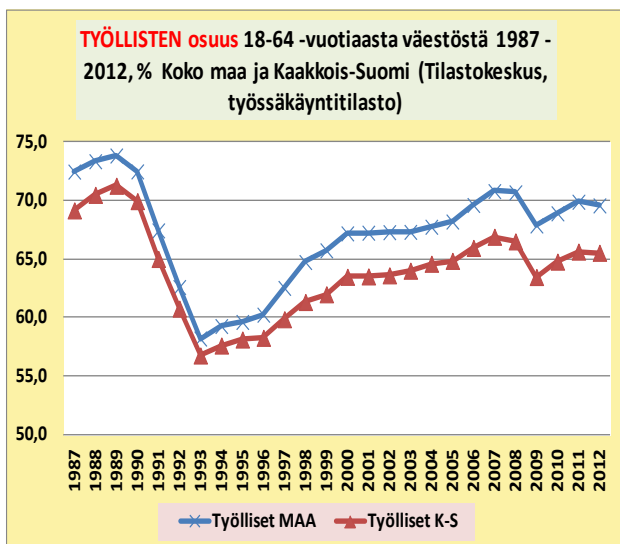
Työllisten osuus ikäluokasta on kasvanut tuntuvasti 58–62-vuotiaissa ikäryhmissä. Myös kaikissa muissa ikäryhmissä (67-vuotiaaksi saakka) työllisiä oli vuonna 2012 enemmän kuin vuonna 2007.

Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksen aikasarjatiedot osoittavat, että iäkkäiden työskentelyssä on tapahtunut huomattava lisäys Suomessa. Viidessätoista vuodessa jaksolla 1997–2012 55–64-vuotiaiden työllisten määrä on lisääntynyt yli 250 000 henkeä, vajaasta 200 000:sta 450 000:een. (Samassa ajassa ikäryhmän väestön määrä kasvoi 250 000 henkilöllä). 55–64-vuotiaiden työllisyysaste kasvoi tuntuvasti. Vuonna 1997 aste oli 35,8 % ja vuonna 2012 jo 58,2 prosenttia (Työvoimatutkimus 2013). Myös 65–74-vuotiaiden työllisyys on kasvanut. Vuonna 1997 ikäryhmän työllisiä oli 15 000 ja vuonna 2012 jo 52 000. Ikäryhmän työllisyysaste nousi 3,5 %:sta 9,5 %:iin.

Työllisen väestön määrä ja kehitys

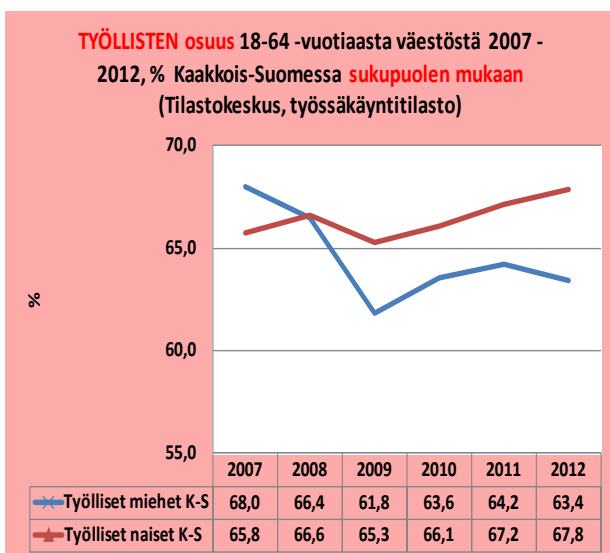
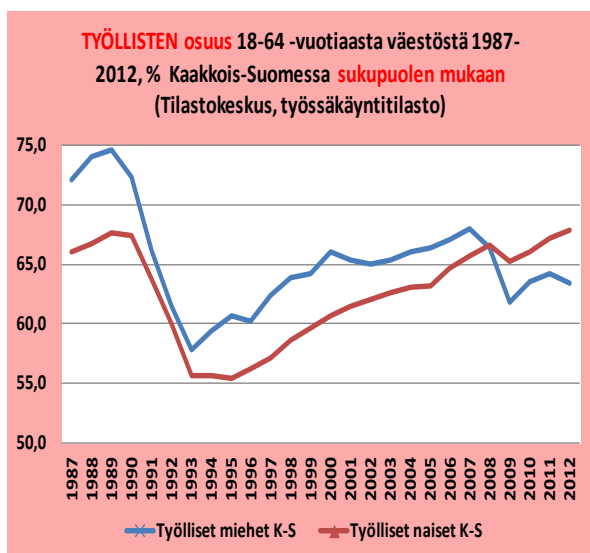
Työikäiset henkilöt ovat joko työvoiman ulkopuolella tai osallistuvat työmarkkinoihin eli kuuluvat työvoimaan. Edellä tarkastelin työvoiman ulkopuolella oloa ja vertasin Kaakkois-Suomen tilannetta koko maan keskiarvoon. Tässä alaluvussa siirryn työvoimaan kuuluviin henkilöihin. Työvoimaan kuuluvat ovat joko työssä eli työllisiä tai työttöminä olevia. Työllisten osuuteen väestöstä vaikuttaa kaksi seikkaa. Mikäli työvoimaan kuuluvia on keskiarvoa vähemmän (ja siis työvoiman ulkopuolella on keskiarvoa enemmän väestöä), työllisten osuudelle jää pienempi liikkumavara ja se on helpommin keskiarvoa pienempi. Työllisten osuuden lopullisen tason määrittää työttömien osuus. Mikäli työttömiäkin on jollakin alueella maan keskiarvoa enemmän työvoiman ulkopuolella olevien osuuden ohella, alueen työllisten osuus väestöstä jää entistä selvemmin keskiarvon alapuolelle. Alueen työllisyysastetta (työllisten osuutta työikäisistä) voidaankin nostaa kahta pääreittiä pitkin: joko lisäämällä työmarkkinoilla toimivien osuutta tai työllistämällä työttömiä.

Tarkastelen ensin työllisten määrän pidemmän ajan sekä tuoreinta eli nykyisen taantuman aikaista kehitystä. Seuraavassa kuvaparissa työllisten määrät on suhteutettu 18–64-vuotiaan väestön määrään. Tiedot tulevat Tilastokeskuksen työssäkäyntitilastosta, joka kuvaa tilannetta kunkin vuoden lopussa. On huomattava, että kyse ei ole tällöin virallisesti määritellystä työllisyysasteesta, jossa pohjalukuna on 15–64-vuotias väestö ja työllisyystietona käytetään tuolloin lähinnä Tilastokeskuksen työvoimatutkimusta.

Työllisten osuus 18–64-vuotiaista oli vasemmanpuoleisen kuvan aikasarjassa korkeimmillaan vuonna 1989, siis ennen 1990-luvun lamaa. Tuolloin osuus oli Kaakkois-Suomessakin yli 70 %. Samalle tasolle ei ole sittemmin ylletty, joskin koko Suomen osuusluku oli vuonna 2007 eli ennen nykyistä taantumaa kohtalaisen lähellä vuoden 1989 tasoa. Kaakkois-Suomen luku on jäänyt vuosien kuluessa yhä selvemmin jälkeen koko maan keskiarvosta. Ennen nykyistä taantumaa vuoden 2007 lopussa ero koko maan keskiarvon ja Kaakkois-Suomen osuuden välillä oli 3,9 prosenttiyksikköä. Vuonna 2009 taantumana jo vaikuttaessa ero oli hieman kasvanut ja oli 4,4 prosenttiyksikköä. Ts. työllisten osuus on laskenut Kaakkois-Suomessa nykyisessä taantumassa hieman enemmän kuin maassa keskimäärin.

Seuraava kuvapari näyttää miten paljon mies- ja naistyöllisten osuudet poikkeavat Kaakkois-Suomessa toisistaan.

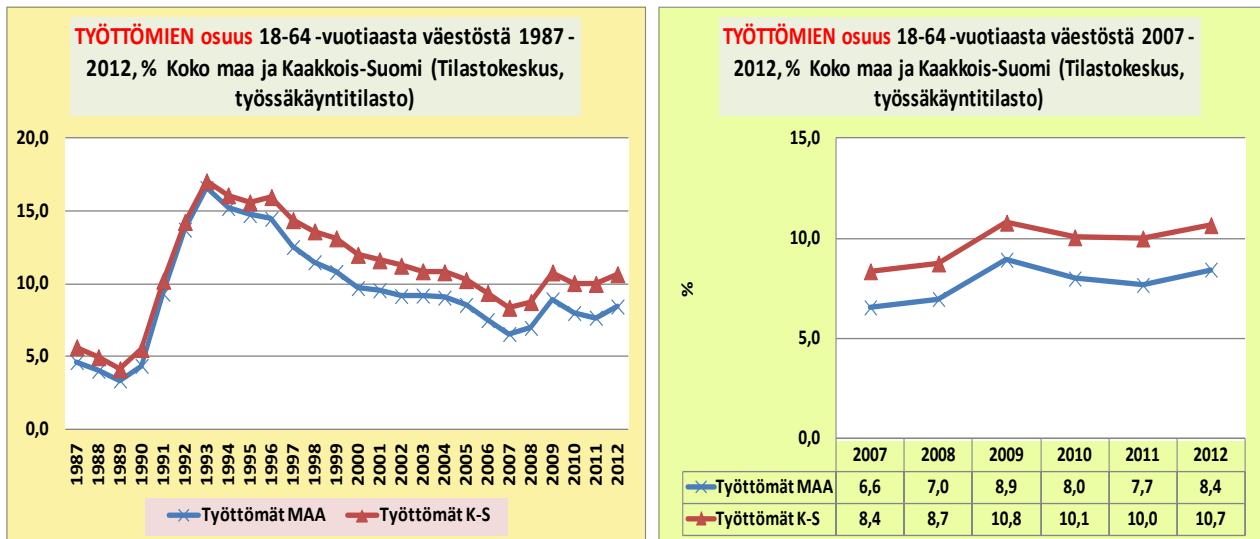
Erot sukupuolten välillä ovat Kaakkois-Suomen työmarkkinoilla selvät. 1990-luvun laman jälkeen aina nykyiseen taantumaa saakka miestyöllisten osuus väestöstä oli merkittävästi naisten osuutta korkeampi. Miestyöllisten osuus on nykyisessä taantumassa vuoden 2012 loppuun mennessä pudonnut lähes viisi prosenttiyksikköä vuoden 2007 tilanteesta. Naistyöllisten osuus on puolestaan kasvanut kahden prosenttiyksikön verran ja ylittää selvästi miesten luvun.

Tarkastelen myöhemmin tarkemmin, miten työllisten määrä on muuttunut eri toimialoilla. Eroja kehityksessä on, koska sukupuolet työskentelevät tyypillisesti eri toimialoilla.

Työttömien osuus väestöstä

Jos henkilö osallistuu työmarkkinoihin, mutta ei ole työllinen, hän on työtön. Tässä aluvuossa tarkastelen työttömien osuutta työikäisestä väestöstä ja osuuden ajallista muutosta. Myöhemmin tarkastelen työttömyyden kehitystä ja rakennetta huomattavasti tarkemmin omassa luvussaan.

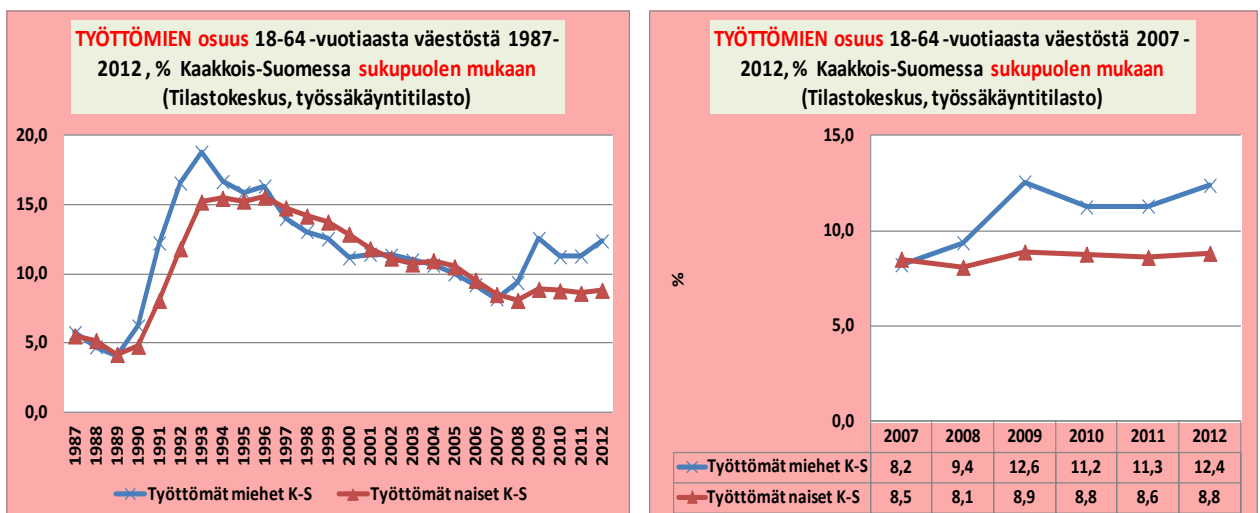
Ensimmäinen kuvapari esittelee työttömien osuuksia 18–64-vuotiaasta väestöstä Kaakkois-Suomessa ja keskimäärin koko maassa totuttuun tapaan kahtena aikasarjana.

Tässä ei ole kyse virallisesta työttömyysasteesta, joka lasketaan työttömänä olevien osuutena työvoimaan kuuluvista. Tässä on kyse työttömänä vuoden lopussa (työ- ja elinkeinoministeriön työnvälitystilaston mukaan) olevien 18–64-vuotiaiden henkilöiden osuudesta samanikäisestä väestöstä.

1990-luvun laman vaikutus työttömyyteen näkyy selvästi. Samalla näkyy se, että 1980-luvun lopun alle viiden prosentin työttömien osuuteen ei ole sen jälkeen päästy. Kaakkois-Suomen kehitys on maan keskiarvoa heikompi. Vielä 1990-luvun laman aikaan ero Kaakkois-Suomen ja koko maan asteiden välillä oli pieni. Lamasta toivuttaessa ja työttömyyden vähentyessä aste laski Kaakkois-Suomessa keskiarvoa hitaammin ja ero kasvoi. Myös nykyisen taantuman aikana jaksolla 2007–2012 työttömien osuus on kasvanut Kaakkois-Suomessa jonkin verran maan keskiarvoa enemmän. Vuonna 2007 osuus oli Kaakkois-Suomessa 1,8 prosenttiyksikköä maan keskiarvoa suurempi. Vuoden 2012 lopussa ero oli kasvanut 2,3 prosenttiyksikköön.

Sukupuolten mukaisten asteiden kehityserot näkyvät oheisesta kuvaparista.

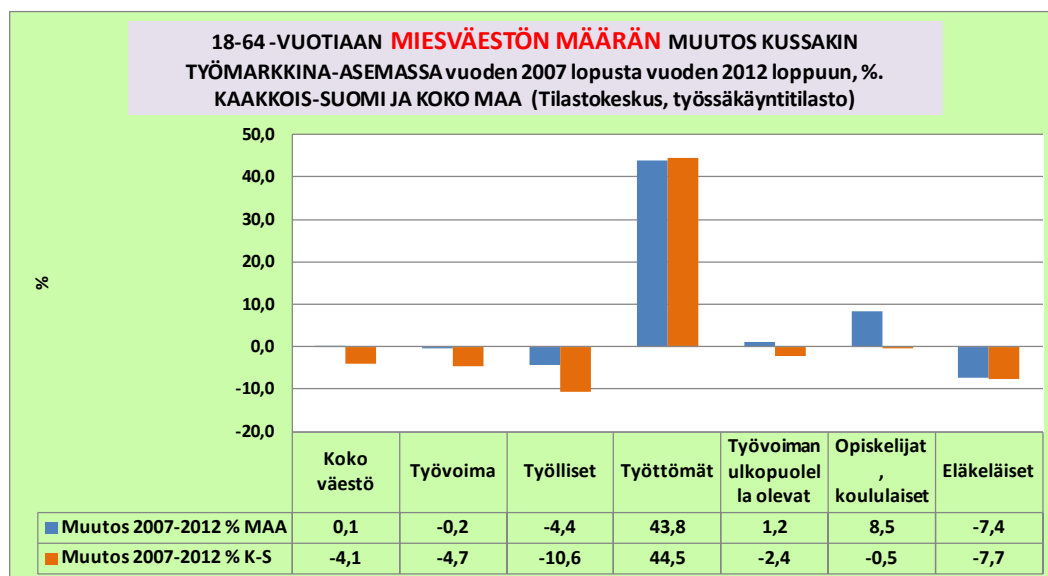
Kuvapari näyttää selvästi, että talouden matalasuhdanteissa Kaakkois-Suomen miesten työttömyys kasvaa naisten työttömyyttä enemmän. Tämä näkyi 1990-luvun lamassa, mutta myös nykyisessä taloustaantumassa. Usein taantumassa teollisuuden vientialat joutuvat ensimmäisenä vaikeuksiin. Nämä työllistävät usein miehiä. Taantuman vaikutukset leviävät naisvaltaisille palvelualoille myöhemmin mm. alihankintojen ja väestön ostovoiman heikentyessä ja talouden yleisen varovaisuuden kasvaessa.

Sukupuolten työttömien osuuksien kehitysero vuoden 2007 jälkeen (v. 2007 sukupuolten työttömyys oli lähes samalla tasolla) on erittäin selvä. Työttömien 18–64-vuotiaiden miesten osuus samanikäisestä väestöstä on kasvanut nykyisessä taantumassa 4,2 prosenttiyksikköä, naisten ainoastaan 0,3 prosenttiyksikköä.

Yhdistelmä väestön työmarkkina-aseman muutoksesta Kaakkois-Suomessa ja Suomessa keskimäärin nykyisen taantuman aikana

Työmarkkina-asemien prosentuaalinen muutos

Esitän tässä yhteenvedon 18–64-vuotiaan väestön työmarkkina-aseman kehityksestä nykyisen taloustaantuman aikana vuoden 2007 lopusta vuoden 2012 loppuun. Ensimmäisissä kuvissa on esillä eri työmarkkina-asemassa olevien 18–64-vuotiaiden henkilöiden määrien muutos vuoden 2007 lopusta vuoden 2012 loppuun prosentteina. Esitän kuvat erikseen kummallekin sukupuolelle ja vertaa Kaakkois-Suomen prosentuaalista muutosta koko maan keskimäärään.

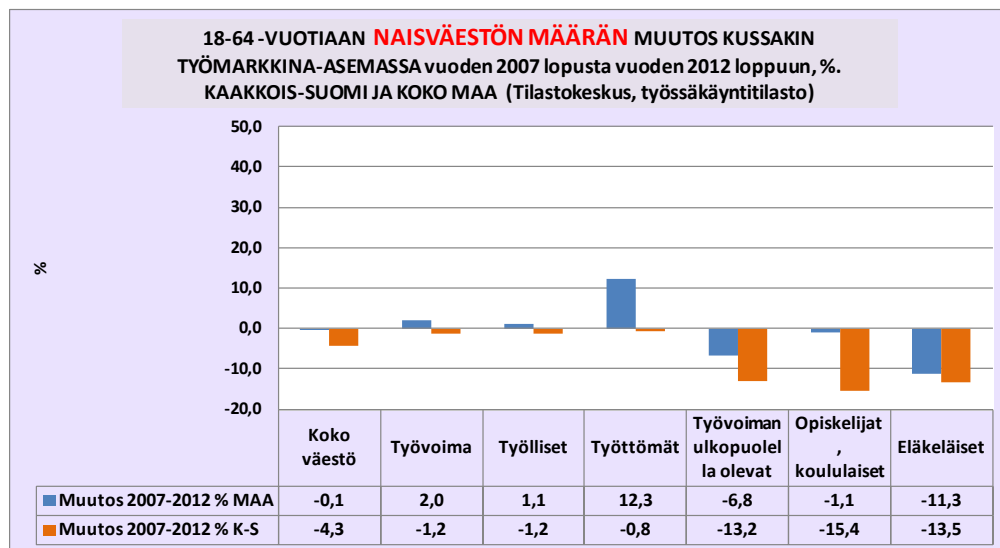

On huomattava, että tässä eri ryhmiin kuuluvia henkilöitä ei ole suhteutettu väestön määrään kuten aiemmin esiteityissä osuusluvuissa vaan kyse on absoluuttisten lukumäärien prosenttimuutoksista. Jäljempänä esitän myös väestöön suhteutetut luvut eli työmarkkina-asemien osuuksien muutokset.

Kaakkois-Suomen 18–64-vuotias miesväestö on jaksen aikana vähentynyt yli neljä prosenttia, koko maan tasolla kasvanut hieman. Työvoimaan kuuluvien miesten määrä on vähentynyt Kaakkois-Suomessa jonkin verran väestön vähennystä enemmän. Miesten työllisyys on heikentynyt tuntuvasti. Työllisten määrä on vähentynyt yli kymmenen prosenttia, selvästi enemmän kuin maassa keskimäärin. Työttömiä miehiä oli Kaakkois-Suomessa vuoden 2012 lopussa lähes 45 % enemmän kuin viisi vuotta aikaisemmin. Koko maan kasvuluku on lähes sama. Miesopiskelijoiden määrä on koko maan tasolla lisääntynyt, mutta Kaakkois-Suomessa vähentynyt hieman, kuitenkin väestön vähennystä vähemmän. Työurien pidentämisen kannalta merkittävää on alle 65-vuotiaiden mies-eläkeläisten määrän lasku. Tämän muutoksen selittäjänä on osaksi suurten ikäluokkien siirtyminen 65 vuotta täyt-

täneisiin, mutta kuten aiemmin on esitetty, myös väkilukuun suhteutetut eläkeläisluvut ovat pienentyneet ja työurat pidentyneet.

Seuraavassa on esillä työikäisen naisväestön vastaava kuva.

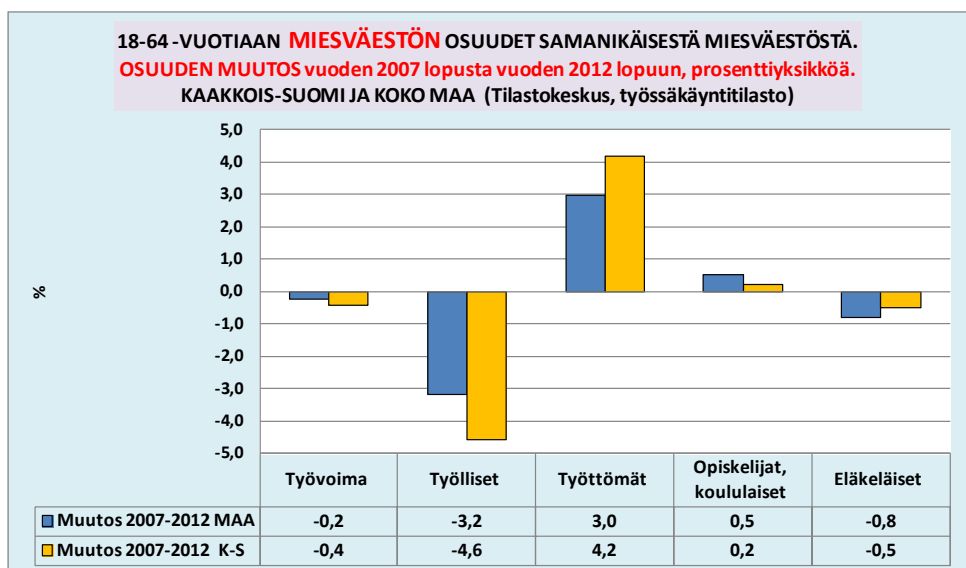

Kaakkois-Suomen työikäinen naisväestö on viiden vuoden aikana vähentynyt suunnilleen yhtä paljon kuin miesväestö. Sen sijaan työvoimaan kuuluvien määrä ja työllisten naisten määrä on supistunut selvästi vähemmän kuin miesten. Naisopiskelijoiden määrä on vähentynyt tuntuvasti, yli 15 prosenttia. Myös eläkkeellä olevien määrässä on merkittävä vähennys, suurempi kuin miehillä.

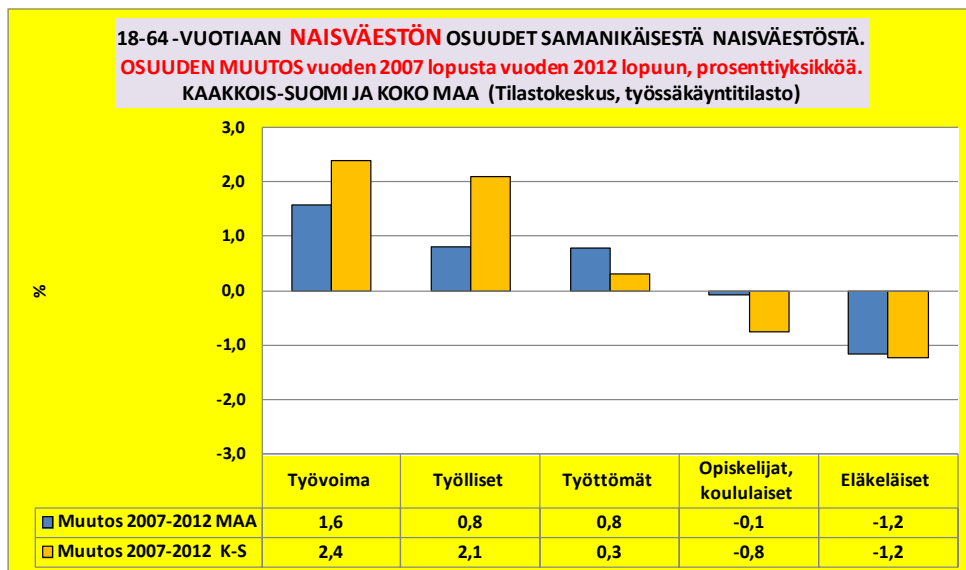
Kun jonkin alueen väkiluku vähenee, monissa väestön osaryhmissä tapahtuu vastaavaa vähennystä, vaikka ei aina samansuuruista. Niinpä vähenevän väestön alueilla moni muukin osoitin voi näyttäytyä negatiivisena. Olen aiemmassa tarkastelussa suhteuttanut väestön työmarkkina-aseman mukaisia ryhmiä väestön määrään, jolloin saadaan esiin työmarkkina-asemien suhteellisten osuuksien muutokset kokonaisväestön määrän muuttuessa. Tämä osoittaa absoluuttisia muutoksia paremmin väestön työmarkkinoilla toimimisen sisäisiä siirtymiä: onko esimerkiksi aiempaa suurempi tai pienempi osa väestöstä työssä tai työttömänä, tai ehkä siirtynyt opiskelemaan tai muutoin työvoiman ulkopuolelle.

Väestön määrään suhteutettu kehitys

Esitän seuraavassa sukupuolen mukaiset yhteenvetokuvat, jossa eri työmarkkina-asemassa olevien henkilöiden määrät on laskettu osuutena ko. vuoden työikäisestä väestöstä. Ts. väestön määrän muutos on pyritty eliminoidaan luvuista. Esillä ovat työmarkkina-asemaosuuksien muutokset prosenttiyksikköinä eli tietyssä työmarkkina-asemassa olevan väestön osuus vuoden 2012 lopussa verrattuna vuoden 2007 lopun osuuteen. Kaakkois-Suomen osuuksien muutosta on verrattu koko maan keskiarvoon.

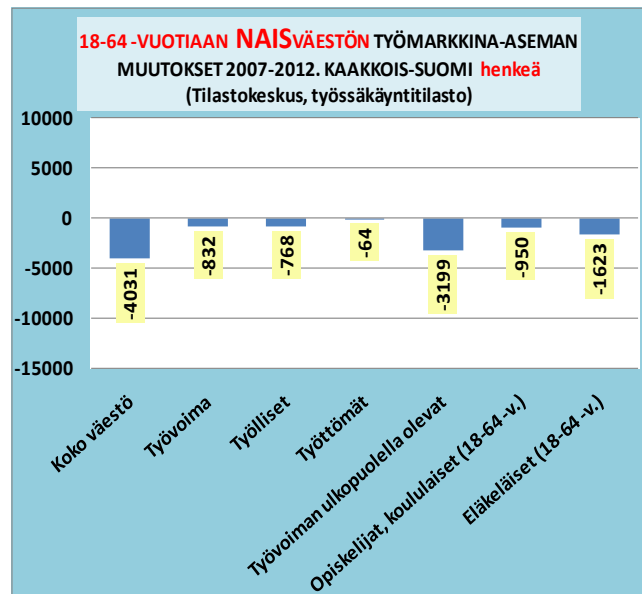
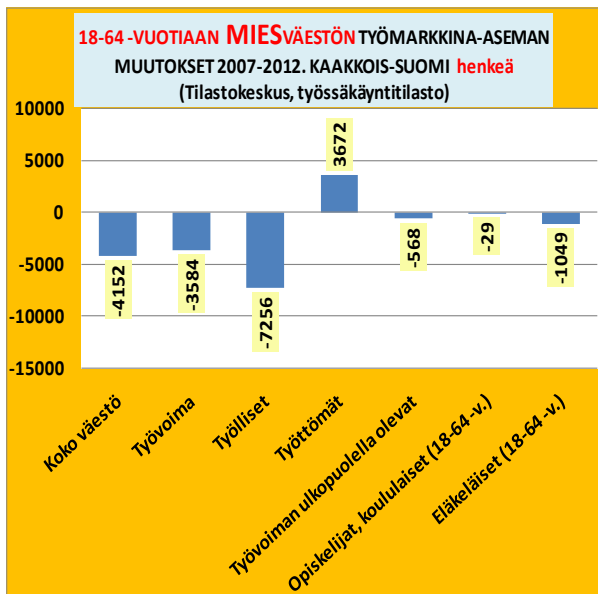
Miestyöllisten osuus väestöstä on vähentynyt Kaakkois-Suomessa vajaa viisi prosenttiyksikköä, koko Suomessa keskimääräisesti jonkin verran vähemmän. Työvoimaan kuulumisen on hieman supistunut, kun työlliset ovat vähentyneet enemmän kuin työttömät. Työttömien osuus on noussut maan keskiarvoa enemmän eli miesten työmarkkinatilanne on taantumassa heikentynyt Kaakkois-Suomessa enemmän kuin Suomessa keskimäärin.

Naisväestön työmarkkina-aseman muutos eroaa miesten muutoksesta. Sekä naistyövoiman että -työllisten osuus väestöstä on kasvanut Kaakkois-Suomessa tuntuvasti jaksolla 2007–2012, ja selvästi enemmän kuin Suomessa keskimäärin. Työttömien osuus on kasvanut vain 0,3 prosenttiyksikköä, miehillä osuuden kasvu oli 4,2 prosenttiyksikköä. Opiskelijoiden osuus on pienentynyt, mahdollisesti osaksi työllisten osuuden kasvun vastapainona. Nais-eläkeläisten suhteellinen osuus on vähentynyt enemmän kuin miesten. Eli naiset ovat pärjänneet taantumassa vuoteen 2012 saakka kohtalaisen hyvin ja selvästi miehiä paremmin. Eräät myöhemmät kehityksen piirteet näyttävät tilanteen kääntymistä huonompaan suuntaan.

Lukumääräkehitys

Tarkastelen vielä Kaakkois-Suomen työikäisen mies- ja naisväestön työmarkkina-aseman muutosta absoluuttisina lukuina.

18–64-vuotias mies- ja naisväestö ovat kumpikin vähentyneet kuvan viiden vuoden jaksolla lähes yhtä paljon, runsaat 4000 henkeä. Sen sijaan työvoimaan kuulumisen ja sen sisällä työllisten ja työttömien määrien kehityksessä on sukupuolten välillä selvät erot, kuten aiemmat kuvat ovat jo osoittaneet. Miestyöllisten määrä on taantumassa heikentynyt tuntuvasti (vähennystä yli 7200 henkeä) ja työttömien määrä kasvanut. Sen sijaan naistyövoiman ja -työllisten määrät ovat pienentyneet huomattavasti vähemmän kuin naisväestö. Työttömiä miehiä oli jakson lopussa lähes 3700 henkeä enemmän kuin kauden alussa, mutta naisia 60 henkeä vähemmän.

Työurien pidentämisen kannalta merkittävää on alle 65-vuotiaiden eläkeläisten määrän yli 10 prosentin lasku Kaakkois-Suomessa. Tämän muutoksen selittäjänä on osaksi suurten ikäluokkien siirtyminen 65 vuotta täyttäneisiin. Kuitenkin myös väkilukuun suhteutetut eläkeläisten määrät ovat laskeneet vuoden 2009 jälkeen. Myös opiskelijoiden määrä on vähentynyt. Vähennys näkyy yhtä lailla aiemmissa väkilukuun suhteutetuissa luvuissa.

Onko opiskelijoiden osuuden laskulla vaikutusta tulevaan työvoiman taitotasoon? Opiskelupaikkoja on pyritty valtakunnallisesti sopeuttamaan työmarkkinoiden työvoiman kysyntään. Nykyisessä taloustaantumassa uuden työvoiman rekrytointi on monilla aloilla varovaista ja eläkkeelle siirtymää ei pyritä useinkaan korvaamaan lähellekään täysimääräisesti. Työllisten määrän vähentyessä väestöä vähennystä enemmän, osa väestöstä ei saa sijaa työelämästä, vaan jää työttömäksi eikä siirry ehkä opiskelemaankaan. Opiskeluun hakeutumista voi hillitä sekin, että yksilöiden on vaikea löytää opiskelualoja, joiden tulevat työllisyysnäköymät näyttävät vakailta. Ennusteet työmarkkinoiden ja työn sisältöjen tulevasta kehityksestä ovat melko epävarmoja, kun yhä useammassa ammatissa työmarkkinat ovat maailmanlaajuisia ja tietotekniikan kehitys muuttaa ammatteja ja niiden sisältöjä.

Työvoiman vapaa liikkuvuus EU:n ja ETA-alueen sisällä vaikuttaa myös niihin toimialoihin, joiden työt ovat maantieteelliseen paikkaan sidottuja eikä itse työpaikkoja uhkaa tuotannon vienti muualle. Sen sijaan työvoimaa saattaa tulla muista maista, koska työnantaja voi käyttää kotimaisen työvoiman ohella ulkomailta siirtyviä työntekijöitä (vaikkapa rakentamisessa ja osassa palveluja). Vuokratyövoiman käyttö on lisääntynyt. Omaa työvoimaa saatetaan korvata ostotyövoimalla. Tämä tekee myös ko. alojen tulevien työmahdollisuuksien arvioinnista aiempaa vaikeampaa, koska alalta poistuvien ja alalle opiskelusta valmistuvien ohella tilanteeseen vaikuttaa työvoiman (vaikeasti arvioitava) tulo ulkomailta ja työvoiman vuokraus.

Mitä on tapahtunut Kaakkois-Suomen eri toimialojen työllisyydelle

Edellisessä pääluvussa tarkastelin työikäistä väestöä ja sen osallistumista työmarkkinoihin. Tässä luvussa siirryn selvittämään miten työllisten määrä on taantumassa muuttunut eri toimialoilla. Tilastolähteinä käytän lähinnä Tilastokeskuksen työssäkäyntitilastoa sekä teollisuustilastoa.

Alueellisia työllisten toimialoittaisia tietoja on ollut tätä kirjoitettaessa käytössä lähinnä vuoteen 2011 saakka. Niinpä enin osa tämän luvun työllisyystiedoista kattaa jakson 2007–2011. Tästäkin jaksosta nähdään jo millaisia muutoksia nykyinen taantuma on tuonut Kaakkois-Suomen eri toimialojen työllisyyteen, joskaan vuosi 2011 ei ole nykyisen taantumän päätepiste tai taitekohta.

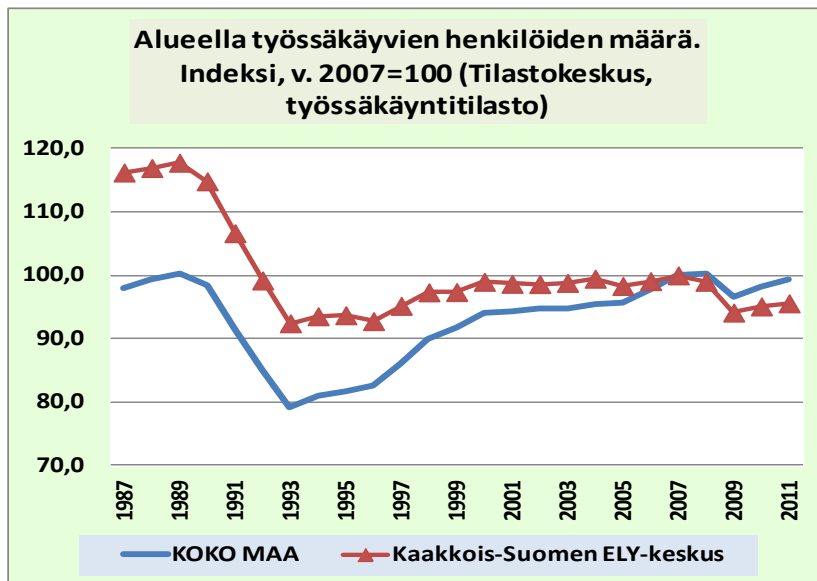
Eri tilastot antavat jonkin verran toisistaan poikkeavan kuvan työllisyyden muutoksesta mm. erilaisen tietopohjan vuoksi. Tärkeimmät koko aluetaloutta kuvaavat työllisyystilastot ovat Tilastokeskuksen työssäkäyntitilasto sekä kansantalouden tilinpidon aluetilinpito. Työssäkäyntitilasto kuvaa henkilötietojen pohjalta vuoden viimeisen viikon tilannetta. Työllisten määritelmä on seuraava: *”Työlliseen työvoimaan luetaan kaikki 18–74-vuotiaat henkilöt, jotka vuoden viimeisellä viikolla olivat ansiotyössä eivätkä olleet työttömänä työnhakijana työvoimatoimistossa tai suorittamassa varusmies- tai siviilipalvelua. Tieto työllisyydestä perustuu työeläke- ja veroviranomaisten tietoihin”* (Tilastokeskus, työssäkäyntitilaston kotisivu).

Henkilön työllisyys voidaan alueellisesti määrittää joko hänen asuinkuntaansa (alueella asuvat työlliset) tai hänen työpaikkansa sijaintikuntaan (alueella työssäkäyvät työlliset). Aluetilinpito puolestaan seuraa työnantajien alueella sijaitsevien toimipaikkojen henkilöstön määrää koko vuoden jaksolta.

Käytän toimialojen työllisten määrien esittelyyn enimmäkseen Tilastokeskuksen työssäkäyntitilastoa ja sen alueella työssäkäyvien henkilöiden lukuja. Ts. luvut kuvaavat alueella sijaitsevia työpaikkoja. On hyvä muistaa, että luvut ovat vuoden lopun lukuja, jolloin esimerkiksi kesätyöpaikat eivät näy luvuissa.

Nykyisen taantuma-ajan työllisten yhteismäärä verrattuna aikaisempaan kehitykseen

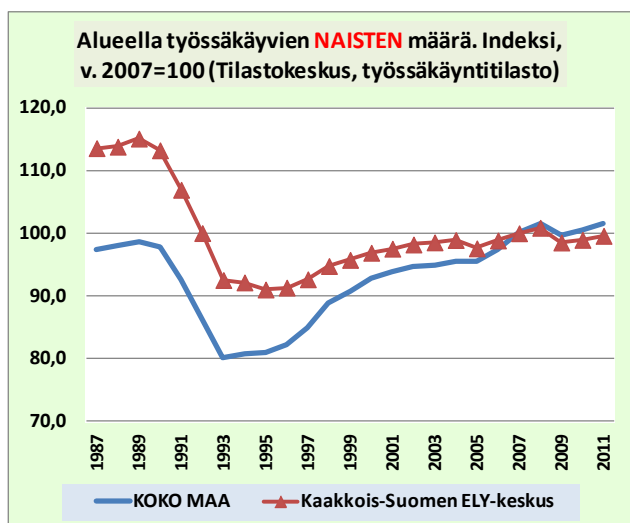
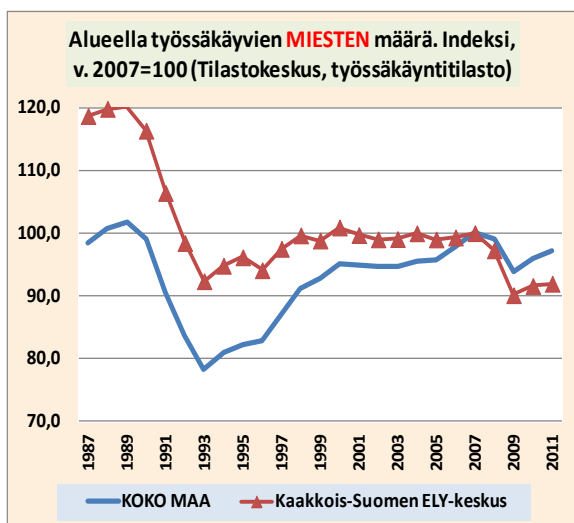
On kiinnostavaa vertailla, miten meneillään olevan taantuma-ajan työllisyyden muutos poikkeaa aiemmasta kehityksestä ja toisaalta miten Kaakkois-Suomen kehitys eroaa koko maan keskimääräisestä. Niinpä ennen toimialoitaisen kehityksen esittelyä näytän kolme kuvaa työpaikkojen määrien kokonaiskehityksestä. Vertailua varten esitän alueella työssäkäyvien työllisten (= alueen työpaikkojen) määrät indeksilukuna niin, että vuoden 2007 lukua merkitään sadalla. Vuoden 2007 lopussa nykyinen taloustaantuma ei ollut vielä käynnistynyt. Aikasarja ulottuu vuodesta 1987 vuoden 2011 loppuun. Esitän yhteisluvun ohella erikseen myös mies- ja naistyöllisten määrän kehityksen.

Kuviosta voi tehdä mm. seuraavia päätelmiä:

- * Kaakkois-Suomen työllisten määrä oli vuonna 2011 merkittävästi pienempi kuin 1980-luvun lopulla. Sen sijaan koko maan tasolla ollaan miltei samoissa luvuissa. Vuonna 2011 Kaakkois-Suomessa oli 28 000 (-19 %) työpaikkaa vähemmän kuin vuonna 1989.
- * Kaakkois-Suomen työllisten määrä kasvoi 1990-luvun laman jälkeen, mutta selvästi maan keskiarvoa hitaammin. 2000-luvulle tultaessa kasvu miltei pysähtyi. Jaksolla 2000–2007 työllisten määrä kasvoi vain prosentin verran.
- * Nykyisen taantuman koittaessa myös koko maan työllisten määrä väheni, mutta Kaakkois-Suomessa huomattavasti enemmän. Pohjavuoden 2009 jälkeen työllisten määrä on uudelleen kasvanut, Kaakkois-Suomessa kuitenkin hitaammin kuin maassa keskimäärin. Vuoden 2007 tasolta oltiin vuoden 2011 lopussa jäljessä koko maassa puolisen prosenttia, Kaakkois-Suomessa työpaikkoja oli yli viisi prosenttia (5600 paikkaa) vähemmän.

Seuraavat kuvat esittelevät vastaavan kehityksen sukupuolen mukaan eriteltynä.

* Koko maan kehityksessä sukupuolten väliset erot eivät ole kovin suuret. Merkittävintä on ehkä se, että nykyisessä taantumassa naisten työpaikat ovat (vuoteen 2011 saakka) supistuneet vain vähän, ja taantumaa edeltäneen vuoden 2007 taso ylitettiin jo vuonna 2010. Miehet eivät ole saavuttaneet vuoden 2007 tasoa. Suhdannetaantumissa on usein tyypillistä, että palvelut (joissa on paljon naisia) säilyttävät kysyntäpohjaansa melko hyvin ja muutos tapahtuu usein viiveellä, kun pitkittyneet taantumat alkavat vaikuttaa myös palveluiden kysyntään. Tämä naisvaltaisten alojen työllisyyden mahdollinen heikentyminen tulee esiin vasta myöhemmin julkaistavissa luvuissa.

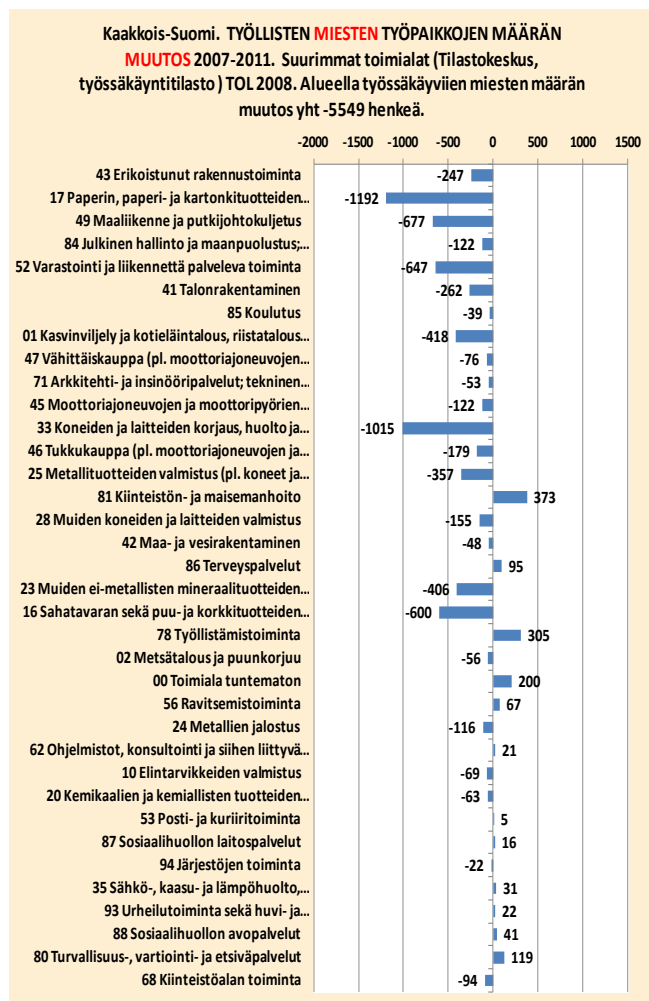
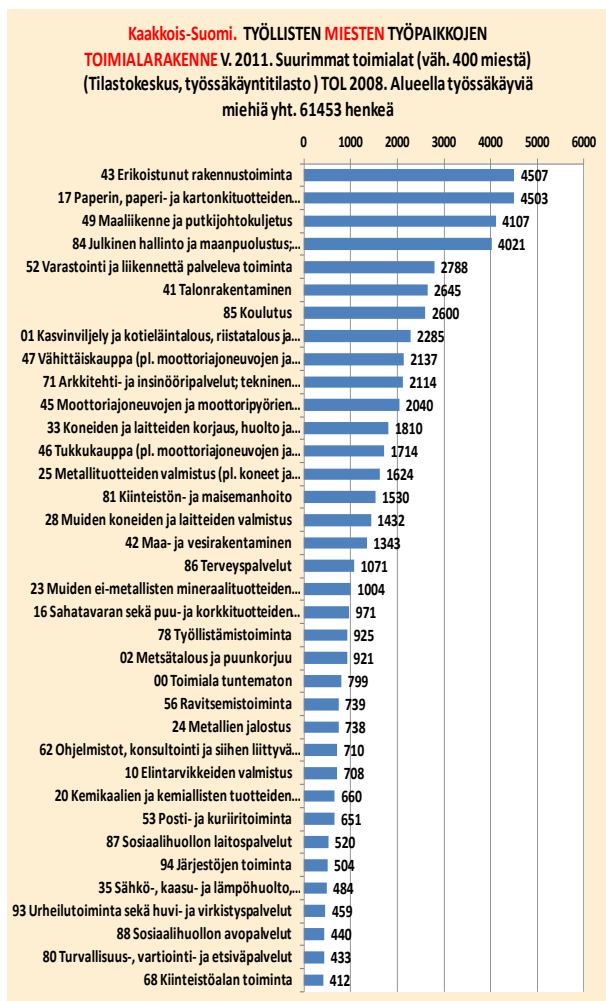
* Naisten ja miesten työpaikkamäärien kehityksen ero on Kaakkois-Suomessa maan keskiarvoa selkeämpi. Vuoden 1989 tasoon nähden miehet ovat menettäneet selvästi enemmän työpaikkoja kuin naiset.

* Nykyisessä taantumassa (vuodesta 2007 vuoteen 2011 saakka) Kaakkois-Suomessa työskentelevät naiset ovat pitäneet paikkojaan melko hyvin, mutta miehet ovat menettäneet paikoistaan kahdeksan prosenttia.

Toimialarakenne ja sen viimeaikainen muutos

Seuraavissa kuvapareissa esittelen Kaakkois-Suomen työpaikkojen toimialarakennetta ja työpaikkojen määrän muuttumista taantumaa edeltävästä ajasta (vuoden 2007 lopusta) taantumien aikaisen vuoden 2011 loppuun saakka. Olen jakanut tiedot sukupuolen mukaisiksi. Tarkastelun lopulla on myös toimialojen yhteenlasketut tiedot.

Kuvaparien vasemmanpuoleisessa kuvassa on toimialarakenne vuoden 2011 lopussa, ts. kuva esittelee millä aloilla työskentelee eniten henkilöitä. Mukana ovat vain suurimmat toimialat. Oikeanpuoleisessa kuvassa on näiden toimialojen työpaikkojen määrän muutos vuodesta 2007 vuoteen 2011. Ensimmäinen kuvapari käsittelee miesten työskentelyä eri toimialoilla.

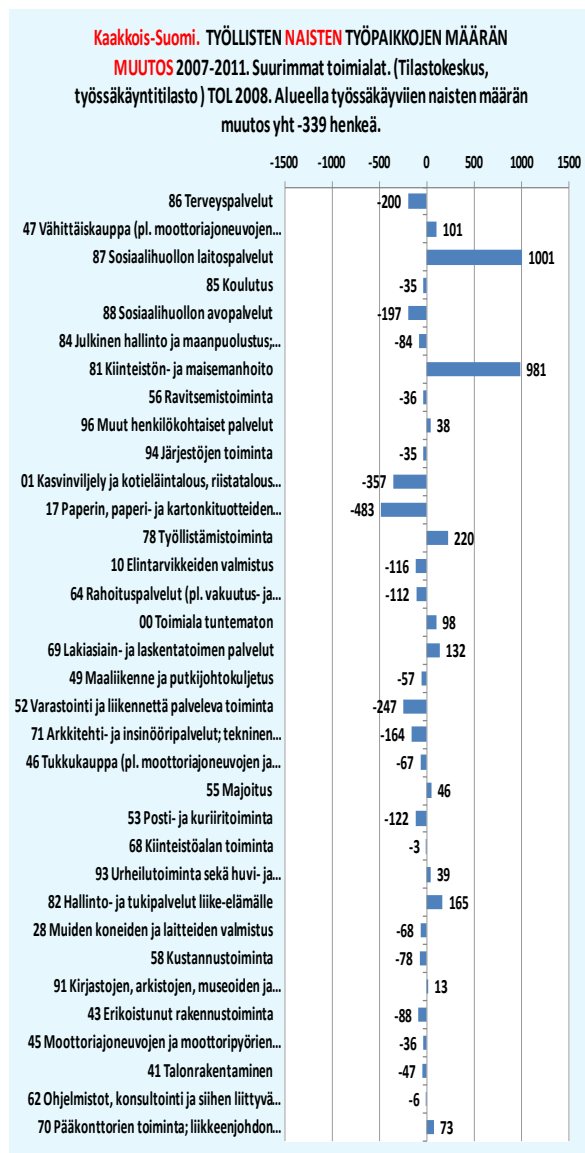

Miehiä eniten työllistävien toimialojen joukosta erottuu neljä toimialaa, kussakin yli 4000 työpaikkaa vuonna 2011. Erikoistunut rakennustoiminta käsittää mm. rakentamisen valmistelutöitä sekä rakennusten erilaisia asennus- ja viimeistelytöitä. Massan ja paperin valmistus tarjoaa supistumisestaan huolimatta Kaakkois-Suomessa edelleen runsaasti työpaikkoja miehille, samoin toinen alueen perinteinen valta-ala: kuljetus- ja varastointi. Julkinen hallinto ja maanpuolustus -toimialalla työpaikkojen määrää kasvattavat alueen varuskuntien tarjoamat työpaikat.

Oikeanpuoleinen kuva esittelee miten näiden suurimpien toimialojen työllisten miesten määrät ovat muuttuneet vuoden 2007 lopusta vuoden 2011 loppuun mennessä. Kokonaisvähennys oli yli 5500 henkeä (-8,3 %). Valtaosa toimialoista on vähentänyt miespaikkojaan, mutta joitakin kasvaneitakin toimialoja on. Määrällisesti eniten ovat kasvaneet kiinteistö- ja maisemanhoito sekä työllistämistoiminta. Työllistämistoiminnassa ovat yleistyneet yksityiset työvoiman hankinta- ja vuokrauspalvelut. Alan liikevaihto on Kaakkois-Suomessa lähes kaksinkertaistunut kuvan aikavälillä (Tilastokeskus, yritys- ja toimipaikkarekisteri / TEM, Toimiala Online). Merkittävää kasvua on myös turvallisuus- ja vartiointipalveluissa, vaikka toimiala on vielä kohtalaisen pieni.

Teollisuuden toimialoilla on suuria vähennyksiä. Massa- ja paperiteollisuudessa toimivien miesten määrä on pudonnut jo aiempina vuosina ja taantumassa edelleen lähes 1200 henkeä. Suhteellisesti vielä enemmän on vähennystä toimialalla 33 (koneiden ja laitteiden korjaus, huolto ja asennus), jossa miestyöntekijöiden määrä on vähentynyt yli tuhat henkeä eli yli kolmanneksen. Kuljetus ja varastointi vähensivät miestyövoimaansa kumpikin yli 600 henkeä. Myös rakentamisessa ja kaupan alalla miesten paikat vähenivät.

Seuraava kuvapari esittelee suurimmat naisia työllistävät toimialat ja niiden työpaikkamäärien muutokset.

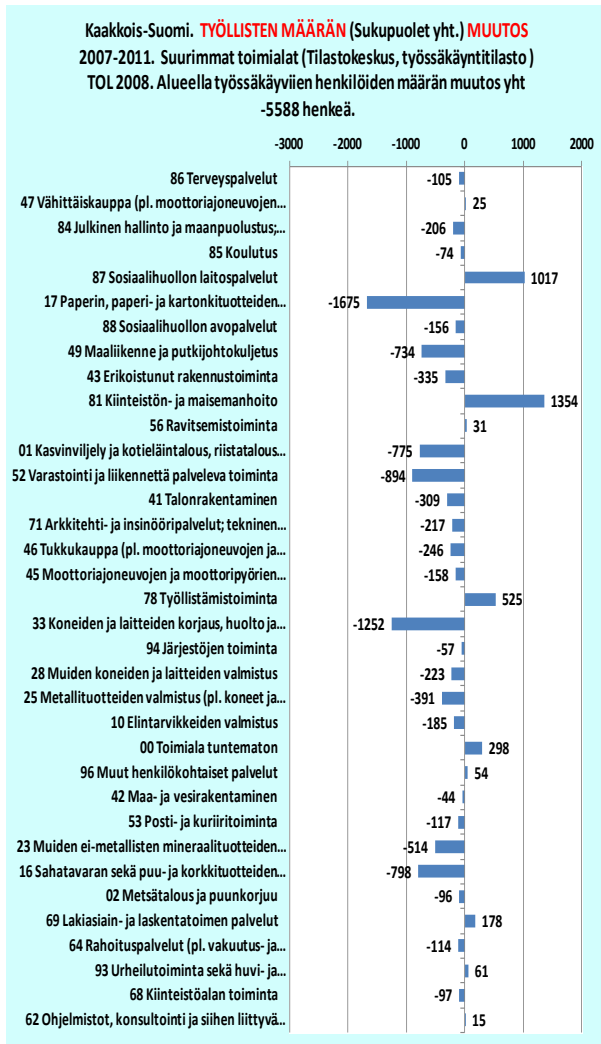
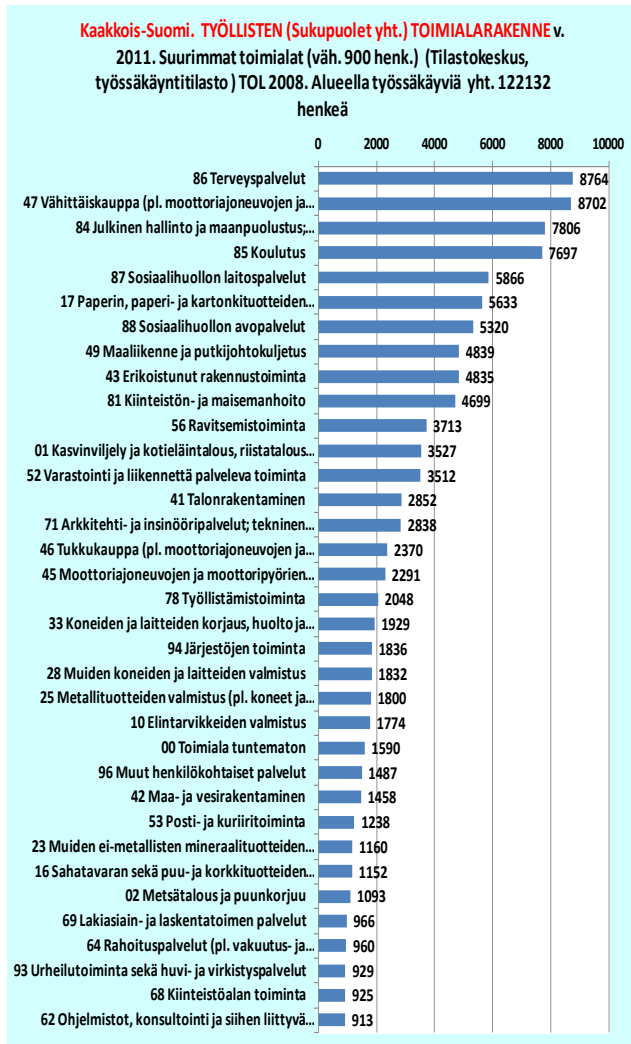

Naisia työskentelee tunnetusti runsaasti erilaisissa palveluissa. Eniten naisia työllistävien toimialojen kahdeksan kärki erottautuu muista. Kaikki nämä suurimmat (ja myös pari seuraavaksi suurinta) ovat palvelutoimialoja. Terveyspalvelut olivat vuonna 2011 työpaikkamäärältään kärkeätoimiala, mutta alan naistyövoima kuitenkin väheni 200 henkeä vuodesta 2007. Vähittäiskauppa oli toinen suuri naistyövoiman toimiala. Sen naistyöllisten määrä kasvoi hieman, mutta ei olennaisesti. Sen sijaan sosiaalihuollon laitospalvelut lisäsivät työvoimaansa tuntuvasti, yli tuhannella hengellä eli lähes neljänneksen verran (+23 %). Koko maan tasollakin ala kasvoi, mutta jonkin verran vähemmän (keskimäärin +15,3 %). Sosiaalihuollon avopalvelut työllistivät lähes 5000 naista, mutta määrä kuitenkin supistui lähes 200 henkeä jaksolla 2007–2011, joten sosiaalihuollon palvelut painottuivat aiempaa selvemmin laitospalveluiden suuntaan.

Selvä kasvuala oli kiinteistön- ja maisemanhoito. Alaan kuuluu siivoustoiminta. Työllisten naisten määrä lähes kaksinkertaistui neljän taantumavuoden aikana. Matkailusta odotetaan tulevaisuudessa nousevaa toimialaa. Merkitsevää työllisyyden muutosta ei tarkastelujaksolla kuitenkaan näy. Ravitsemistoiminnassa työskenteli vuonna 2011 lähes 3000 naista, kuitenkin hieman vähemmän kuin ennen taantumaa vuonna 2007. Majoitustoiminnassa työllisten naisten määrä kasvoi jonkin verran. Erilaiset liike-elämän palvelut (mm. lakiasiain ja laskentatoimen palvelut sekä hallinto- ja tukipalvelut liike-elämälle) lisäsivät työllistämiensä naisten määrää. ”Muut henkilökohtaiset palvelut”, joihin kuuluu mm. kampaamo- ja parturi- ja kauneushoito- ja palvelut, työllistävät yli 1300 naista, vuonna 2011 suunnilleen saman määrän kuin vuonna 2007.

Koulutus ja julkinen hallinto ja maanpuolustus ovat runsaasti naisia työllistäviä, lähinnä julkisen sektorin toimialoja. Työllisten määrät ovat Kaakkois-Suomessa hieman pienentyneet.

Esitän vielä edellisiä kuvapareja vastaavat kuvat, joissa on tällä kertaa mukana molemmat sukupuolet yhteenlaskettuna.

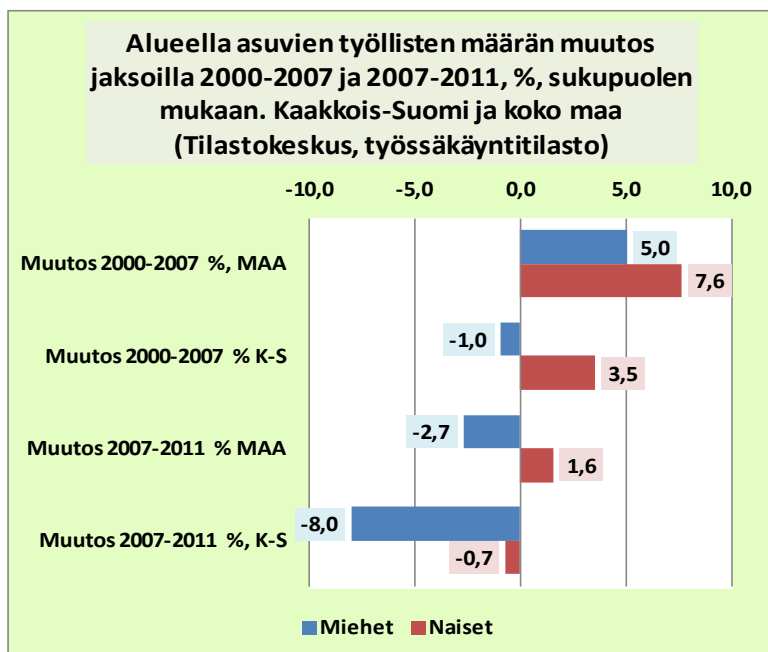

Kärkeen sijoittuu neljä toimialaa, joista vain vähittäiskaupan työllisten määrä kasvoi hieman. Tosin muut kolme menettivät työpaikoistaan vain pienen osan. Kaikki neljä eniten työpaikkoja sisältävää – ja myös viides: sosiaali- huollon avopalvelut – ovat palvelutoimialoja.

Oikeanpuoleisessa kuvassa vain jokunen toimiala sojottaa oikealle osoittamaan työllisten määrän kasvua. Kolme selvästi kasvanutta alaa erottuu: sosiaalihuollon laitospalvelut, kiinteistön- ja maisemanhoito sekä työllistä- mistoiminta. Työpaikkojaan eniten vähentäneiden alojen joukossa ovat Kaakkois-Suomen historialliset toimialat massa- ja paperiteollisuus ja sahateollisuus, kuljetus ja varastointialat ja maatalous.

Miten Kaakkois-Suomen kehitys poikkeaa maan keskiarvosta

Voi olla kiinnostavaa arvioida, eroaako Kaakkois-Suomen työpaikkojen toimialoitainen muutos koko maan keskimääräisestä muutoksesta. Ensimmäinen kuva vertaa Kaakkois-Suomessa asuvien (siis tässä ei alueen työpaikkojen) työllisten kokonaismäärän muutosta koko maan vastaavaan kahtena ajanjaksona: 2000–2007 sekä 2000–2011.

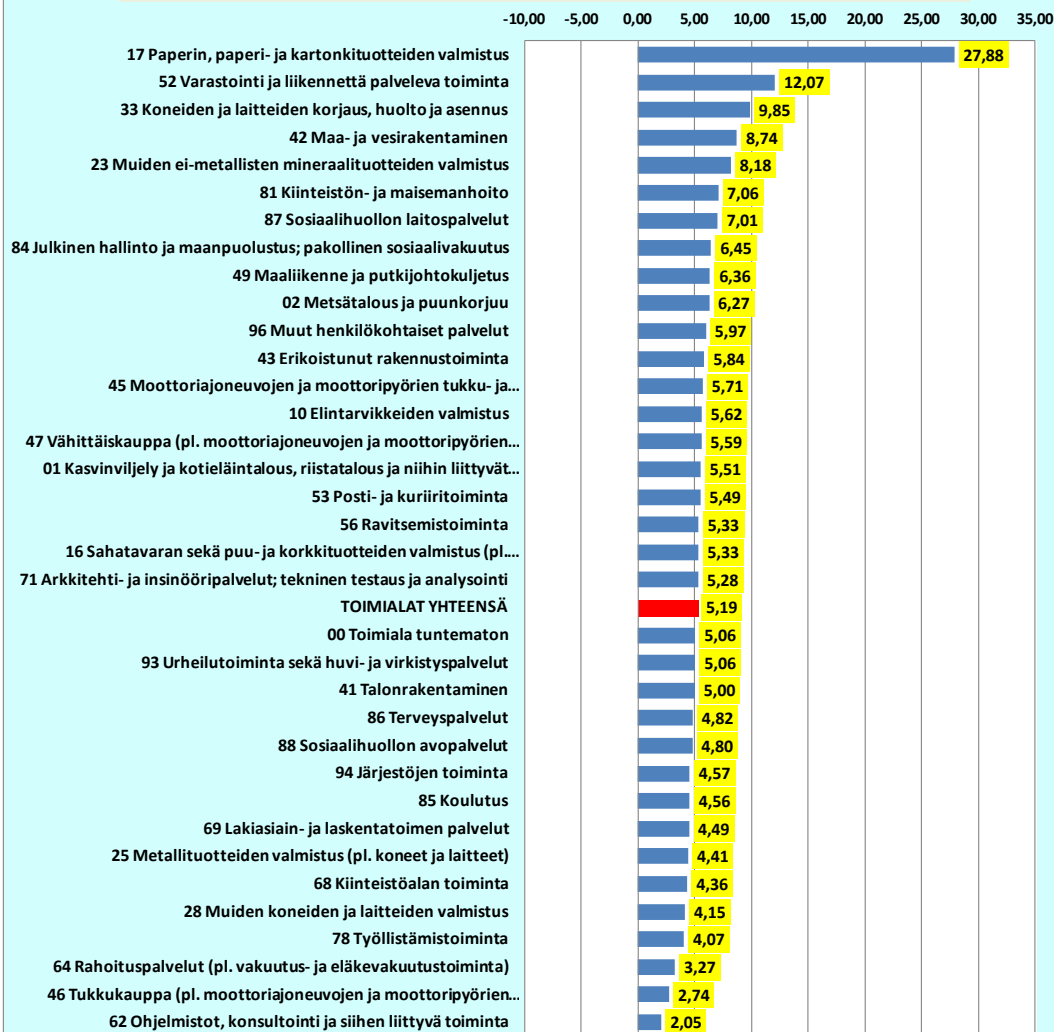
Koska Kaakkois-Suomen työllisten määrien vähennykset ovat suuremmat (ja kasvut pienempiä) kuin Suomessa keskimäärin, Kaakkois-Suomi on menettänyt osuuttaan työllisistä jo ennen taantumaa ja selvästi myös taantumana aikana. Vielä ennen nykyistä taantumaa eli jaksolla 2000–2007 Kaakkois-Suomessa asuvien työllisten määrä kuitenkin hieman kasvoi (miesten määrä väheni tuolloinkin). Taantumassa työllisten miesten määrä on vähentynyt 8 % ja naisten 0,7 %.

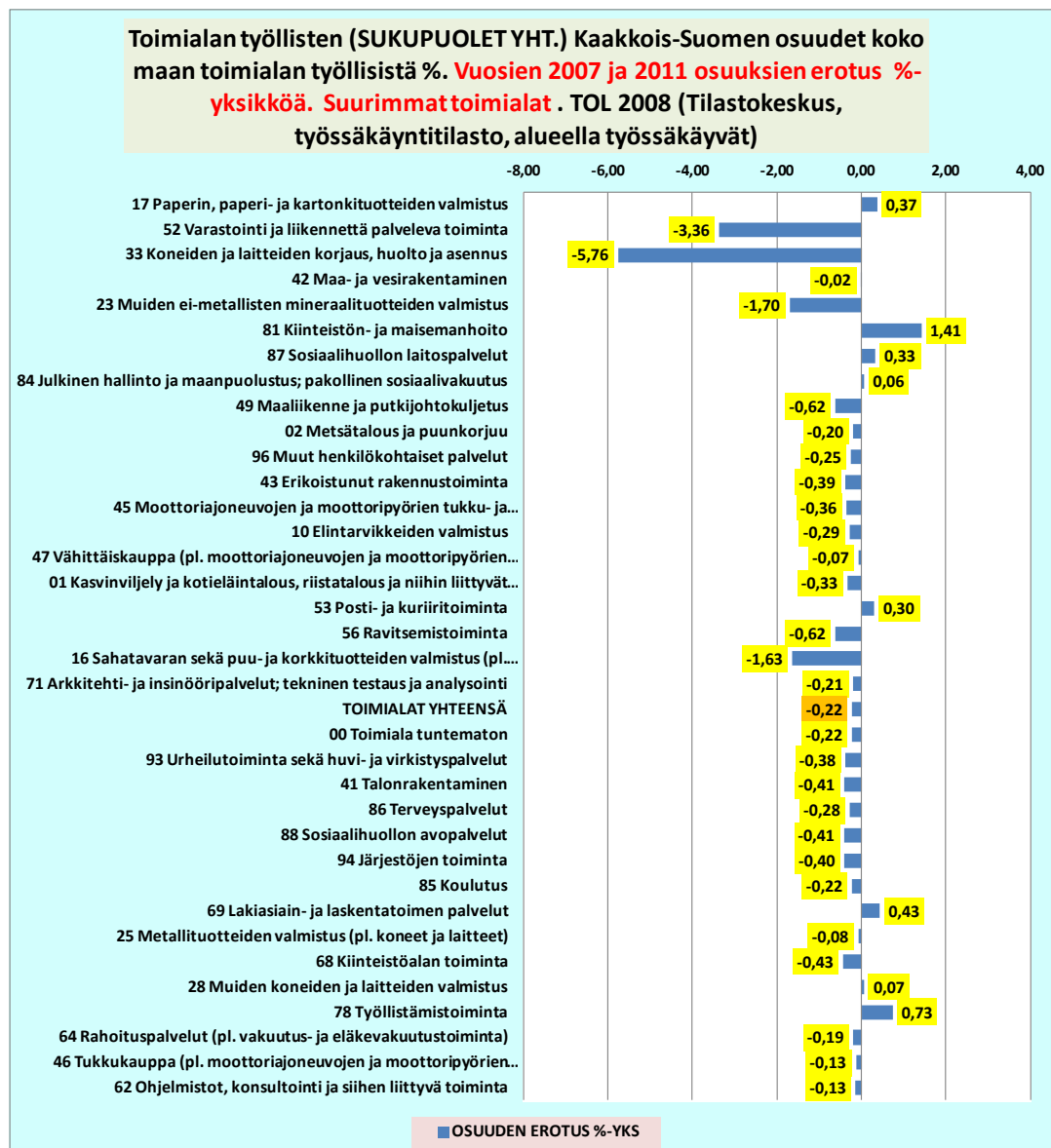
Pyrin seuraavassa erittelemään tarkemmin, miten Kaakkois-Suomen toimialojen työllisten määrän muutos poikkeaa koko maan keskimäärästä. Muutosta arvioin tässä seuraavalla tavalla. Olen ottanut käsittelyyn eniten työllistävät toimialat (jotka v. 2011 työllistivät vähintään 900 henkeä ja sukupuolen mukaisessa tarkastelussa vähintään 400 miestä tai 200 naista). Olen laskenut mikä on Kaakkois-Suomen prosenttiosuus toimialan koko maan työllisistä vuonna 2007 ja vastaavasti vuonna 2011. Sen jälkeen olen vähentänyt vuoden 2011 osuudesta vuoden 2007 osuuden. Mikäli vähennyslaskun tulos on negatiivinen, Kaakkois-Suomi on menettänyt tällä toimialalla osuuttaan koko maan paikoista. Jos jäännös on positiivinen, Kaakkois-Suomi on puolestaan lisännyt osuuttaan. Ts. tässä ei ole merkitystä sillä vähenevätkö tai lisääntyvätkö toimialan työpaikat tällä neljän vuoden jaksolla, vaan pelkästään sillä onko Kaakkois-Suomen vähennys tai lisäys suhteellisesti pienempi tai suurempi kuin koko maan.

Kaakkois-Suomen kaikkien työpaikkojen osuus koko maan työpaikoista oli vuonna 2007 5,4 %. Vuonna 2011 osuus oli pudonnut 5,2 %:iin, kun Kaakkois-Suomen työpaikat olivat vähentyneet 4,6 % ja koko maan työpaikat 0,6 %.

Esitän kuvia, joissa näkyy miten suuri osuus Kaakkois-Suomella oli jonkin toimialan koko maan työpaikoista vuonna 2011. Esillä ovat sekä sukupuolet yhteensä että erikseen miehet ja naiset. Ensimmäisinä kuvina on Kaakkois-Suomen suurimpien toimialojen osuuskuva sekä osuuden muutoskuva.

**Toimialan työllisten (SUKUPUOLET YHT.) Kaakkois-Suomen osuus koko maan toimialan työllisistä %. Vuonna 2011. Suurimmat toimialat . TOL 2008
(Tilastokeskus, työssäkäyntitilasto, alueella työssäkäyvät)**

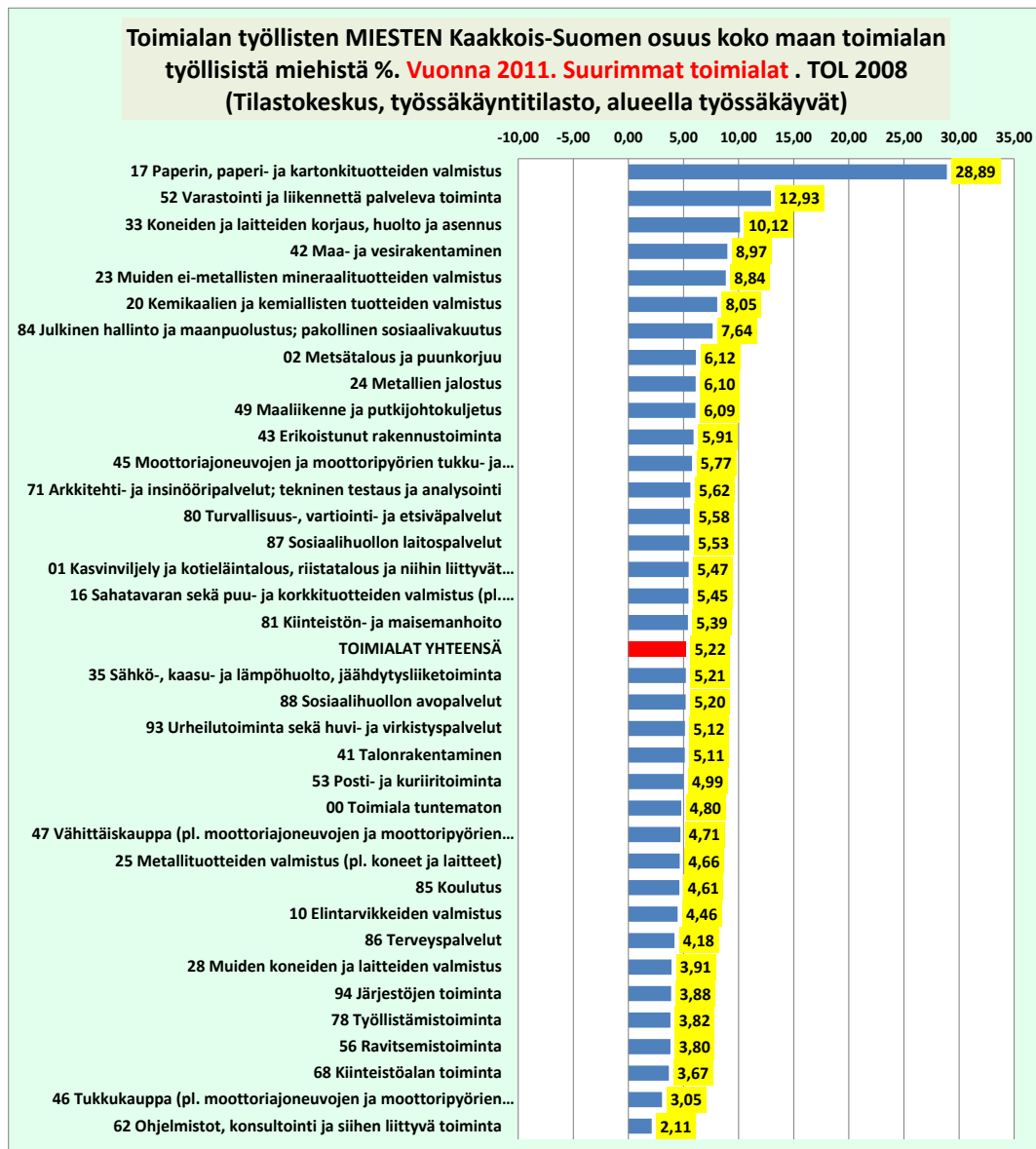
Mikäli toimialan palkki osoittaa vasemmalle, Kaakkois-Suomi on taantuman yhteydessä menettänyt osuuttaan kyseisen toimialan työllisistä. Toimialojen yhteenlaskettu osuuden menetys on 0,22 prosenttiyksikköä (eli Kaakkois-Suomen osuus koko maan työpaikoista on pienentynyt vuoden 2007 osuudesta 5,41 % vuoden 2011 osuuteen 5,19 %). Osuutta on menetetty useimmilla toimialoilla. Osuuttaan lisänneitä aloja on vähän. Selvimmin osuus on kasvanut kiinteistön- ja maisemanhoidon sekä työllistämistoiminnan toimialoilla.

Kiinnostavaa on, että Kaakkois-Suomi ei jaksolla 2007-2011 menettänyt asemiaan massa- ja paperiteollisuuden työpaikoista. Tilannetta selittää ainakin osittain toimialan toteuttamien vähentämistoimien ajallinen sijoittuminen. Alan työvoima oli vähentynyt Kaakkois-Suomessa jo ennen vuoden 2007 loppua, jossa mittauksen lähtöpiste on. Mm. Voikkaan paperitehdas Kuusankoskella (nykyisessä Kouvolassa) lopetettiin ja myös muita UPM:n Kaakkois-Suomen yksiköiden työvoimavähennyksiä käynnistettiin jo vuonna 2006 ja toisaalta mm. Myllykosken tehtaan lopetuksen vaikutukset alan työpaikkoihin alkoivat selvemmin vaikuttaa vasta vuoden 2012 puolella. Sen sijaan metsäteollisuuden toinen haara: sahatavaran ym. valmistus supistui kuvan aikajaksolla Kaakkois-Suomessa enemmän kuin maassa keskimäärin ja menetti osuuttaan 1,6 prosenttiyksikköä.

Kaakkois-Suomen toinen historiallinen toimialakokonaisuus: logistiikka on myös menettänyt asemiaan. Silti toimialasta 52 merkittävä osa sijaitsi vuonna 2011 edelleen Kaakkois-Suomessa. Eniten osuuttaan on menettänyt Kaakkois-Suomen koneiden ja laitteiden huolto ja asennus -toimiala, joka on vähentänyt Kaakkois-Suomen työ-

paikkojaan 1250:llä. Koko maan tasolla paikkojen vähennys on vain 800, joten ala on kasvanut työvoimaltaan joillakin alueilla.

Seuraavissa kuvissa toimialat on järjestetty alalla työskentelevien miesten määrän mukaan.

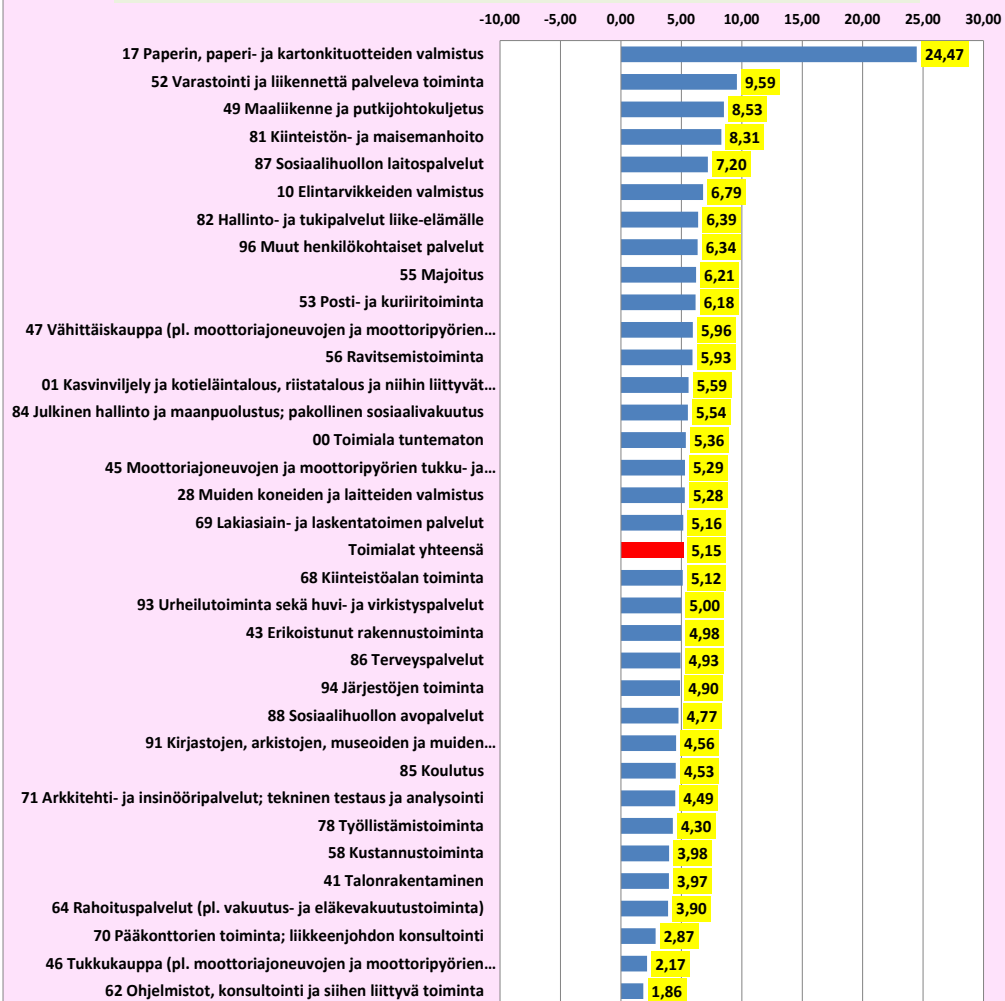
Toimialan työllisten MIESTEN Kaakkois-Suomen osuudet koko maan toimialan työllisistä %. Vuosien 2007 ja 2011 osuuksien erotus %-yksikköä. Suurimmat toimialat . TOL 2008 (Tilastokeskus, työssäkäyntitilasto, alueella työssäkäyvät)

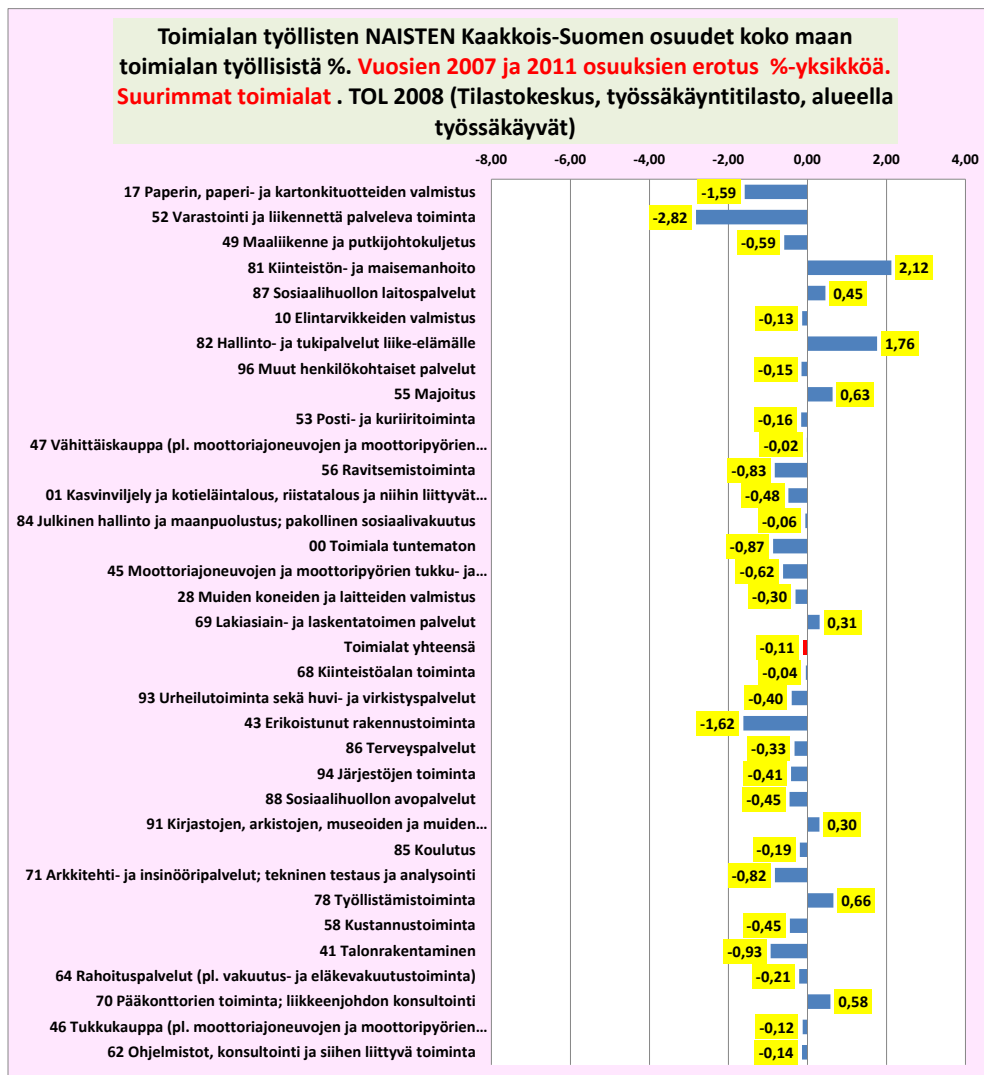

Vaikka Kaakkois-Suomen miehet ovat menettäneet osuuksiaan useimmilla toimialoilla, myös osuutta lisänneitä toimialoja on toistakymmentä. Turvallisuus- ja vartiointipalvelu sekä työllistämistoiminta ovat näiden alojen joukossa.

Naisten vastaavat taulut ovat seuraavina.

**Toimialan työllisten NAISTEN Kaakkois-Suomen osuus koko maan toimialan työllisistä naisista %. Vuonna 2011. Suurimmat toimialat . TOL 2008
(Tilastokeskus, työssäkäyntitilasto, alueella työssäkäyvät)**

Massa- ja paperiteollisuus on naisten paikkojenkin osalta keskittynyt suurelta osin Kaakkois-Suomeen. Toimialan koko maan naistyöllisistä lähes neljännes työskentelee Kaakkois-Suomessa. Myös varastoinnissa ja kuljetuksissa työskentelee Kaakkois-Suomessa runsaasti naisia. Samoin sosiaalihuollon laitoshuollossa naisia on Kaakkois-Suomen toimialojen keskimääräistä enemmän. Sen sijaan mm. terveyspalveluissa, koulutuksessa ja sosiaalihuollon avopalveluissa Kaakkois-Suomen osuus on toimialojen kokonaisosuutta pienempi.

Kaakkois-Suomessa naistyöpaikat ovat taantuman alkuvaiheessa miltei säilyttäneet osuutensa koko maan naisten työpaikoista: vähennystä on 5,26 %:sta 5,15 %:iin eli 0,11 prosenttiyksikköä. Sosiaalihuollon laitospalvelut ovat lisänneet merkittävästi osuuttaan. Myös hallinto- ja tukipalvelut liike-elämälle ovat selvästi osuuttaan kasvattaneita toimialoja. Majoituskin on lisännyt merkitystään. Suurin osa toimialoista on kuitenkin menettänyt osuuttaan valtakunnan naistyöpaikoista. Mm. varastointi ja liikenne, massa- ja paperiteollisuus sekä rakentaminen ovat menettäneet osuuksiaan. Insinööri- ja muilla suunnittelutoimistoilla on ollut Kaakkois-Suomessa merkittävä asema mm. alueen suurteollisuuden tilausten vuoksi. Alalla työskentelevät naiset ovat kuitenkin menettäneet osuuttaan koko maan luvuista, sen sijaan miehet ovat pitäneet osuutensa ennallaan.

Kaakkois-Suomen maakuntien, seutukuntien sekä kuntien työllisten määrän muutos

Esittelen tässä luvussa työllisten määrien kehitystä Kaakkois-Suomen kahdessa maakunnassa ja neljässä seutukunnassa. Seutukuntiin kuuluvat seuraavat kunnat (v. 2014 tilanne):

Kouvolan seutukunta: Iitti, Kouvola

Kotka-Haminan seutukunta: Hamina, Kotka, Miehikkälä, Pyhtää, Virolahti

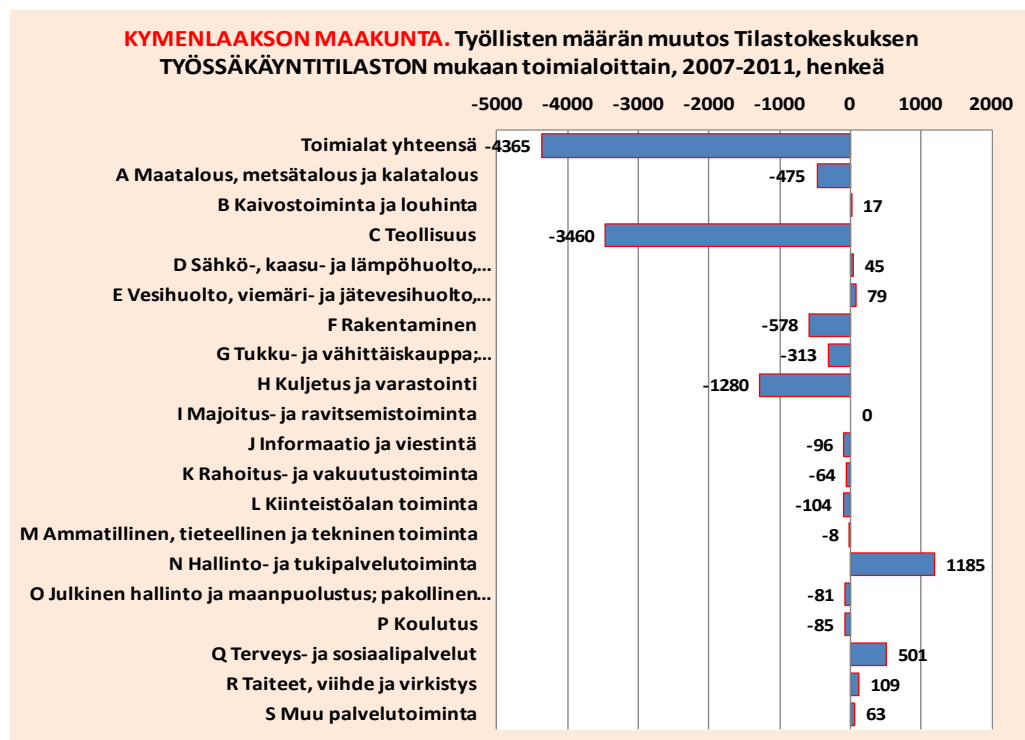
Imatran seutukunta: Imatra, Rautjärvi, Ruokolahti, Parikkala

Lappeenrannan seutukunta: Lappeenranta, Lemi, Luumäki, Savitaipale, Taipalsaari

Kouvolan ja Kotka-Haminan seutukunnat ovat Kymenlaakson maakuntaa ja Imatran ja Lappeenrannan seutukunnat Etelä-Karjalan maakuntaa.

Työllisten luvut ovat alueella työssäkäyviä työllisiä eli alueen työpaikkoja. Kuvat pyrkivät antamaan käsitystä siitä, millä toimialoilla työpaikkojen määrä on kasvanut, millä aloilla vähentynyt vuoden 2007 lopusta vuoden 2011 loppuun eli nykyisen taantuman alkuvuosina.

Toimialajako ei ole tässä niin yksityiskohtainen kuin edellisessä luvussa: työlliset jakautuvat 19 toimialaan. Mm. teollisuus on esillä yhtenä kokonaisluokana. Myöhemmissä teollisuustilastoa käyttävissä kuvissa saadaan esiin teollisuuden alatoimialoja, joskin on huomattava, että niissä tietopohja on erilainen. Ensimmäiset kuvat esittelevät Kaakkois-Suomen kahden maakunnan muutosta.

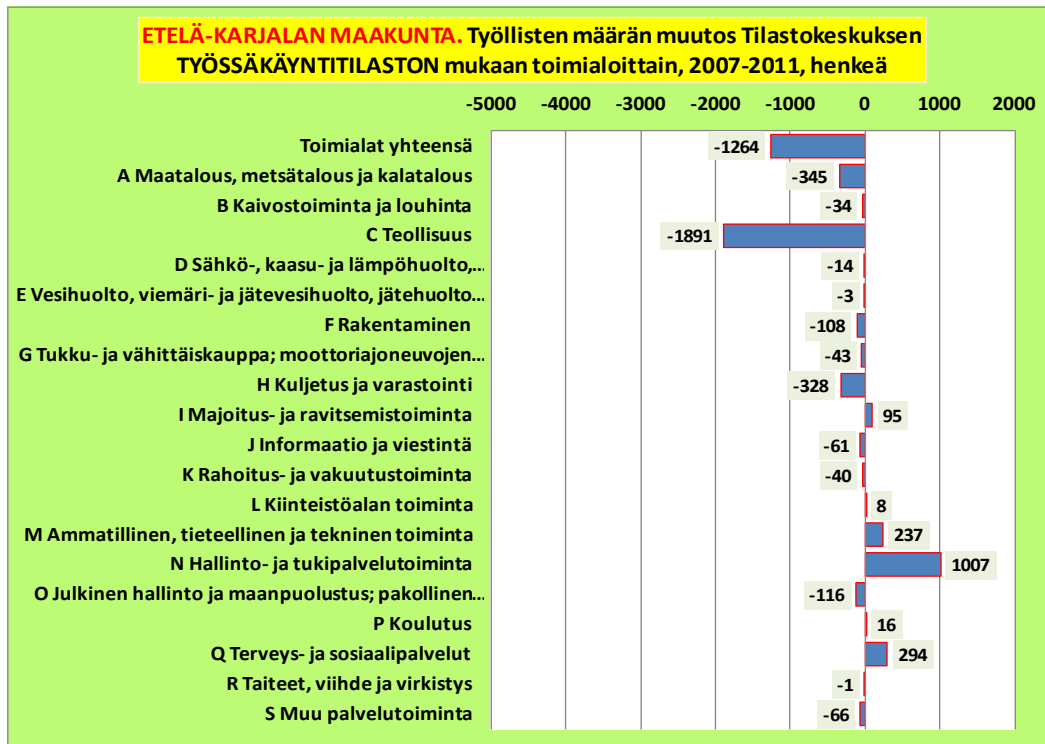

Maakunta on taantumassa menettänyt työpaikkoja. Neljän vuoden aikana taantumaa edeltävästä ajasta vuoden 2007 lopusta taantuman aikaiseen vuoteen 2011 Kymenlaakson työpaikat vähenivät työssäkäyntitilaston mukaan lähes 4400 paikan verran (-5,9 %). Samalla jaksolla koko maan paikat vähenivät 0,6 %. Vaikka kokonaispaikkamäärä ja useimpien toimialojen työpaikkamäärät vähenivät, suurella osalla toimialoja työllisten määrä muuttui kohtalaisen vähän. Määrältään mittavimmat vähennykset kohdistuivat Kymenlaakson perinteisiin, historiallisiin toimialoihin: teollisuuteen sekä kuljetuksiin ja varastointiin. Vähenevien työpaikkojen ala oli valtakunnalliseen ta-

paan myös maa- ja metsätalous, jonka vähennys oli maakunnassa vajaa 500 työllistä. Rakentamisen paikkamäärä väheni vajaan 600 ja kaupan yli 300 paikan verran.

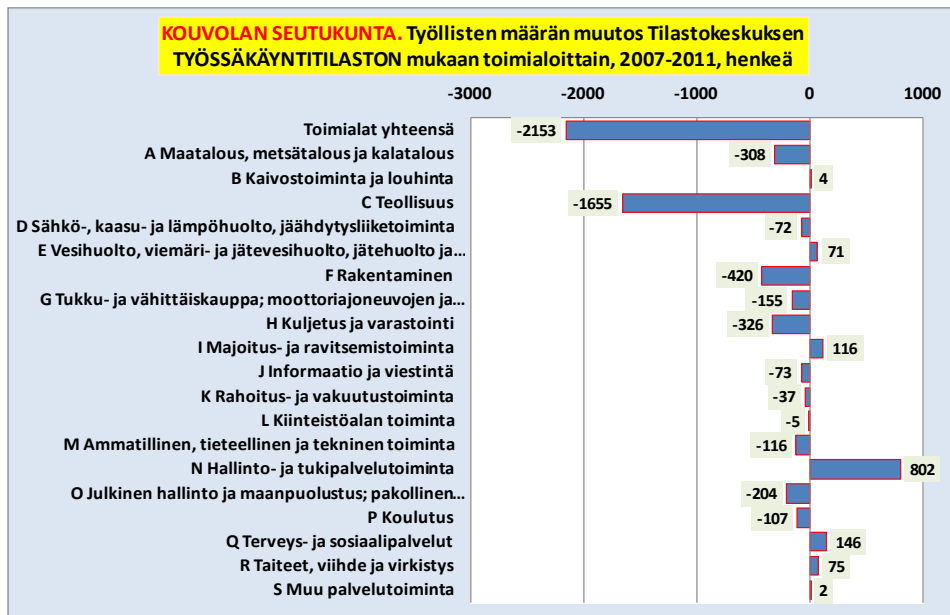
Palveluiden työllisyyskehitys on ollut parempi, joskin esimerkiksi julkinen hallinto (johon kuuluu maanpuolustus merkittävine varuskuntineen) sekä koulutus vähensivät Kymenlaaksossa työvoimaansa. Suurin työpaikkamäärän-
sä kasvattaja oli erilaisia liike-elämän ja kiinteistönhoidon ym. palveluja sisältävä toimiala N lähes 1200 paikan
lisäyksellään. Myös maakunnan terveys- ja sosiaalipalvelut lisäsivät työllisiään – lähinnä yksityissektorille.

Seuraava kuva esittelee Etelä-Karjalan vastaavan muutoksen.

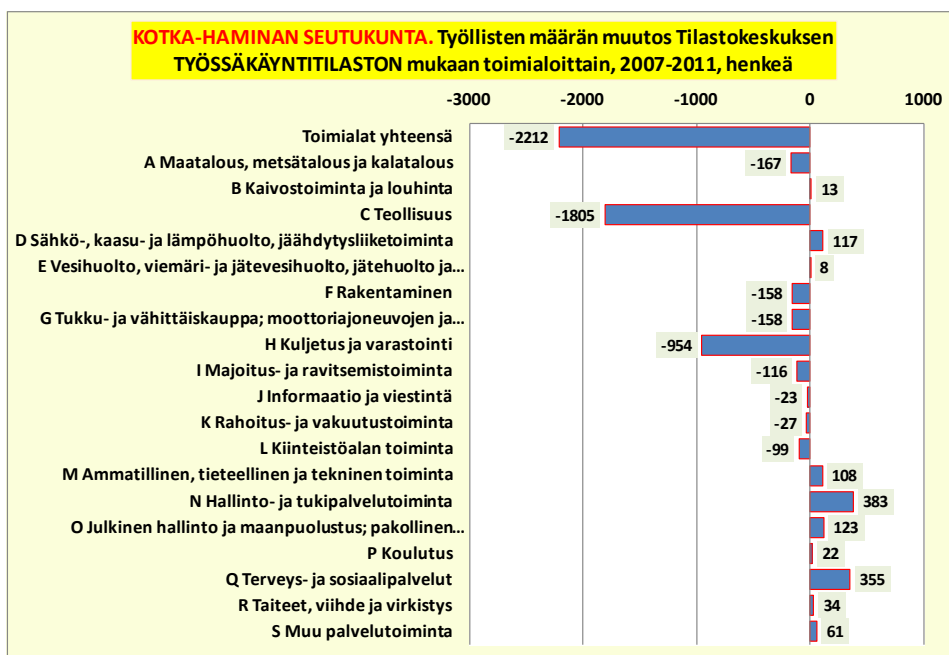

Etelä-Karjalan työllisten määrä ei laskenut taantumaan alkuvuosina läheskään yhtä paljon kuin Kymenlaakson: kokonaisvähennys on aikavälillä 2007–2011 jäänyt vajaaseen 1300 työpaikkaan, -2,4 prosenttiin. Paikkamäärien muutos kohdistuu lähes samoihin toimialoihin kuin Kymenlaaksossa: vähenevien työpaikkojen aloja ovat teollisuus, maa- ja metsätalous sekä kuljetus ja varastointi. Kasvaneiden toimialojen kärjessä on erilaisia liike- elämän ja muita palveluja sisältävä hallinto- ja tukipalvelut -toimiala N. Vaikka alueella on rakennettu melko paljon mm. tiestöä ja liike- ja matkailualan rakennuksia, rakentamisen työllisten määrä on kuvan aikavälillä jonkin verran vähentynyt.

Erittelen muutoksen vielä Kaakkois-Suomen neljään seutukuntaan. Ensimmäisenä ovat esillä Kymenlaakson kaksi seutukuntaa: Kouvola ja Kotka-Hamina.

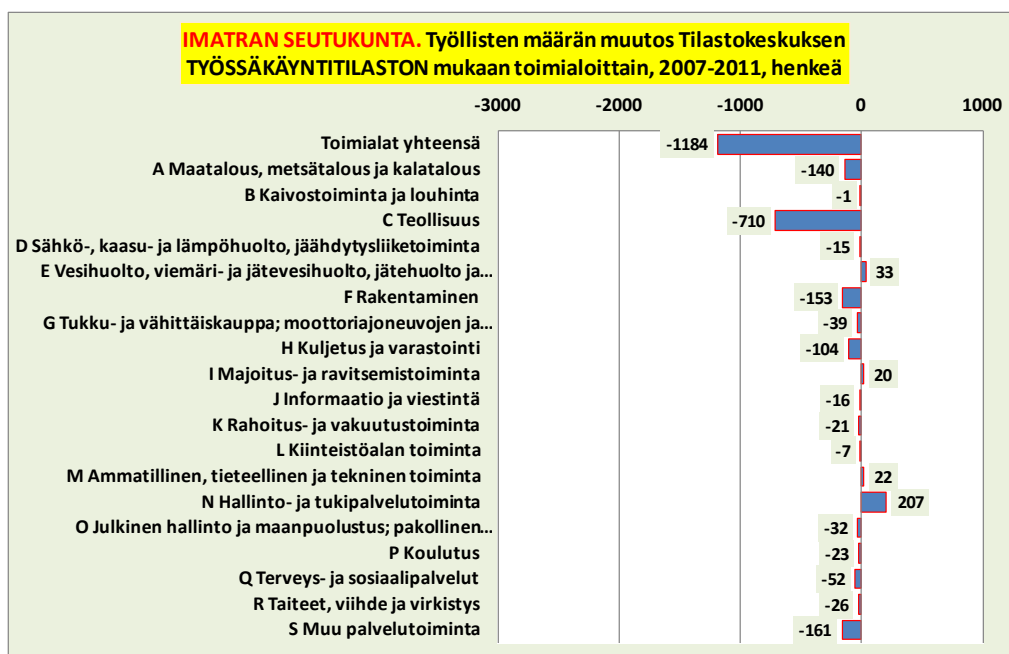
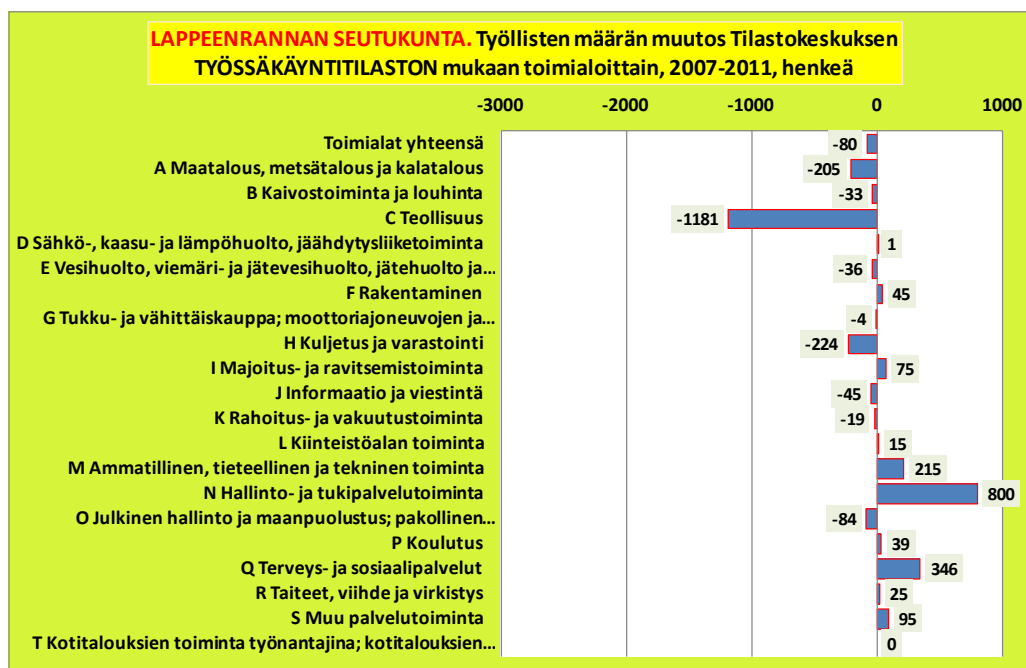

Kouvolan seutukunta menetti nettomääräisesti yli 2100 työpaikkaa. Selvä enemmistö oli teollisuuden paikkoja. Myös rakentaminen ja kuljetus ja varastointi ja kauppakin supistuivat, samoin julkinen hallinto ja maanpuolustus sekä koulutus. Liike-elämän yms. palvelut sen sijaan kasvoivat selvästi ja myös majoitus- ja ravitsemistoiminta kykeni lisäämään työllistensä määrää.

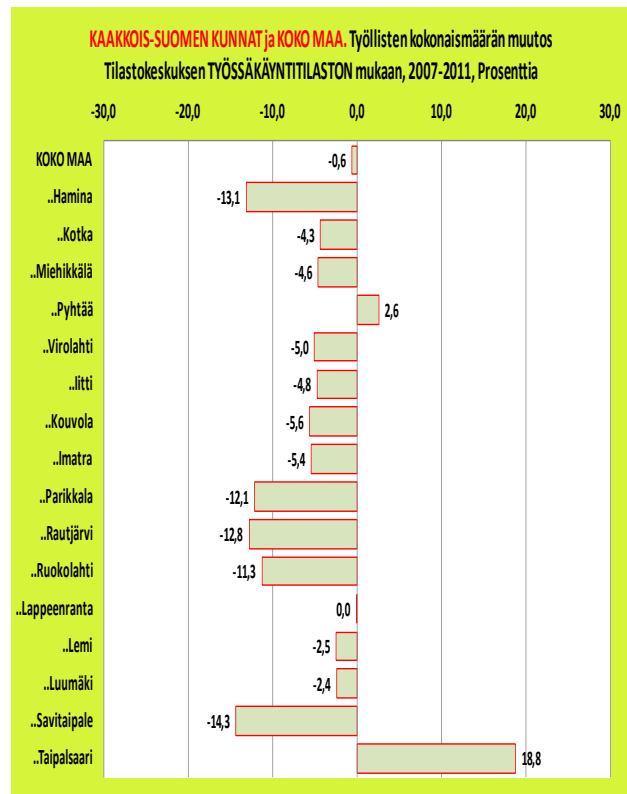
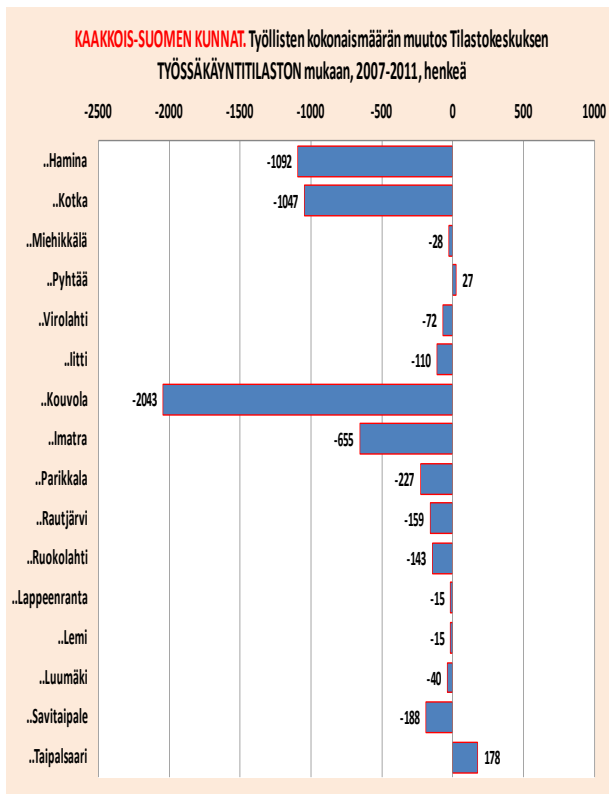
Työpaikkojen kokonaisvähennys on ollut Kymenlaakson molemmissa seutukunnissa lähes yhtä suuri, kummassakin noin 2200 työpaikkaa. Muutoksen kohdistuminen eri toimialoille on sekin melko samankaltainen, joskin muutamia eroja on. Teollisuus on supistunut työvoimaltaan kummallakin alueella. Toimiala N (hallinto- ja tukipalvelut) kasvoi Kouvolan seudulla enemmän kuin Kotka-Haminan seudulla. Majoitus- ja ravitsemistoimintaan on tullut Kouvolan seudulla hieman lisää paikkoja, sen sijaan Etelä-Kymenlaaksossa paikkamäärä on supistunut määrällisesti saman verran kuin Kouvolan seudulla kasvanut. Julkisen hallinnon ja maanpuolustuksen vähennykset ovat kohdistuneet Kouvolan seutuun, terveys- ja sosiaalipalveluiden lisäykset painottuivat puolestaan Kotka-Haminan seudulle.

Etelä-Karjalan kahden seutukunnan kehitykset näkyvät seuraavissa kuvissa.

Imatran seutukunnan työpaikat ovat vähentyneet merkittävästi, Lappeenrannan seudun paikkamäärä on sen sijaan pysynyt lähes ennallaan. Kummassakin seutukunnassa teollisuus on selvästi eniten työpaikkojaan vähentänyt toimiala. Liike-elämän yms. palvelut on selvin paikkojen lisääjä. Kauppa ei ole työvoimaltaan lisääntynyt ja majoitus- ja ravitsemistoiminta vain vähän. Terveys- ja sosiaalipalvelut ovat jonkin verran kasvaneet Lappeenrannan seudulla.

Esitän tämän jakson lopuksi työpaikkojen kokonaismäärien muutoksen absoluuttisina ja prosenttilukuina Kaakkois-Suomen kunnissa.

Kahdessa Kaakkois-Suomen kunnassa: Taipalsaarella ja Pyhtäällä alueella työssäkäyviä oli vuoden 2011 lopulla enemmän kuin vuoden 2007 lopulla. (Pyhtään lukuun on saattanut vaikuttaa ajanjaksoon sisältyvä osakuntaliitos, joka lienee kuitenkin lisännyt lähinnä kunnan väkilukua, ei työpaikkoja). Määrällisesti eniten työpaikat vähenivät Kouvolaissa, mutta suhteellisesti Haminan kaupunki sekä Savitaipaleen, Rautjärven, Parikkalan ja Ruokolahden kunnat menettivät eniten työpaikkojaan, toistakymmentä prosenttia. Suurista kunnista Lappeenranta on pitänyt asemansa parhaiten.

Työllisten määrä teollisuuden toimialoilla Tilastokeskuksen teollisuustilaston mukaan

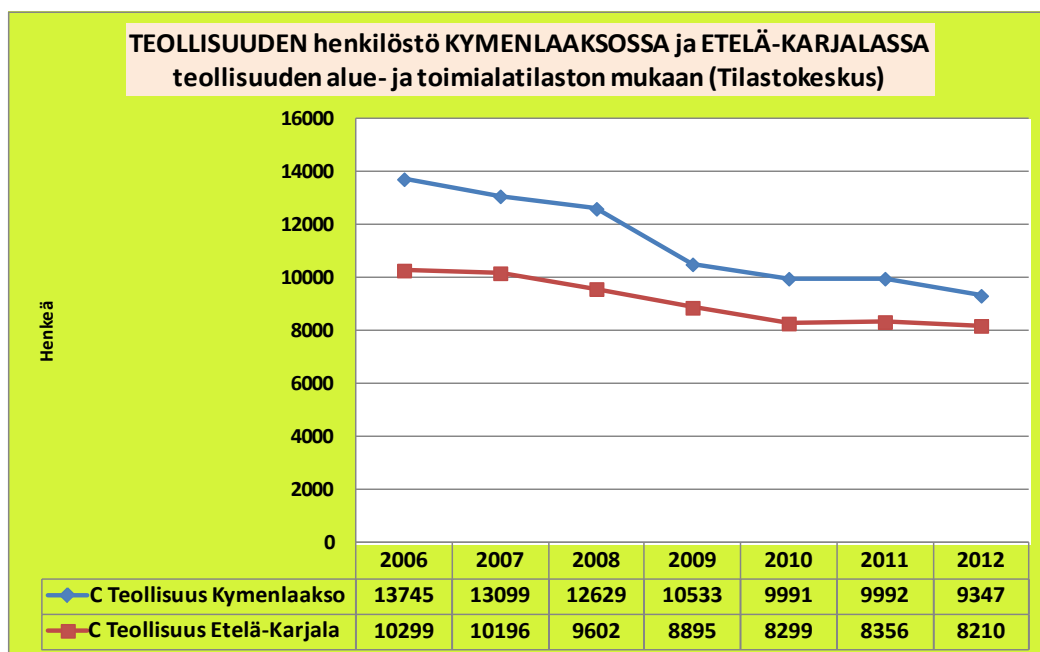
Kaakkois-Suomen tuotannon rakennemuutoksen keskiöön on usein nostettu alueen perinteinen valttatoimiala teollisuus, jolla on ollut vankka sija molempien maakuntien historiassa ja aiemmassa tuotannon muutoksessa, jossa maatalouden oheen alkoi syntyä 1800-luvun loppupuolella muuta tuotantoa. Esittelen tässä luvussa teollisuuden henkilöstömäärän muutosta nykyisen taantumien aikana (viimeisenä vuotena 2012) Tilastokeskuksen teollisuuden alue- ja toimialatilaston pohjalta.

Teollisuus alkoi vähentää työvoimaansa jo ennen nykyistä taantumaa mm. tuottavuutta nostamalla, mutta voimakkain ja yksiköiden lopettamisista sisältävä muutos on ollut käynnissä viimeisen kymmenen vuoden aikana (ks. aiemmista Kaakkois-Suomen työllisyyden muutoksista mm. Melolinna 2010 ja Melolinna 2014).

Teollisuustilaston määritelmä henkilöstöstä on seuraava:

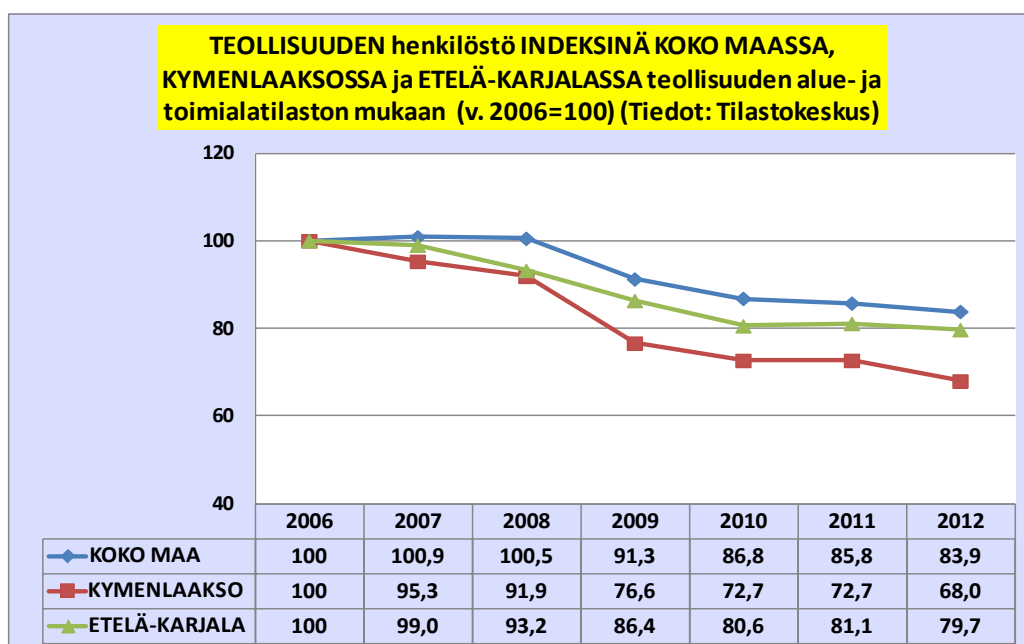
”Henkilöstö käsittää palkansaajat ja yrittäjät. Henkilöstö on muunnettu kokovuosityöllisiksi siten, että esimerkiksi puolipäiväinen työntekijä vastaa puolta henkilöä ja kaksi puolivuotista työntekijää vastaa yhtä kokovuosityöllistä. Yrittäjien osalta yrittäjätyöpanokseksi lasketaan se työpanos, jonka yrityksen omistaja tai perheenjäsen on tehnyt yrityksessään ilman varsinaista palkkaa. Yritys- ja toimipaikkarekisterin tiedusteluihin sisällyttämättömien yritysten henkilöstö on estimoitu palkkojen perusteella.” (Tilastokeskus, teollisuuden alue- ja toimialatilasto).

Ensimmäinen kuva näyttää teollisuuden henkilöstön kokonaismäärän kehityksen Kaakkois-Suomen maakunnissa jaksolla 2006–2012.

Henkilöstömäärät ovat vähentyneet molemmissa maakunnissa, kuitenkin Kymenlaaksossa Etelä-Karjalaa enemmän. Henkilöstön määrä on supistunut jo ennen vuonna 2008 käynnistynyttä taantumavaihetta. Kuten raportin alkuosan talouskehitysluvuista näkyi, kansantalous alkoi tilapäisesti toipua vuoden 2009 jälkeen. Teollisuuden henkilöstön vähennys on jatkunut kaiken aikaa, vähennys on kuitenkin jonkin verran tasaantunut vuoden 2010 jälkeen, selvemmin Etelä-Karjalassa. Vuodesta 2006 vuoteen 2012 Kymenlaakson teollisuuden työvoima väheni lähes 4400 henkeä, vuodesta 2008 lähtien 3300 henkeä. Etelä-Karjalan vastaavat luvut ovat 2100 ja 1400 henkeä.

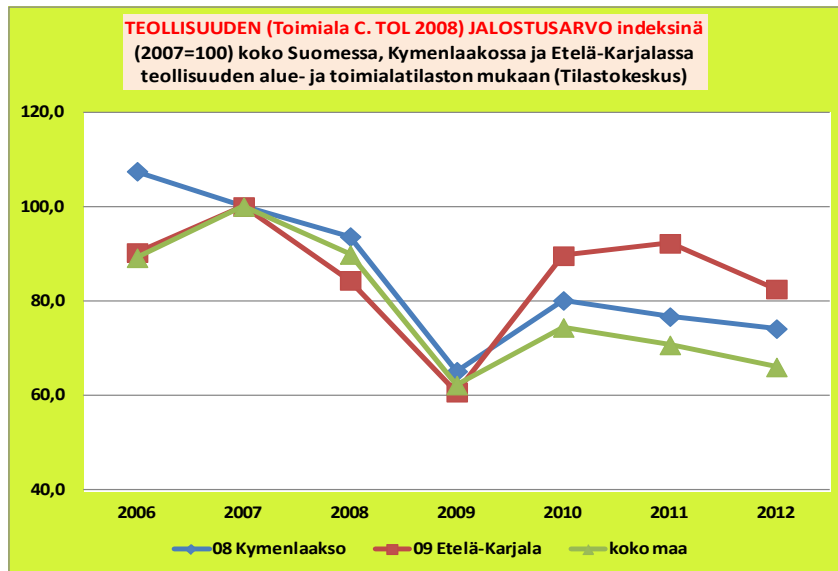
Henkilöstön vähennys ei ole kohdannut pelkästään Kaakkois-Suomea. Muutos on kuitenkin ollut Kaakkois-Suomessa maan keskimäärää suurempi, kuten seuraava kuva osoittaa. Siinä teollisuuden henkilöstön määrä on esitetty indeksinä ja vuotta 2006 on merkitty 100:lla.

Erityisesti Kymenlaakson muutos on maan keskimäärää dramaattisempi: vuoden 2006 työvoima supistui lähes kolmanneksen vuoteen 2012 mennessä. Koko Suomen tasolla teollisuus ei vähentänyt työvoimaa ennen taantu-

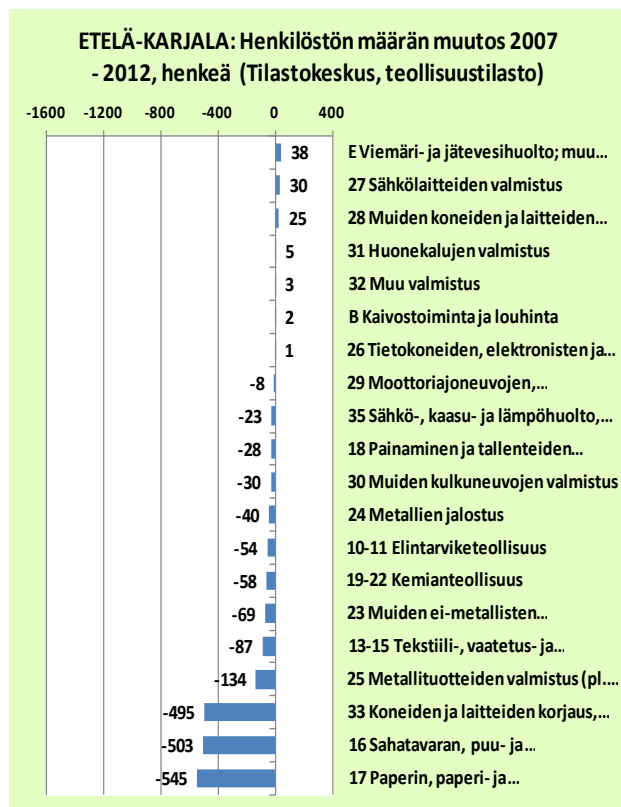
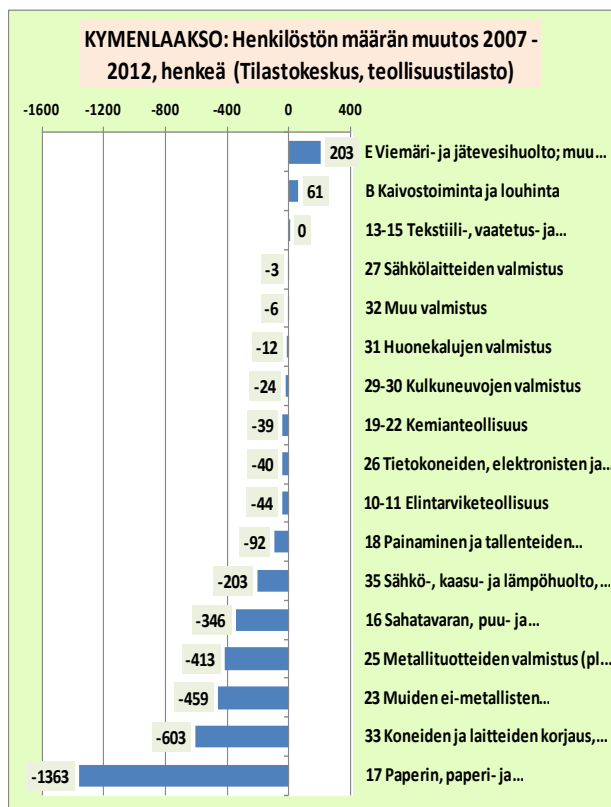
man ensimmäistä kokonaista vuotta 2009, vaan jopa hieman lisäsi. Kaakkois-Suomessa vähennys oli tuolloin jo menossa. Kuitenkin Etelä-Karjalan Kymenlaaksoa suotuisampi kehitys erottuu selvästi. Vuosien 2011 ja 2012 aikana henkilöstön vähennys jäi Etelä-Karjalassa koko maan keskiarvoa pienemmäksi.

Mikäli jonkin toimialan tuottavuutta kyetään nostamaan selvästi, alan tuotanto voi nousta merkittävästikin samalla kun käytettävän työpanoksen määrä laskee. Onko näin käynyt nykyisessä taantumassa Kaakkois-Suomessa? Otan oheen vielä kuvan, jossa näkyy teollisuuden jalostusarvon kehitys taantumien ajalta vuoteen 2012 saakka.

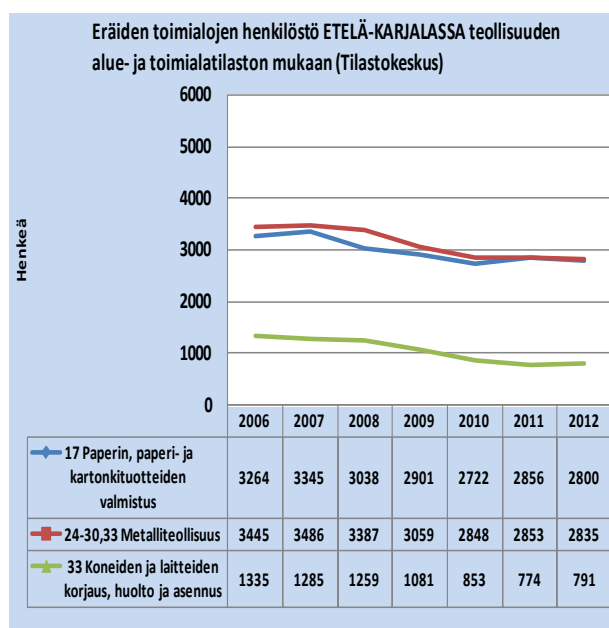
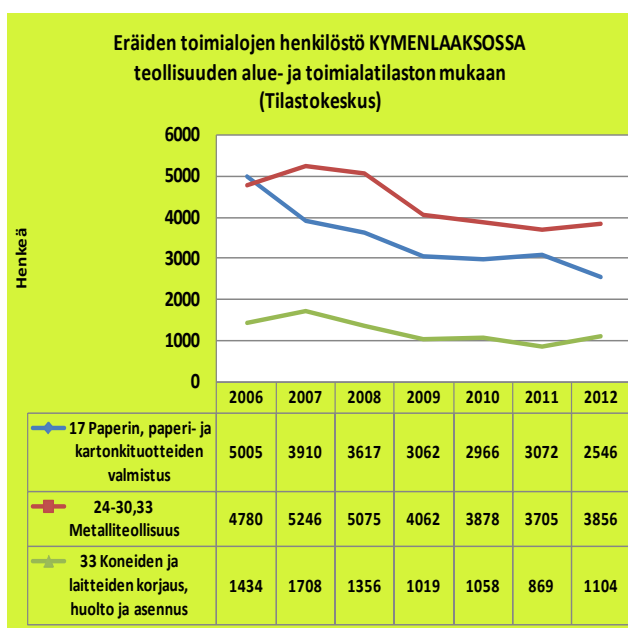
Henkilöstön ohella myös teollisuuden tuotanto on supistunut taantumassa vuoden 2007 jälkeen. Vuoden 2009 luvuissa on jyrkkä pudotus kaikilla alueilla. Vuosi 2009 oli ensimmäinen kokonainen taantumavuosi, jonka jälkeen alkoi lyhyeksi jäänyt käänne kasvuun. Henkilöstön väheneminen on tapahtunut huomattavasti tuotannon muutosta tasaisemmin. Vuonna 2009 henkilöstöä ei vähennetty yhtä paljon kuin tuotanto laski, mutta sitä ei myöskään palkattu lisää vuoden 2010 nousun aikaan, vaan henkilöstön määrä laski edelleen, joskin hieman hidastuen.

Yllä olevat kuvat esittelivät teollisuuden koko henkilöstöä. On kiinnostavaa tietää, millaista muutos oli teollisuuden eri toimialoilla. Tätä käsittelem seuraavissa kuvissa.

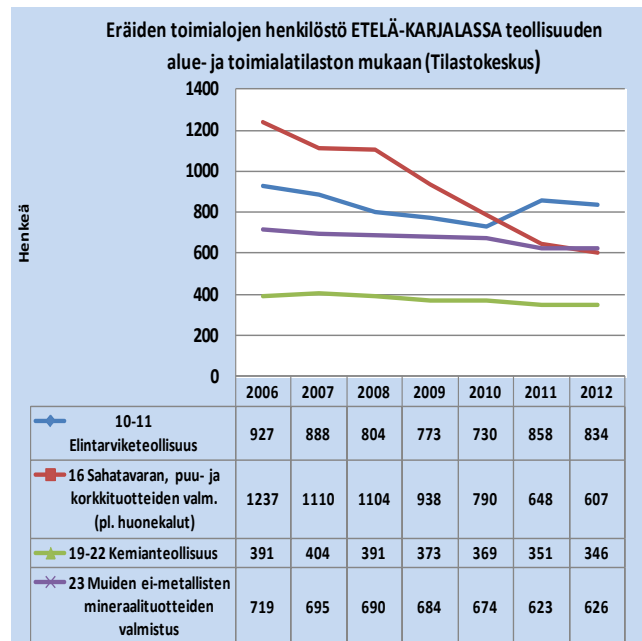
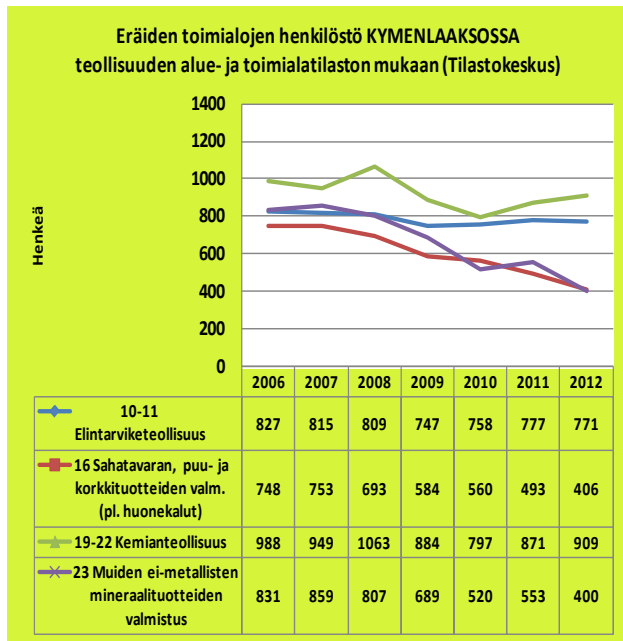
Kuvaparissa on esillä teollisuuden päätoimialojen henkilöstön määrän muutos, tässä vuodesta 2007 vuoteen 2012. Kummassakin maakunnassa jätehuoltoon (toimiala E) liittyvät toiminnot ovat lisänneet henkilöstöään. Met-säteollisuuden kahden toimialan ohella koneiden ja laitteiden korjaustoiminta, huolto ja asennus on työvoimaa määrällisesti eniten vähentäneiden alojen joukossa.

Seuraavissa kuvissa tarkastelen miten toimialojen muutos on tapahtunut ajallisesti. Osa toimialoista on saat-tanut vähentää (tai lisätä) työvoimaansa heti taantuman alussa, osa ehkä myöhemmin. Olen jaotellut toimialojen kehitystä esittelevät kuvat toimialojen koon mukaisiksi ryhmiksi. Ensimmäisessä kuvaparissa ovat esillä maakun-tien henkilöstöltään suurimmat toimialat.

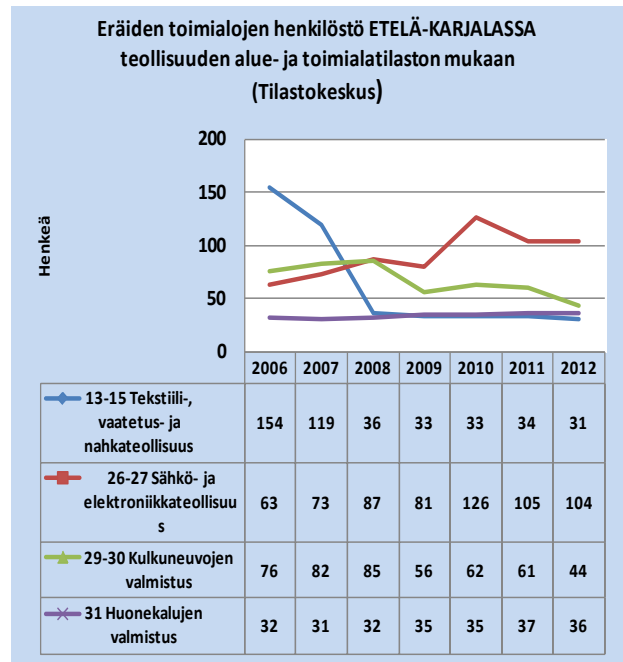
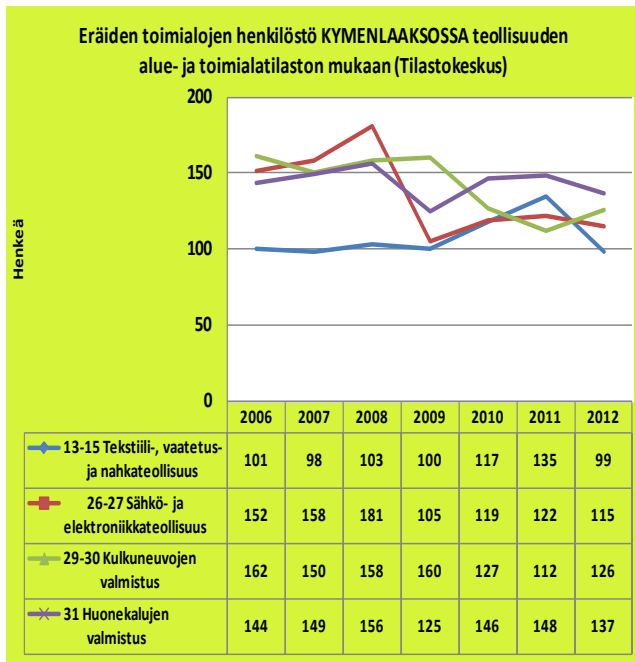
Kymenlaakson massa- ja paperiteollisuuden työllisten voimakas väheneminen näkyy selvästi. Vuonna 2012 työvoimaa oli vain puolet vuoden 2006 tasosta. Vähennys alkoi toimialalla ja erityisesti Kymenlaaksossa jo ennen taantumaa. Vuodesta 2006 vuoteen 2007 henkilöstö supistui yli tuhat henkeä. Etelä-Karjalassa vähennys on ollut koko jaksolla tuntuvasti pienempi: vain 450 henkeä, ja vuodesta 2006 vuoteen 2007 henkilöstö jopa hieman kasvoi ja uudelleen vuonna 2011. Metalliteollisuus sekä koneiden ja laitteiden huolto kasvoivat Kymenlaaksossa vielä vuonna 2006, supistuivat sen jälkeen, joskin toipuivat jonkin verran vuonna 2012. Etelä-Karjalassa alojen työllisten määrä väheni tasaisesti.

Seuraavana "keskisuuret" teollisuuden toimialat.

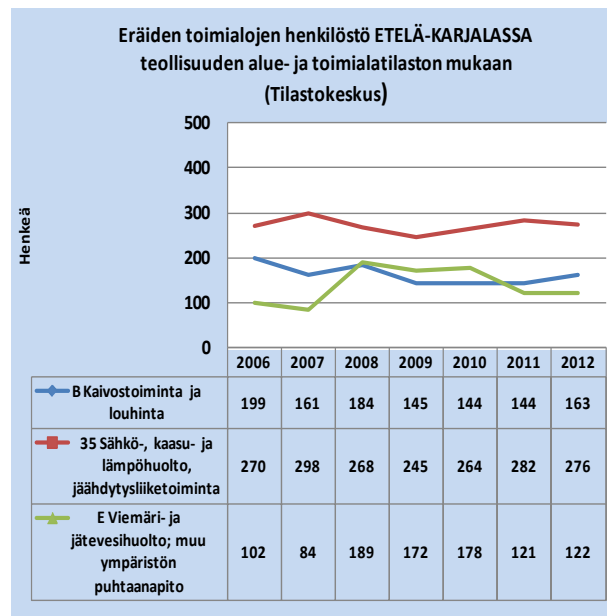
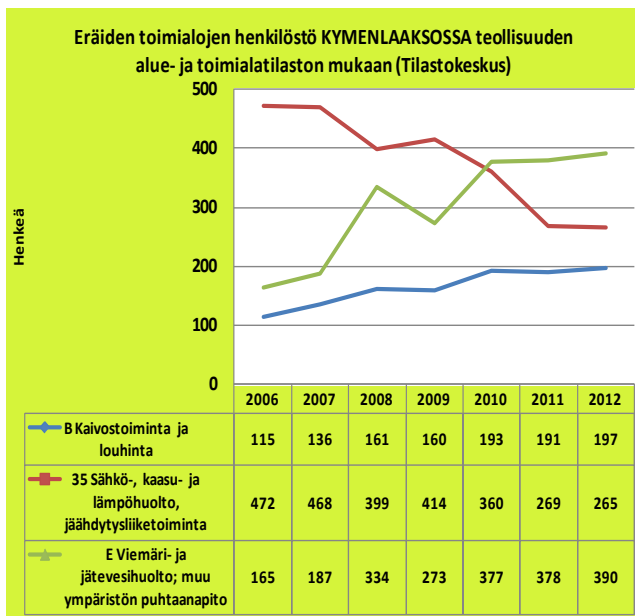

Sahateollisuus supistui merkittävästi kummassakin maakunnassa, Etelä-Karjalassa yli 50 prosenttia. Väheneminen alkoi jo ennen taantumaa, mutta jyrkkenei taantumien kuluessa. Elintarviketeollisuus on sen sijaan pitänyt työvoimansa melko lailla ennallaan molemmilla alueilla. Kemianteollisuudessa ei tapahtunut merkittävää työvoiman vähenemistä, joskin joitakin heilahteluja. Sen sijaan Kymenlaaksossa toimiala 23 (ei-metallisten mineraalituotteiden valmistus) on supistunut taantumassa yli 50 prosenttia.

Seuraavat kaksi kuvaparia esittelevät pienehköjä toimialoja.

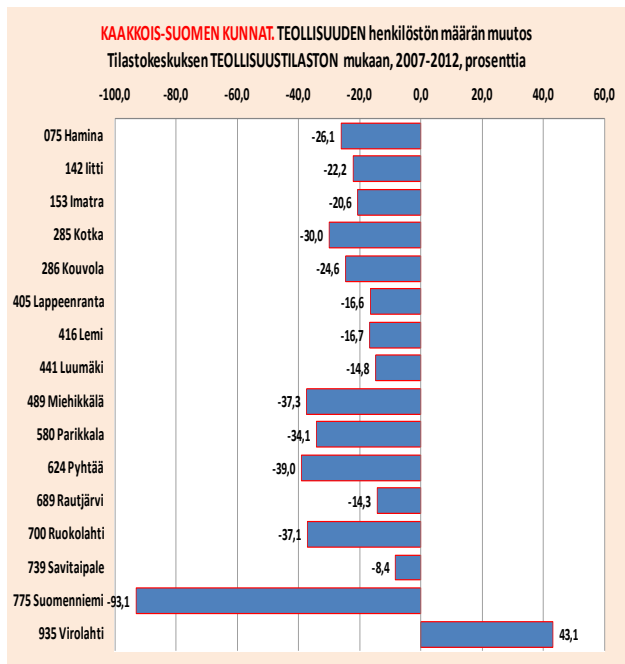
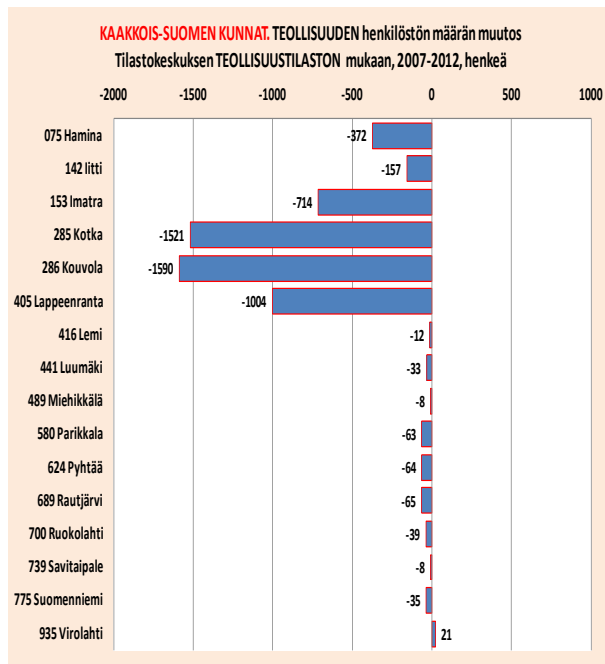

Etelä-Karjalan tekstiili- ja vaatetusteollisuus supistui pieneksi vuosien 2007 ja 2008 aikana. Sähkö- ja elektroniikkateollisuus on Kaakkois-Suomessa pieni toimiala, mutta on kuitenkin kasvanut Etelä-Karjalassa. Huonekalujen valmistusta on jonkin verran Kymenlaakson puolella.

Sähkö-, kaasu- ja lämpöhuolto kuuluu Kymenlaakson supistuneiden toimialojen joukkoon. Ympäristön puhtaanapito on puolestaan kasvanut erityisesti Kymenlaaksossa kohtalaisen suureksi toimialaksi.

Esitän vielä kuvaparin, jossa näkyy miten teollisuuden henkilöstön määrä on muuttunut Kaakkois-Suomen kunnissa vuodesta 2007 vuoteen 2012 määrällisesti ja prosentuaalisesti. (Tässä on siis aloitusvuotena vuosi 2007.)

Vain Virolahdella teollisuuden henkilöstön määrä on kasvanut, kaikissa muissa kunnissa on vähennystä. Kaupungit erottuvat määrällisinä menettäjinä, etunenässä Kouvola ja Kotka. Suhteellisessa muutoksessa Kotka on menettänyt teollisuuden työpaikkoja Kouvolaan enemmän. Kaupungeista suhteellisesti parhaiten teollisuuden työvoiman on pitänyt Lappeenranta, vaikka sekin on menettänyt tuhat työpaikkaa.

Miten on käynyt työttömyyden taantumassa?

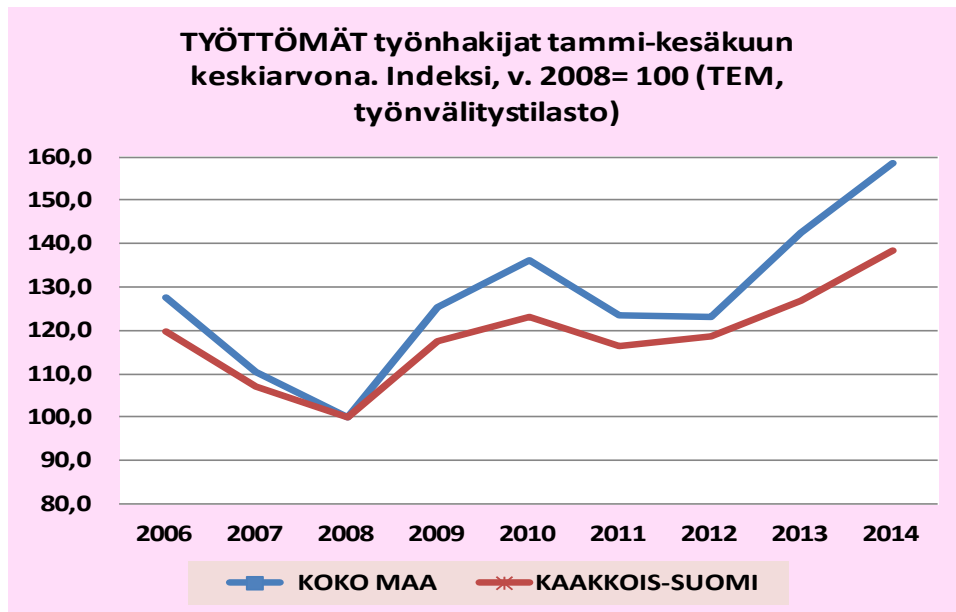
Meneillään oleva taloustaantuma on heikentänyt työllisyyttä ja samalla työttömyys on lisääntynyt. Työttömien määrä nousi tuntuvasti taantuman ensimmäisenä kokonaisena vuotena 2009 ja edelleen vuonna 2010, kääntyi sen jälkeen laskuun, mutta alkoi uudelleen nousta vuoden 2012 jälkeen. Vuonna 2014 ollaan selvästi korkeammalla työttömyyden tasolla kuin vuonna 2010. Ennusteiden mukaan työttömyyden kasvu jatkuu edelleen myös vuonna 2015.

Tarkastelen tässä luvussa miten Kaakkois-Suomen työttömyys on taantumassa muuttunut ja vertailen Kaakkois-Suomen muutosta koko Suomen keskiarvoon. Tiedot perustuvat työ- ja elinkeinoministeriön työnvälitystilastoon, työttömänä (mukaan lukien henkilökohtaisesti työttömäksi ilmoittautuneet lomautetut) oleviin työnhakijoihin. Tiedot työttömien määristä saadaan jokaisen kuukauden viimeiseltä arkipäivältä ja tiedot saadaan varsin tuoreina, noin kolmen viikon päästä mittausajankohdasta. Olen käyttänyt aikasarjoissa mm. tammi–kesäkuun eli kuuden kuukauden keskiarvoja. joissakin tarkasteluissa vertaan eri vuosien tietyn yksittäisen kuukauden tietoja toisiinsa. Kaakkois-Suomen tiedot käsittävät Kaakkois-Suomessa asuvat työttömät työnhakijat.

Esittelen muutosta mm. indeksikehityksenä, jolloin muutosvauhteja on helppo verrata koko maan keskiarvon ja Kaakkois-Suomen kesken. Vuoden 2008 tammi–kesäkuussa taloustaantuma ei ollut vielä juurikaan vaikuttamassa työttömyyden tasoon, mutta jo vuonna 2009 taantuma oli selvästi koskettamassa myös Suomea. Olen indeksikuvissa merkannut vuoden 2008 tietoja yleensä luvulla 100. Näin ollen kuvista nähdään, miten työttömyys muuttui ennen kuin taantuma oli käynnistynyt (kahden vuoden jakso alkuvuodesta 2006 alkuvuoteen vuoteen 2008 on mukana tietyissä tarkasteluissa), ja toisaalta miten se on kehittynyt taantuman aikana. Työnvälitystilastosta on saatavissa tuoreita tietoja ja tarkastelu onkin ulotettu vuoden 2014 alkuvuosipuoliskoon saakka.

Työttömien työnhakijoiden määrällinen kehitys Kaakkois-Suomessa ja Suomessa keskimäärin

Ensimmäisenä esillä on kuva Kaakkois-Suomen ja koko maan työttömyyden yleiskehityksestä. On huomattava, että tässä kuvataan pelkkää muutosta, ei sitä kuinka korkeaa tai matalaa työttömyys on ollut lähtötilanteessa. Myöhemmin on esillä tietoja työttömyyden tasosta eli sen suhteellisesta määrästä (työttömyysasteista sekä työttömien väestöosuudesta).

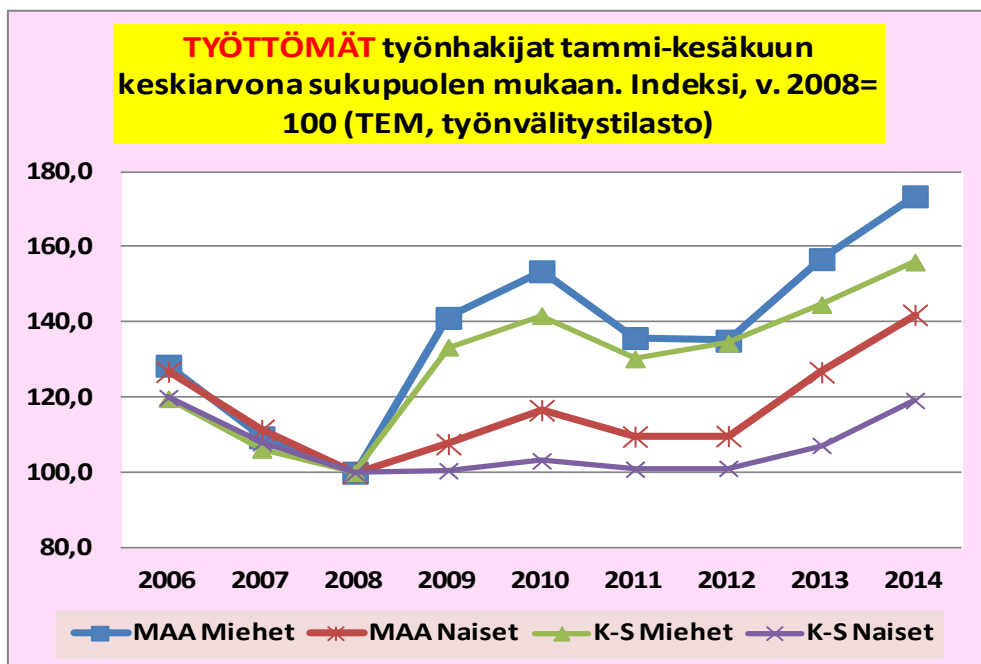

Työttömien työnhakijoiden määrä oli laskusuunnassa ennen taantuman alkua jaksolla 2006–2008, koko Suomen keskimääräluvuissa hieman nopeammin kuin Kaakkois-Suomessa. Taantuman aikana, jaksolla 2008–2014 Kaakkois-Suomen työttömyys on lisääntynyt puolestaan vähemmän kuin maan keskiarvo. Muutokset ovat siten olleet koko maan keskimääräisellä tasolla jyrkempiä kuin Kaakkois-Suomessa.

Taantuman aikaista kehitystä voi hieman eritellä. Työttömien määrä kasvoi taantuman alkuvaiheessa jaksolla 2008–2010 koko maassa nopeammin ja puolestaan laski jaksolla 2010–2012 enemmän kuin Kaakkois-Suomessa. Vuodesta 2012 lähtien koko maan työttömyys on kääntynyt uudelleen nopeaan kasvuun, Kaakkois-Suomen hie-
man hitaampaan. Alkuvuosipuoliskolla 2014 Kaakkois-Suomessa oli työttömänä olevia työnhakijoita 38 prosenttia enemmän kuin alkuvuonna 2008. Koko maan keskimääräinen lisäys oli miltei 59 prosenttia.

Kiinnostavaa on se, että vuonna 2014 työttömien määrä on selvästi vuosien 2009 ja 2010 määrää suurempi. Raportin alkuosassa esillä olevat bruttokansantuotteen kasvuluvut näyttävät vuoden 2009 pudotuksen ja sen jäl-
keisen toipumisen, joka jäi tilapäiseksi. Vuosina 2012 ja 2013 bkt kääntyi uudelleen laskuun. Työttömyysluvut seuraavat talouden suhdanteita yleensä ajallisesti jäljempänä, mikä näkyy mm. siinä, että työttömyys kasvoi vuon-
na 2010 vuoden 2009 luvuista samalla kun talous oli jo kääntynyt (tilapäiseen) kasvuun. Talouden uusi laskuvaihe
näkyy työttömyyden nopeana kasvuna vuosina 2013 ja 2014. Monien tuotannonalojen hiljentyneen kysynnän ohel-
la työttömyyteen on alkanut vaikuttaa mm. julkisen sektorin lisääntynyt pyrkimys pienentää työvoimaansa. On ollut
kaikkineen vähän toimialoja, joissa työllisten nettomäärä kasvaa ja entistä vähemmän toimialoja, jotka korvaavat
eläkkeelle siirtyvät palkkaamalla vastaavan määrän uusia työntekijöitä. Useilla aloilla työvoimaa supistetaan tässä
tilanteessa nk. "luonnollisen poistuman" ja lisätuottavuuden etsinnän avulla. Vuonna 2014 on voinut nähdä myös
irtisanomisuu-
tusten lisääntyneen. Aiempaa useammin työntekijöitä irtisanotaan tilapäisten lomautusten sijasta.

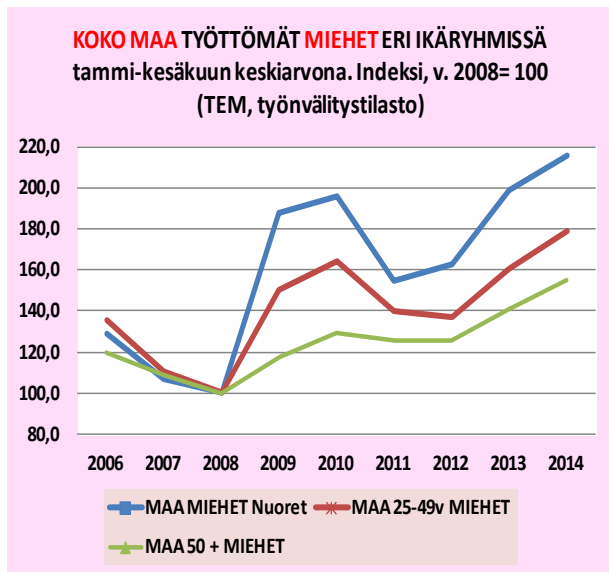
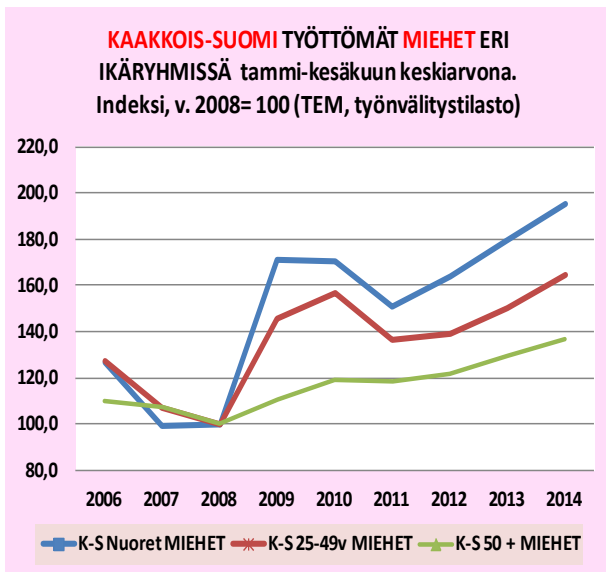
Erittelen seuraavassa työttömyyden muutosta sukupuolen mukaan.

Miesten työttömyys on kasvanut taantumassa selvästi naisten työttömyyttä enemmän. Kuitenkin vuodesta 2012 naisten työttömyyden kasvu on voimistunut ja lisäys on ollut lähes samaa luokkaa kuin miehillä. Kaakkois-Suomessa taantumien alkuvuodet eivät lisänneet naisten työttömyyttä laisinkaan, kasvu alkoi vuonna 2012 ja kiihtyi jaksolla 2013–2014. Ts. taantumien alkuvaiheissa miesvaltaisilla aloilla on ollut lisääntyvää työttömyyttä, naisvaltaisilla palvelualoilla tilanne on alkanut heiketä myöhemmin. Kansainvälisissä taloustaantumissa miesvaltaiset toimialat joutuvat Suomessa usein ensimmäisenä vaikeuksiin. Naisvaltaiset palvelualat kärsivät myöhemmin, kun mm. kotimainen ostovoima heikkenee ja kotitaloudet ja myös yritykset tulevat rahakäytössään entistä varovaisemmiksi.

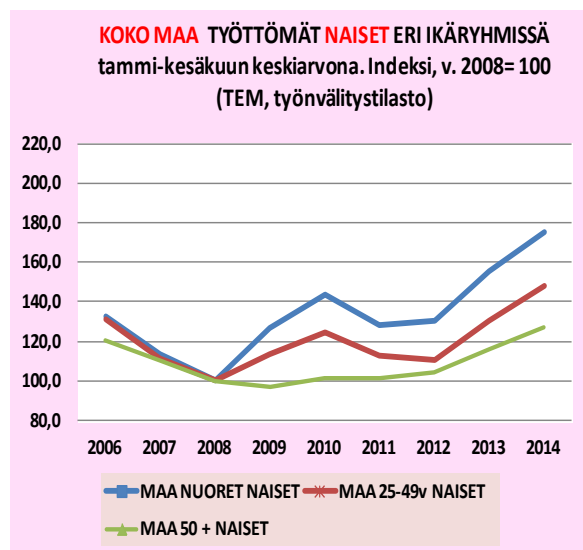
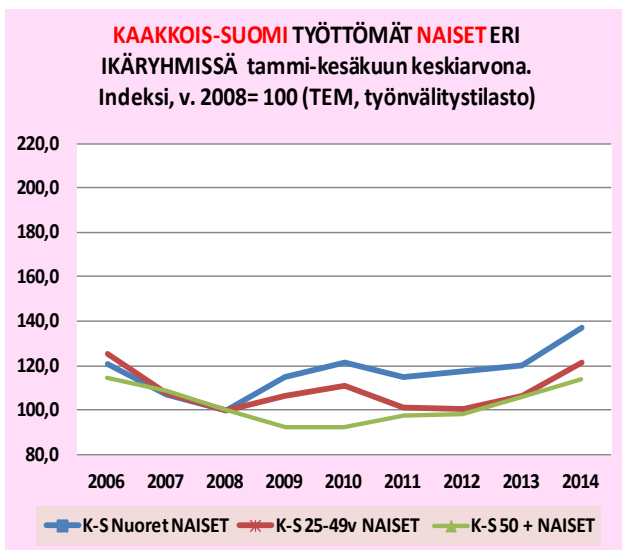
Kun uuden työvoiman rekrytointi hiljenee, työmarkkinoille astuvien nuorten ja muiden opiskelusta äskettäin valmistuneiden tilanne heikkenee, kun heille ei avaudu työmahdollisuuksia. Nuoriksi tilastoissa lasketaan yleensä alle 25-vuotiaat. Esimerkiksi yliopistoista valmistuvista osa on kuitenkin jo täyttänyt 25 vuotta. Näin ollen nuorten tilasto ei kata työmarkkinoille pyrkivien henkilöiden joukkoa aivan täysimääräisesti, mutta kuvastaa kuitenkin kohdallaisen hyvin työmarkkinoilta sijaa etsivien tilannetta.

Seuraavissa kuvapareissa on esillä eri ikäryhmien työttömien määrän kehitys Kaakkois-Suomessa ja koko maassa sukupuolen mukaan. Ikäryhmiä on näissä kuvissa kolme: alle 25-vuotiaat, 25–49-vuotiaat sekä 50–64-vuotiaat. Vasemmalla on Kaakkois-Suomen kuva, oikealla koko maan keskimääräiset tiedot.

Koko maan miesten työttömyyden muutos on Kaakkois-Suomen muutosta synkempi ja käänne jyrkempi. Muutoksen muutoksen yleisilme on alueilla melko samankaltainen. Koko Suomen nuorten miesten työttömien määrä oli vuoden 2014 alkupuoliskolla yli kaksinkertainen vuoden 2008 tasoon verrattuna. Kaakkois-Suomessa kasvu jäi hieman pienemmäksi. Kun vuonna 2010 saatettiin ajatella, että taantuma alkaa hiljalleen hellittää, vuosien 2013 ja 2014 aikana tilanne on kääntynyt uudelleen selvästi huonompaan ja kaikissa ikäryhmissä vuoden 2010 työttömyyden taso on ylitetty.

Seuraava kuvapari näyttää naisten vastaavat tiedot.

Indeksiasteikko on kummankin sukupuolen kuvapareissa samanlainen, jotta sukupuolten välistä sekä koko maan ja Kaakkois-Suomen välistä vertailua on helpompi tehdä. Naisten työttömyyden maltillisempi kasvu erottuu näin selvästi. Kaakkois-Suomen naisten maan keskiarvoa suotuisampi kehitys näkyy myös. Kaakkois-Suomessa naisten tilanne on alkanut kuitenkin heikentyä aikasarjan lopussa vuoden 2014 aikana. Koko maan tasolla uusi käänne huonompaan käynnistyi jo aikaisemmin. Nuorten työttömyyden kasvu on ollut naisillakin muita kuvan ikäryhmiä voimakkaampi, joskin työttömyys on viime aikoina alkanut kasvaa 25–49-vuotiaiden ryhmässä aiempaa enemmän ja samaa vauhtia kuin nuorten ryhmän työttömyys.

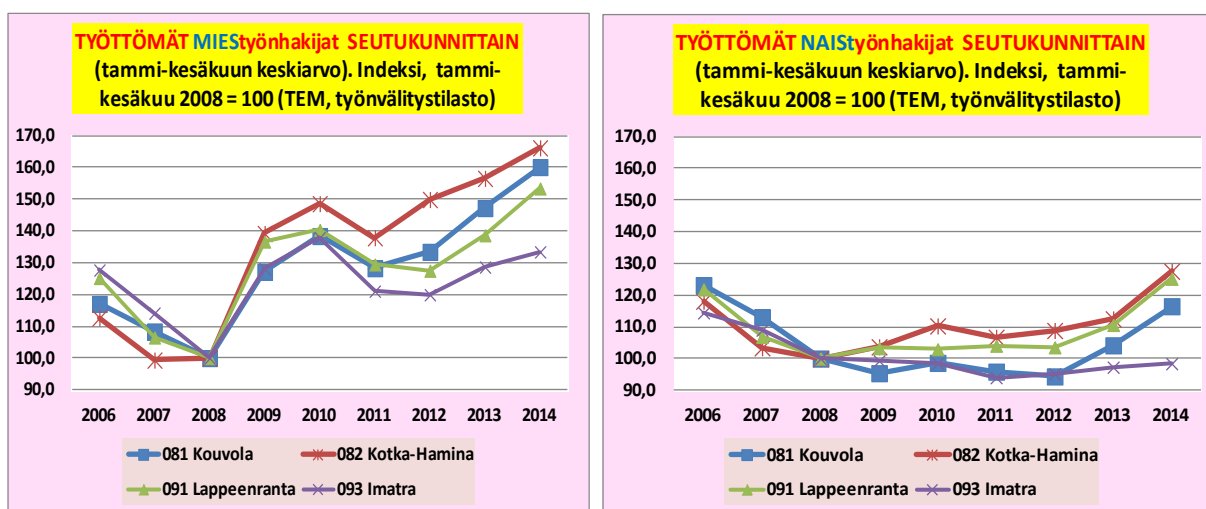
Naisten ja miesten työttömyyden kehityksessä on paitsi tuntuva kasvuero, myös erilaisuutta käyrien muodossa. Miesten työttömyys heilahtelee selvästi taantuman eri vaiheissa, naisten työttömyyden vuosittaiset heilahtelut

ovat pienempiä. Tätä voidaan selittää jo aiemmin sanotulla sukupuolten valta- toimialojen erilaisuudella, palveluissa työllisyys on yleensä tasaisempaa kuin vientitoimialoilla.

Työttömien määrien kehitys Kaakkois-Suomen seutukunnissa

Käsittelen tässä luvussa työttömien työnhakijoiden määrien kehitystä Kaakkois-Suomen neljässä seutukunnassa (ajantasaista ja päivittyvää Kaakkois-Suomen alueen työttömyyden piirteiden seurantaa on esillä myös Anitta Lehtisen laatimissa, yleensä neljännesvuosittain päivitettävissä raporteissa: ks. Kaakkois-Suomen ELY-keskuksen internet-sivut / Alueen tila ja näkymät / Työmarkkinat / Työnvälitystilaston seuranta-analyytit).

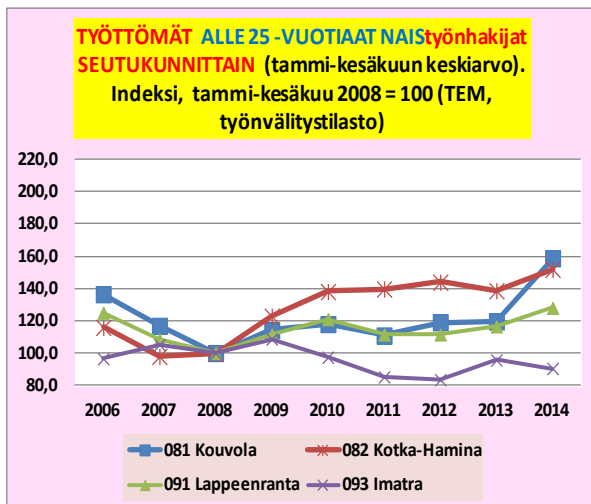
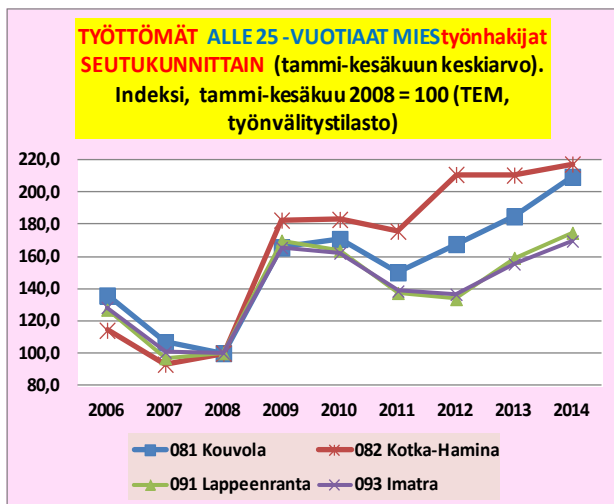
Tarkastelen työttömien määrien seutukunnittaista kehitystä erittelemällä työttömänä olevat työnhakijat kokonaismäärien ohella miehiin ja naisiin ja vielä erikseen (sukupuolen mukaan) nuoriin alle 25-vuotiaisiin, 25–49-vuotiaisiin sekä 55-vuotiaisiin ja sitä vanhempiin. Tiedot ovat tarkastelussa olevien vuosien 2006–2014 tammi-kesäkuun keskiarvoja.

Sukupuolten työttömyyden kehityksen selvä ero näkyy silmiinpistävästi näissäkin kuvissa. Myös seutukunnat poikkeavat jonkin verran toisistaan, erityisesti miesten työttömyyden kehityksessä. Kehityksen aaltomaisuus näkyy miesten kuvassa, naisten käyrät ovat puolestaan U:n muotoisia. Vuonna 2009 miesten työttömyys nousi jyrkästi kaikissa seutukunnissa, nopeimmin Kotka-Haminan seudulla. Vuosina 2013 ja 2014 miesten työttömyyden kasvu on ollut nopeinta Kouvolan ja Lappeenrannan seuduilla. Imatran seudun viime vuosien kehitys on ollut selvästi suotuisampaa ja alue erottuu muista seutukunnista.

Naisten kuvassa näkyy, että taantuman alkuvaiheen vuodet (2009 ja 2010) nostivat työttömyyttä vain Kotka-Haminan ja Lappeenrannan seuduilla ja niissäkin vähän. Kouvolan ja Imatran seuduilla työttömien määrä jopa väheni. Ts. naisten työttömyys kehittyi varsin eri tavalla kuin miesten. Vuoden 2012 jälkeen myös naisten työttömyys alkoi selvästi kasvaa, kun taantuman vaikutukset alkoivat ulottua aiempaa selvemmin naisvaltaisille palvelu-aloille. Kuten miehillä, myös naisten työttömyyden kehityksessä Imatran seutu poikkeaa muista. Alkuvuonna 2014 alueella oltiin edelleen alle taantumaa edeltävän, alkuvuoden 2008 tason.

Seuraavissa kuvissa ovat esillä nuorten, alle 25-vuotiaiden työnhakijoiden työttömyyden kehitys sukupuolen mukaan.

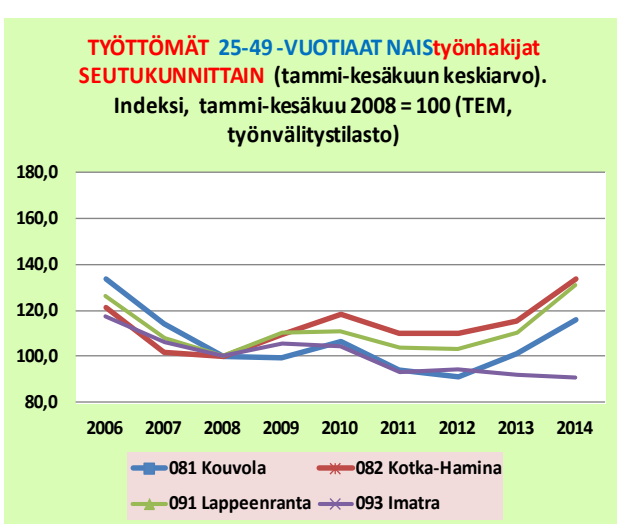
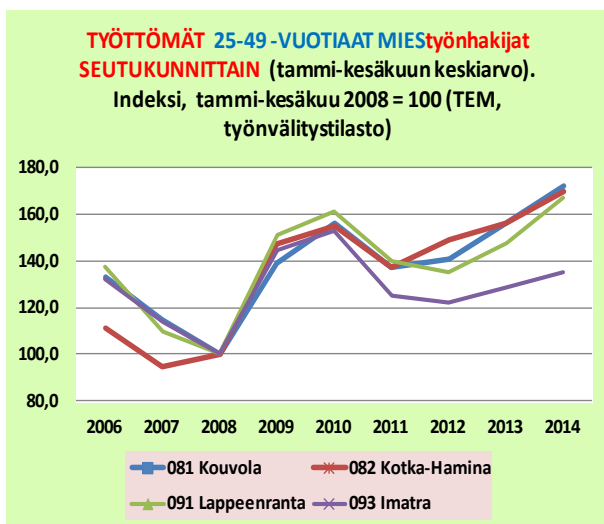

Miesten työttömyyden voimakas nousu vuonna 2009 kosketi myös nuoria ja ulottui kaikkiin seutukuntiin. Kokonaistyöttömyyden tapaan myös nuorten miesten tilanne on nuoria naisia heikompi, joskin vuonna 2014 Kouvolan ja Kotka-Haminan seutukunnan naiset eivät jää kovin paljon jälkeen Lappeenrannan ja Imatran nuorten miesten työttömyyden tasosta.

Nuorten miesten työttömyys on lisääntynyt vauhdikkaammin kuin kokonaistyöttömyys. Vuonna 2014 Kotka-Haminan ja Kouvolan seuduilla oltiin yli kaksinkertaisissa luvuissa vuoden 2008 tasoon nähden. Työttömien nuorten määrä on kasvanut eniten Kotka-Haminan seudulla, mutta merkittävää on myös Kouvolan seudun tilanteen yhtäjaksoinen heikkeneminen vuoden 2011 jälkeen.

Myös nuorten naisten työttömyys kasvoi Kouvolan seudulla nopeasti vuodesta 2013 vuoteen 2014. Imatran seudun nuoret naiset ovat sen sijaan säästyneet (ainakin toistaiseksi) työttömyyden kasvulta.

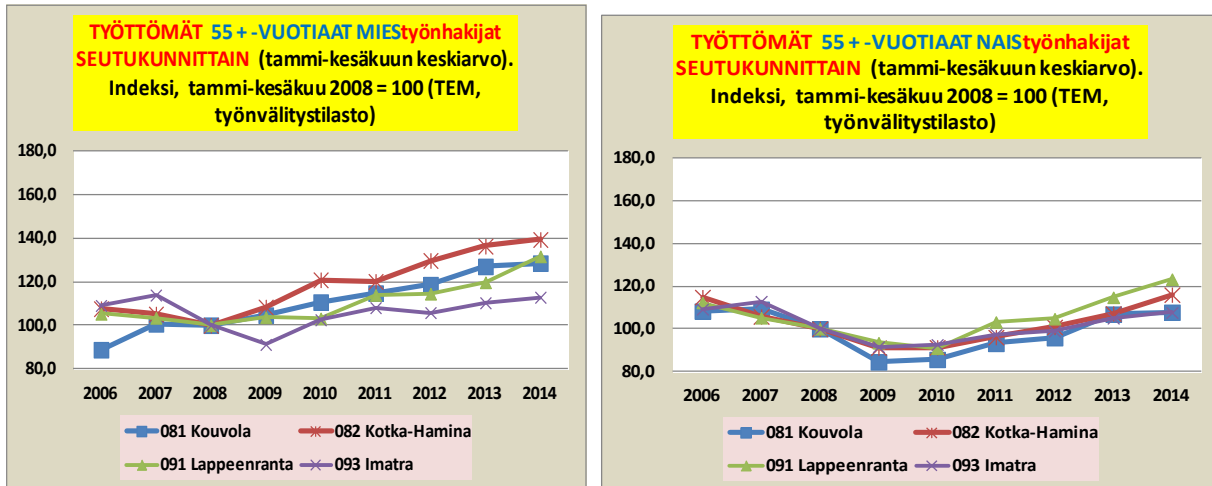
Seuraava kuvapari esittelee ”nuorten aikuisten” eli 25–49-vuotiaiden työttömyyden kehitystä.

Miesten ja naisten käyrät ovat myös tässä ikäryhmässä toisistaan selvästi poikkeavat. Aikuisten miesten työttömyyden kasvu on jäänyt hieman pienemmäksi kuin nuorten miesten. Kouvolan ja Kotka-Haminan seutukuntien käyrät ovat päättyneet vuonna 2014 miltei samalle tasolle: noin 70 prosenttia korkeampiin lukuihin kuin vuonna 2008. Lappeenrannan seutu on selvinnyt hivenen pienemmällä aikuisten miesten työttömyyden kasvulla. Imatran seutu seurasi muita seutukuntia taantuman alkuvaiheessa, mutta viime vuosien kehitys on ollut selvästi muita Kaakkois-Suomen alueita parempi.

Aikuisten naisten työttömyys on alkanut selvemmin kasvaa vasta vuodesta 2013, Imatran seudulla ei tuolloinkaan. Jaksolla 2010–2012 työttömien määrä väheni kaikilla alueilla, Kouvola ja Imatran seuduilla jopa alle vuoden 2008 tason ja Lappeenrannan seudullakin lähelle sitä.

Viimeisenä ikäryhmänä ovat 55-vuotiaat ja sitä vanhemmat työttömät työnhakijat (huom. 50–54-vuotiaita ei tässä luvussa tarkastella). Heidän työttömyytensä kehitys osoittaa miten iäkkäämmät työelämään osallistuvat henkilöt ovat pärjänneet Kaakkois-Suomen työmarkkinoilla taantuman tässä vaiheessa.

Iäkkäiden käyrästä eroaa nuorempien ryhmien käyrästä, erityisesti miehillä. Vuonna 2009 ja 2010 työttömyys ei kasvanut samalla tavoin voimakkaasti kuten nuoremmilla ikäryhmillä, naisten työttömyys jopa väheni selvästi. Naisilla seutukuntien väliset kehityserot ovat pieniä, eniten iäkkäiden naistyöttömien määrä on lisääntynyt Lappeenrannan seudulla. Kehitys on ollut melko samanlaista kaikissa seutukunnissa.

Osaselytyksenä iäkkäiden työttömyyden nuorempia ikäryhmiä maltillisemmalle kasvulle voi olla se, että Kaakkois-Suomen tuotanto alkoi jo ennen vuotta 2008 (eli nykyisen taantumavaiheen alkua) vähentää työvoimaansa ja joukossa oli usein iäkkäitä, ”eläkeputkeen” pääseviä. Heidän määränsä on siten noussut jo ennen nykyistä taantumaa.

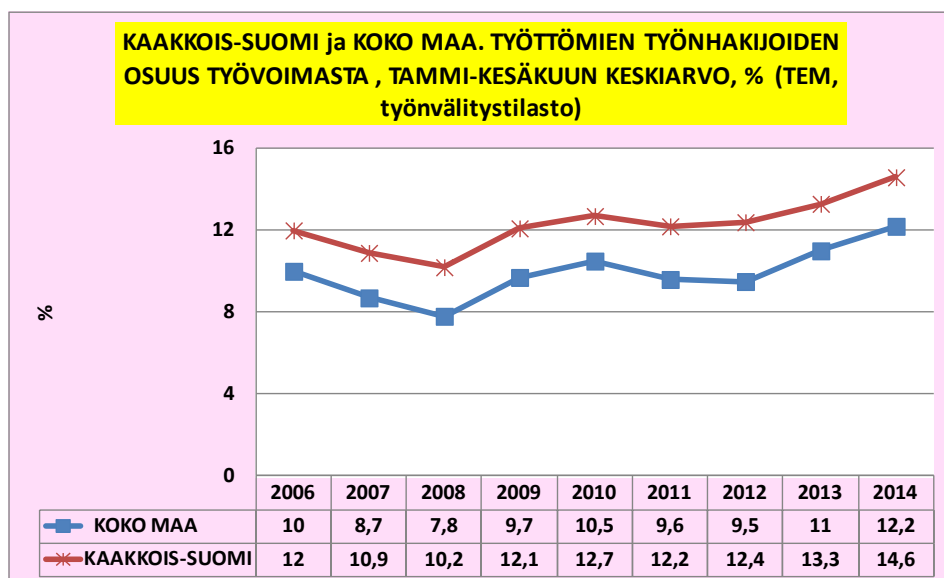
Työttömyyden suhteellinen taso

Työttömien osuus työvoimasta

Työttömien absoluuttisen määrän ikäryhmittäinen muutos ei ota huomioon ikärakenteesta mahdollisesti tapahtuvia muutoksia eli eri-ikäisen väestön määrän muuttumista. Merkittävin ajassa tapahtuva ikärakenteen muutos on suurten, sodan jälkeen syntyneiden ikäluokkien mukana kulkeva määrällinen kohouma. Jotta työttömyyden kehityksestä saa tarkemman, ainakin osaksi ikärakenteen muutoksesta riippumattoman kuvan, olen seuraavaan tarkasteluun laskenut työttömyyden suhteellista korkeutta osoittavia lukuja.

Yleensä työttömyyden suhteellista tasoa mitataan laskemalla miten suuri osuus työmarkkinoille osallistuvista henkilöistä eli työvoimasta on työttömänä. Tällöin puhutaan työttömyysasteesta. Vertaan kuitenkin seuraavassa työttömien määrää työvoiman sijasta väestöön, osaksi siksi, että tuoreita, tarkkoja alueellisia työvoimalukuja ei ole käytettävissä, väestötietoja sen sijaan on.

Esittelen seuraavien kuvasarjojen avulla ikäryhmittäisiä ”työttömien osuus ikäryhmän väestöstä” -lukuja. Ensimmäisenä kuvana on kuitenkin perinteinen ”työttömien osuus työvoimasta” -kuva koko maan ja Kaakkois-Suomen vertailuna. Työttömyysasteen takana oleva työttömien luku on työ- ja elinkeinoministeriön työttömien työnhakijoiden luku. Suomen virallista työttömyysastetta laskettaessa käytetään työttömien lukuna Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksesta saatavaa lukua (ks. työttömyyslukujen eroista esim. Tilastokeskus, tilastokoulu. Työmarkkinatilastot, luku 5.1.)

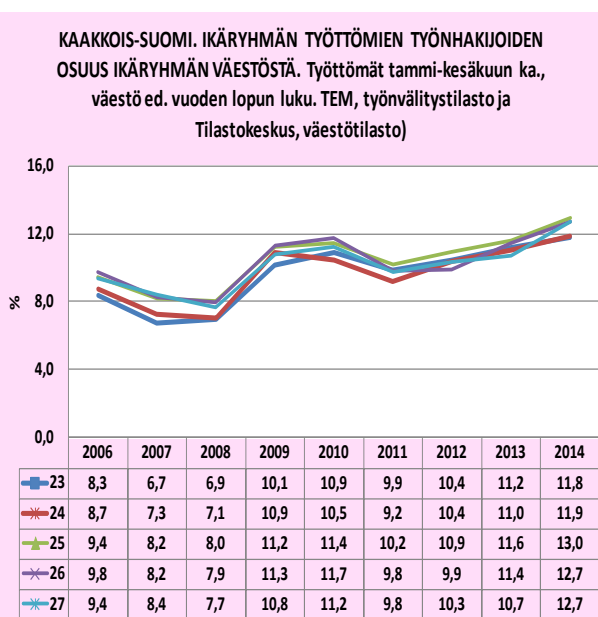
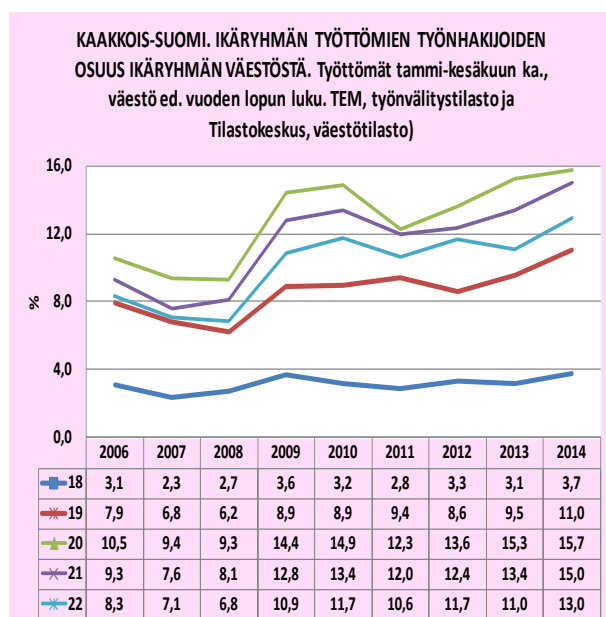
Vuonna 2006 Kaakkois-Suomen ja koko maan työttömyysasteiden ero oli kaksi prosenttiyksikköä. Tämän jälkeen ero on hieman kasvanut Kaakkois-Suomen tappioksi. Suurimmillaan eroon ollut vuonna 2012, kun maan työttömyys oli taantumana silloisen huipun jälkeen laskenut Kaakkois-Suomen tilannetta enemmän.

Aiemmissa kuvissa näkyi, että Kaakkois-Suomen työttömien absoluuttinen määrä on noussut taantumassa vähemmän kuin maan keskiarvo. Työttömien osuus työvoimasta -luku osoittaa puolestaan, että kasvueroa ei juuri ole. Tämä johtuu siitä, että Kaakkois-Suomessa työvoiman määrä on vähentynyt, jolloin pienemmälläkin työttömien määrän lisäyksellä työttömyysaste nousee (työttömyysaste on työttömien prosenttiosuus työvoimasta).

Työttömien työnhakijoiden osuus kunkin ikäluokan väestöstä

Tarkastelen tässä luvussa työttömyyden suhteellista tasoa tarkalla, 1-vuotisikäryhmäjaolla. Olen laskenut miten suuri osa ikäryhmän väestöstä (edellisen vuoden lopun väestön mukaan) on ollut työttömänä seuraavan vuoden tammi-kesäkuun aikana (siis tammi-kesäkuun keskiarvo). Kyse ei siis ole perinteisestä työttömyysasteesta. Aikasarja ulottuu tässäkin vuodesta 2006 vuoteen 2014. Kuvista voi siten nähdä miten suuri osa vaikkapa Kaakkois-Suomessa asuvasta 29-vuotiaasta väestöstä on ollut työttömänä kunakin vuonna kuukauden lopun mittauksissa.

Ensinnä esillä ovat nuoret, 18–22- ja 23–27-vuotiaat ikäluokat.

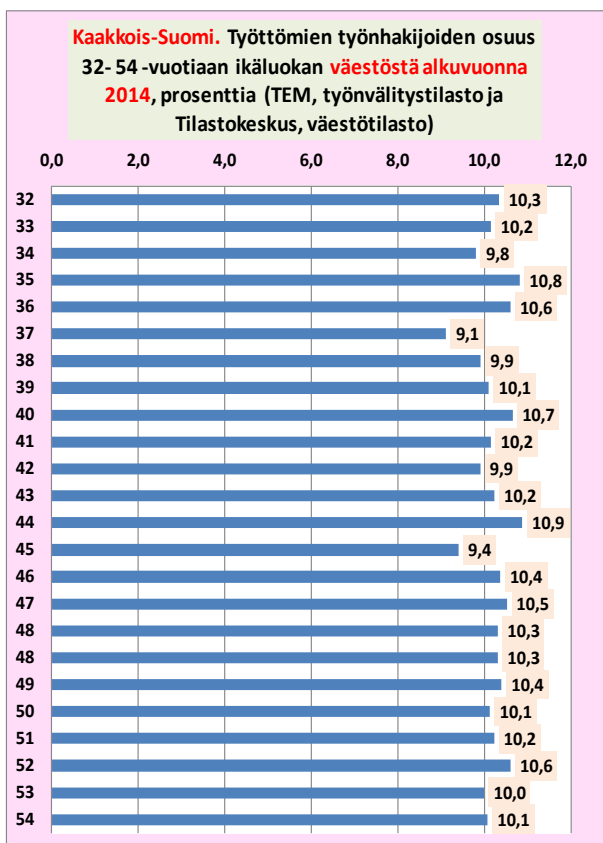
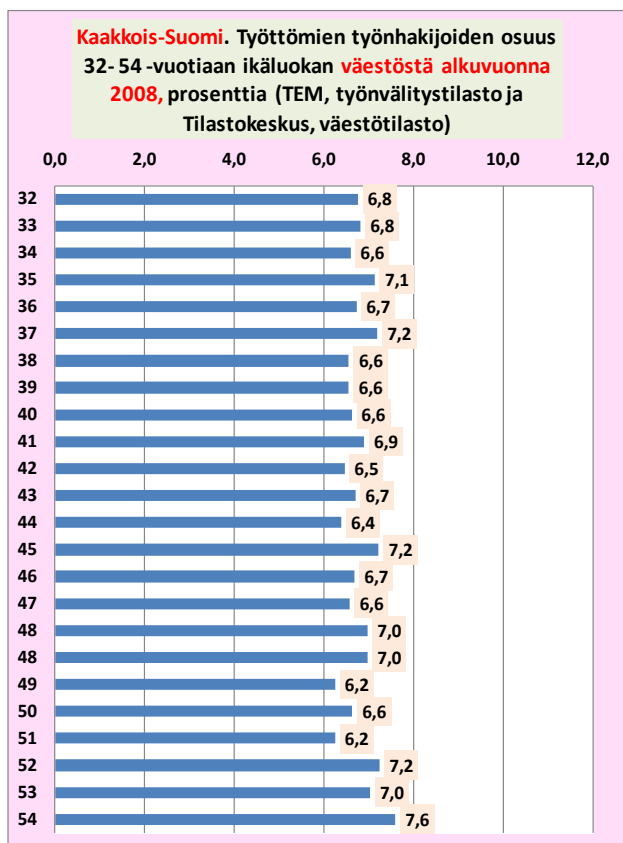

Koska tässä prosenttiosuus on laskettu koko ikäryhmän väestöstä, ei pelkästään työvoimasta, lukuihin vaikuttaa se, miten suuri osa ikäryhmästä on vaikkapa opiskelemassa tai muutoin työvoiman ulkopuolella. Esimerkiksi 18-vuotiaiden matala prosenttiluku johtuu lähinnä siitä, että varsin suuri osa tämänikäisistä opiskelee edelleen ja työelämään siirtyneiden osuus on kohtalaisen pieni. Taantuma ei tunnu vaikuttaneen 18-vuotiaiden osuuden suuruuteen, vaan se on pysynyt melko vakiona koko aikasarjan ajan. Sen sijaan vanhempien nuorten lukuihin taantuma on vaikuttanut. Prosenttiosuudet kohosivat selvästi taantuman alkuvaiheessa vuosina 2009–2010, sitten laskivat, mutta nousivat pian uudelleen. Alkuvuonna 2014 osuudet olivat kaikissa ikäryhmissä nousseet taantuman ensi vaiheen huippua (vuosi 2010) korkeammiksi.

20-vuotiaiden asteet ovat korkeimmat ja ylittävät myös vanhempien nuorten ryhmien (23–27-vuotiaiden) luvut. Alkuvuonna 2014 lähes 16 prosenttia 20-vuotiaiden ikäryhmästä oli Kaakkois-Suomessa työttömänä. 20-vuotiaiden joukossa on paljon äskettäin keskiasteen koulutuksesta valmistuneita. Esimerkiksi vuoden 2013 alkuvuoden työttömistä 20-vuotiaista – joita oli Kaakkois-Suomessa kaikkiaan keskimäärin 530 henkeä – keskiasteen koulutuksen suorittaneita oli 391 ja heistä vastavalmistuneita 130 (TEM, työnvälitystilaston suorakäyttötilastot).

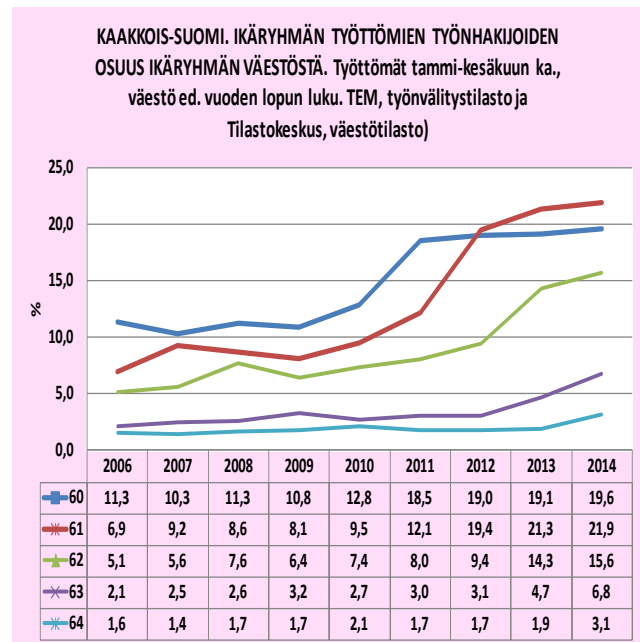
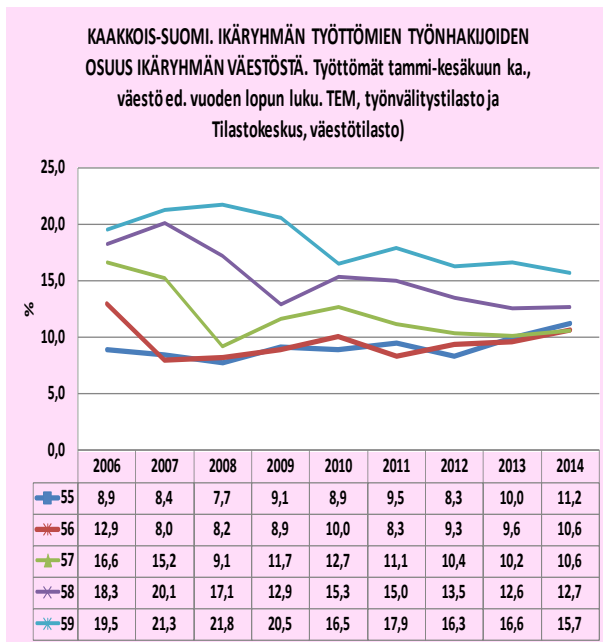
Kuvaparin oikeanpuoleinen kuva, joka esittää 23–27-vuotiaita ikäryhmiä, on kiinnostava: ikäryhmien asteet poikkeavat toisistaan vain vähän, käyrät ovat lähes yhdessä nipussa. Taantuma on nostanut kuvan kaikkien ikäryhmien työttömyyttä. Viimeisimmässä kehityksessä vuodesta 2013 vuoteen 2014 nopeimmin on noussut 27-vuotiaiden työttömyys.

Seuraavassa kuvaparissa siirrytään edellisiä vanhempiin ikäryhmiin: 32–54-vuotiaisiin. Esillä eivät tässä ole kaikkien ajanjaksoon sisältyvien vuosien asteet, vaan lähtötilanteen eli vuoden 2008 ja tarkastelun lopputilanteen eli vuoden 2014 alkuvuosipuoliskon tiedot.

”Nuorten keski-ikäisten” ikäryhmien asteissa ei ole kovin suuria eroja. Vuonna 2008 matalimmat työttömien osuudet ikäryhmästä olivat 49- ja 51-vuotiailla (6,2 %) ja korkeimmat 54-vuotiailla (7,6 %). Taantumassa työttömien osuus ikäluokasta on noussut keskimääriin runsaat kolme prosenttiyksikköä. Alkuvuonna 2014 noin kymmenen prosenttia Kaakkois-Suomen nuorista ja keski-ikäisistä aikuisista oli työttömänä.

Viimeinen kuvapari esittelee vanhempien, vähintään 55-vuotiaiden ikäryhmien tilanteen kehityksen. Luvuissa on vaihtelua keski-ikäisiä ryhmiä enemmän.

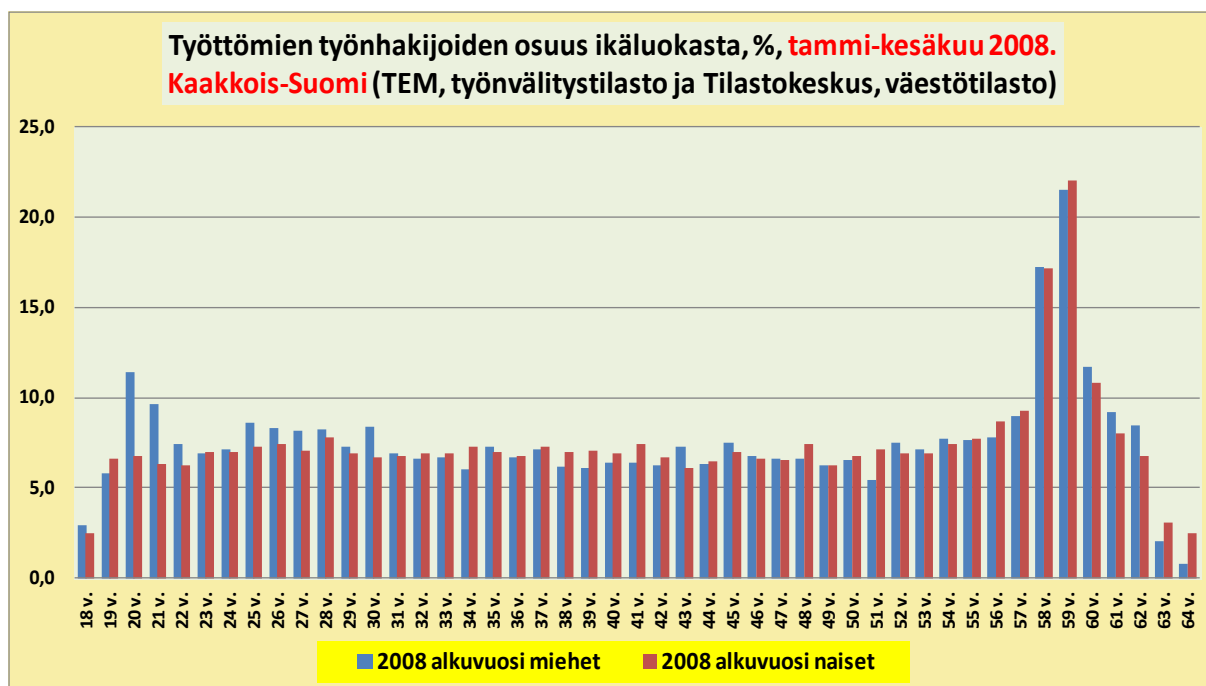
Ennen taantuman käynnistymistä ja sen alkuvaiheissa selvästi korkeimmat asteet olivat 58- ja 59-vuotiailla: yli 20 prosenttia. Näissä luvuissa voi nähdä mm. Kaakkois-Suomen paperiteollisuuden ja muun perinteisen tuotannon suuret muutokset, kun yksiköitä alettiin lopettaa ja lisäksi nk. eläkeputkeen mahdollisesti pääseviä, iäkkäämpiä työntekijöitä irtisanoa. Myös taantuman aikana näiden ikäryhmien työttömyys pysyi melko korkealla, mutta kuitenkin uudet tähän ikään tulevat ikäluokat eivät kokeneet työttömyyttä yhtä usein kuin ne henkilöt, jotka olivat 58–59-vuotiaita vuosina 2006–2007. Eli kun työttömien osuus ikäluokasta on monilla ikäryhmillä noussut taantuman vuosina 2009–2010, 58–59-vuotiaiden osuus on laskenut. On mahdollista, että taantuman edetessä irtisanomiset eivät ole kohdistuneet yhtä selvästi juuri tämän ikäisiin kuin ennen taantuman alkua.

Myös 56–57-vuotiaat olivat vuonna 2006 yleisemmin työttömänä kuin taantumavuosina eli myös he ovat saataneet kärsiä tuotannon rakennemuutoksissa. Alkuvuonna 2014 työttömien osuus ikäluokasta oli 55–58-vuotiaiden ikäluokilla keskenään varsin samansuuruinen, noin 11–12 prosenttia. Osuudet eivät ole kovin paljon suurempia kuin edellisten kuvien keski-ikäisten aikuisten osuudet, jotka ovat noin 10 prosenttia.

Oikeanpuoleisessa kuvassa näkyvät 60–62-vuotiaiden käyrät kohoavat taantumassa vauhdikkaasti ylöspäin. Kun ennen taantumaa vuonna 2008 silloisista 61-vuotiaista 8,6 prosenttia oli työttömänä, vuoden 2014 alkupuoliskolla osuus oli noussut 21,9 prosenttiin. Vuoden 2014 61-vuotiaat olivat 55-vuotiaita vuonna 2008. Vuonna 2008 55-vuotiaiden työttömyys ei ollut erityisen korkea (7,7 % ikäluokasta). Vaikka osa silloisista 55-vuotiaista on joutunut pitkäaikaiseen työttömyyteen, vuoden 2014 korkeaa 61-vuotiaiden lukua selittää ehkä eniten se, että taantuman aikana tähän ikäluokkaan tulevista yhä useampi on joutunut työttömäksi jossakin vaiheessa taantumaa.

Esitän vielä yhdet laskelmat työttömien osuuksista ikäryhmän väestöstä, nyt eriteltynä sukupuolen mukaan. Kuvissa on työttömien työnhakijoiden keskimäärä kahdelta ajankohdalta: vuoden 2008 ja vuoden 2014 tammi-kesäkuulta, osuutena edellisen vuoden lopun (siis vuosien 2007 ja 2013) väestöstä. Luvut koskevat Kaakkois-Suomessa asuvia henkilöitä.

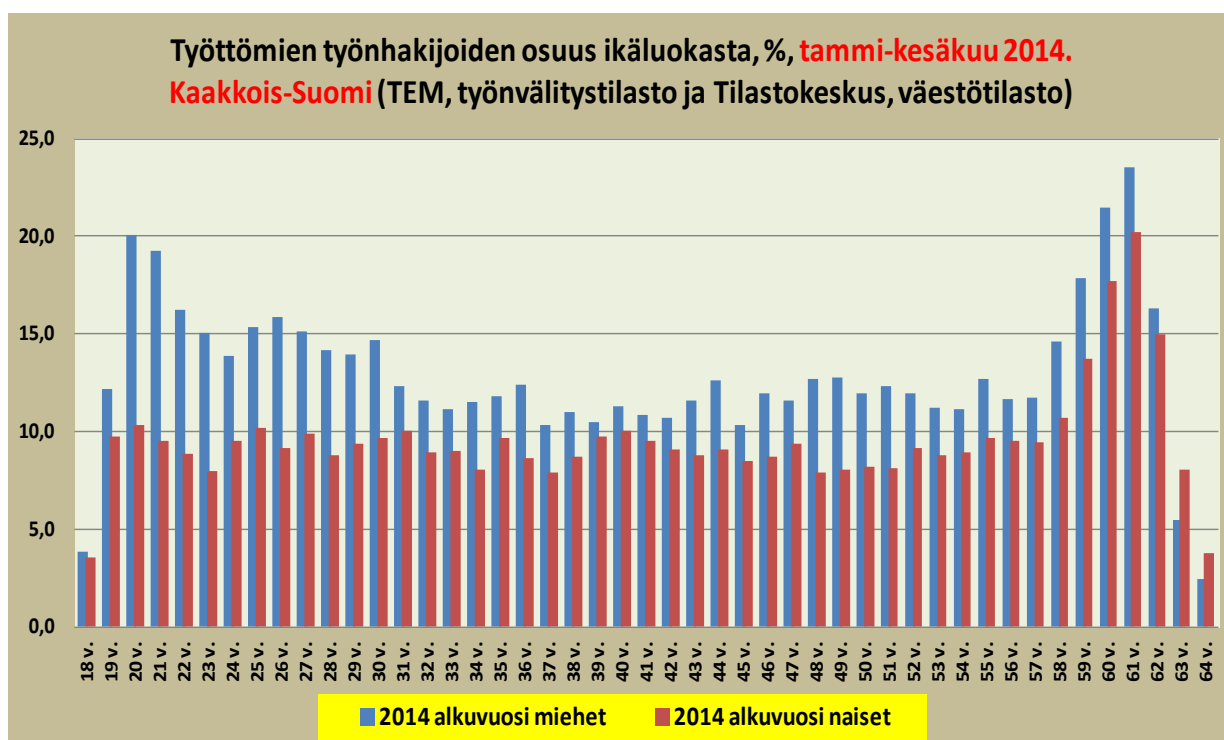
Ensimmäinen kuva näyttää tilanteen ennen taantumaa vuonna 2008.

Ikäryhmistä erottuvat tuttuun tapaan 58–60-vuotiaat, joiden voidaan olettaa joutuneen (tai päässeen) nk. eläkeputkeen. Muita ikäryhmiä selvästi korkeampien työttömyysosuuksien takana on jo ennen vuonna 2008 käynnistynyttä taantumaa alkaneet, joidenkin toimialojen tuotanto- ja työllisyysjärjestelyt.

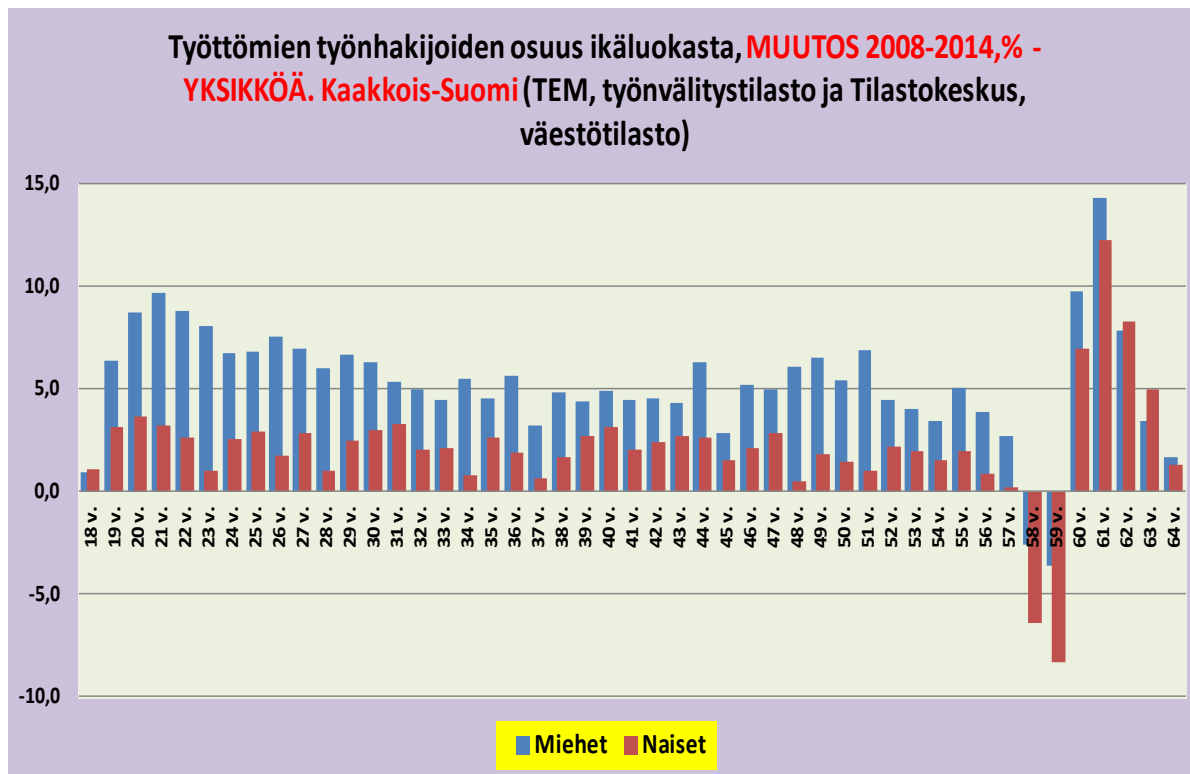
Sukupuolten luvut eivät vuonna 2008 eroa merkittävästi toisistaan. Tyypillisimmillään osuudet ikäluokasta pyyttelevät noin seitsemän prosentin vaiheilla. Kuitenkin nuorissa ikäryhmissä työttömien miesten osuus ikäluokasta on selvästi suurempi kuin naisten osuus. 20–22-vuotiaita miehiä on runsaasti työttömien työnhakijoiden joukossa, samoin 25–30-vuotiaita. Voi olettaa, että sekä keskiasteen että myöhemmällä iällä korkea-asteen koulutuksesta valmistuneet miehet ovat saaneet naisia heikommin jalansijaa työmarkkinoilta ja joutuneet työttömyyteen.

Seuraava kuva näyttää millaiseksi tilanne on muuttunut alkuvuosipuoliskolla 2014.

Työttömänä olon kasvu näkyy selvästi. Työttömyyden kasvun ohella toinen merkittävä muutos on miesten työttömyyden nousu naisten työttömyyttä enemmän. Miesten pylväät ovat kaikissa ikäryhmissä tuntuvasti naisten pylväitä korkeammat (poikkeuksena ovat vain 63- ja 64-vuotiaat). Nuorilla ja iäkkäillä miehillä on keski-ikäisiä korkeammat osuudet, naisilla ikäluokkien erot ovat selvästi pienemmät, osuudet alkavat kasvaa vasta 58 vuoden jälkeen.

Viimeinen kuva esittelee työttömien osuuksien muutoksen vuodesta 2008 vuoteen 2014.

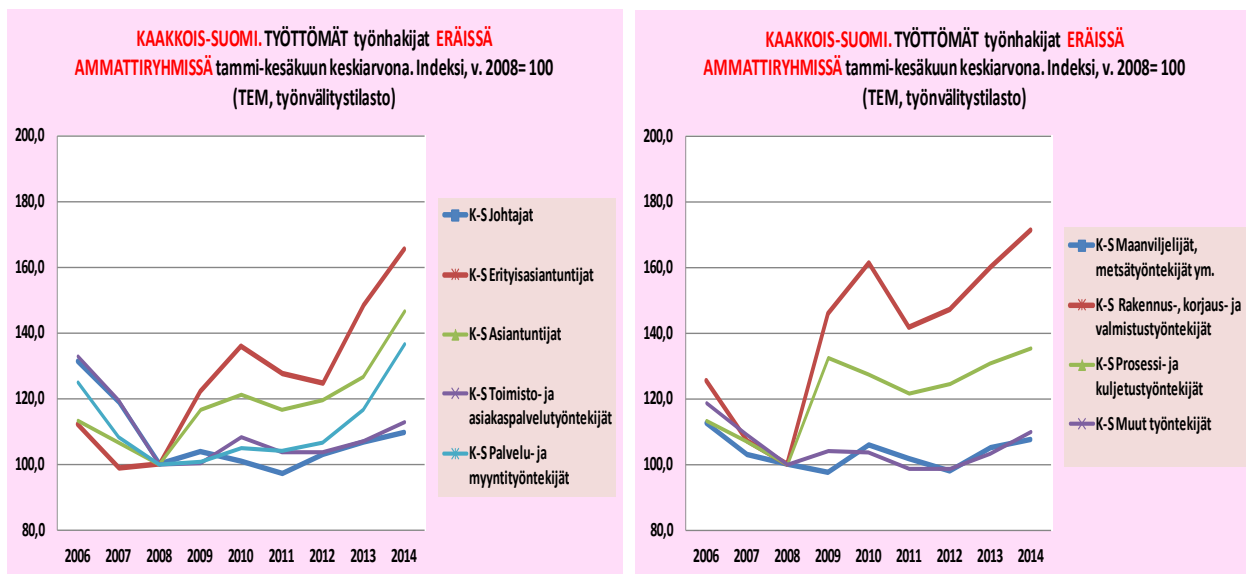

Muutoksessa on joitakin kiinnostavia piirteitä. Osuuksien nousu on tuntuvaa. Miesten työttömyys on yleisesti kasvanut, naistenkin, mutta vähemmän. Nuoret miehet ovat joutuneet lisääntyviin vaikeuksiin, mutta myös muissa miesikäryhmissä lisäys on selvä. 58–64-vuotiaiden ryhmät saattavat selittää jotakin Kaakkois-Suomen tuotannon ja työllisyyden rakennemuutoksen luonteesta. 58–59-vuotiaiden osuudet ovat laskeneet, varsinkin naisten. Tämä voi vahvistaa käsitystä että jo ennen taantumaa iäkkäitä työntekijöitä vähennettiin monilla toimialoilla. Taantumanaikana vähennykset eivät ole kohdistuneet yhtä selvästi iäkkäisiin, ja nuorempien ryhmien tilannetta ovat heikentäneet uuden työvoiman rekrytoinnin hiljentyminen.

Missä ammateissa työttömyys on kasvanut taantumassa

Ammattien pääryhmät

Tässä luvussa tarkastelen, miten työttömien määrä on muuttunut taantumanaikana ammattien pääryhmissä (Ammattiluokitus 2010 mukaan). Esillä on yhdeksän ammattien pääryhmää.

Työttömyys kasvoi rakennus-, korjaus- ja valmistustyöntekijöiden sekä erityisasiantuntijoiden pääryhmissä nopeasti taantuman alkuvaiheessa jaksolla 2009–2010. Vuoden 2010 jälkeen määrät kääntyivät kaikissa ryhmissä laskuun, mutta vuodesta 2012 työttömien määrät alkoivat uudelleen kasvaa, osassa ammatteja varsin jyrkästikin. Viime aikojen kasvu on ollut voimakkainta erityisasiantuntijoiden, asiantuntijoiden sekä palvelu- ja myyntityöntekijöiden ryhmissä.

Tarkemmat ammattiryhmät sukupuolen mukaan, miehet

Edellisissä kuvissa esillä olivat ammattien pääryhmät. Seuraavassa tarkastelussa erittelen työttömyyden taantuman aikaista muutosta hieman tarkemmalla ammattijaolla ja myös sukupuolen mukaan. Tiedot ovat poikkileikkaustietoja huhtikuun 2008 ja 2014 lopusta. Sukupuolen mukaan eriteltyihin taulukoihin on otettu mukaan ne ammattiryhmät, joissa huhtikuun 2014 lopussa oli vähintään 60 työttömänä olevaa kaakkoissuomalaisista.

KAAKKOIS-SUOMI.					
Työttömät työnhakijat (lom. ml.) huhtikuussa 2008 ja 2014 (TEM, työnvälitystilasto)					
MIEHET, AMMATTI (ISCO), 2-NUM. (Ryhvät, joissa väh. 60 työtöntä)	2014 / HUHTI	2008 / HUHTI	MUUTOS 2008 - 2014 lkm	MUUTOS %	KOKO MAA MUUTOS %
35 Informaatio-, tietoliikenneteknologian asiantunt.	87	32	55	171,9	109,4
25 Tieto- ja viestintäteknologian erityisasiantunt.	187	93	94	101,1	136,8
71 Rakennustyöntekijät ym. (pl. sähköasentajat)	1754	882	872	98,9	113,9
54 Suojelu- ja vartiointityöntekijät	97	50	47	94,0	104,8
34 Lakiavustajat, sosiaali- ja kulttuurialan asiant.	81	42	39	92,9	96,5
53 Hoivapalvelun ja terveydenhuollon työntekijät	73	38	35	92,1	113,2
74 Sähkö- ja elektroniikka-alan työntekijät	684	378	306	81,0	87,6
24 Liike-elämän ja hallinnon erityisasiantuntijat	130	72	58	80,6	106,3
83 Kuljetustyöntekijät	1120	640	480	75,0	99,6
72 Konepaja- ja valimotyöntek., asentajat, korjaajat	1411	818	593	72,5	112,6
44 Muut toimisto- ja asiakaspalvelutyöntekijät	61	36	25	69,4	61,3
21 Luonnontieteiden ja tekniikan erityisasiantuntijat	501	299	202	67,6	116,1
82 Teollisuustuotteiden kokoonpanijat	112	69	43	62,3	93,5
41 Toimistotyöntekijät	123	76	47	61,8	43,7
AMMATIT YHTEENSÄ	12114	7736	4378	56,6	75,1
26 Lainopilliset, sos., kulttuurialan erityisasiant.	136	87	49	56,3	65,2
51 Palvelutyöntekijät	372	242	130	53,7	73,4
52 Myyjät, kauppiat ym.	267	174	93	53,4	75,3
93 Teollisuuden ja rakentamisen avustavat työntekijät	769	504	265	52,6	49,6
23 Opettajat ja muut opetusalan erityisasiantuntijat	83	56	27	48,2	59,7
33 Liike-elämän ja hallinnon asiantuntijat	144	99	45	45,5	82,7
75 Elintarv.-, puutyö-, vaatetus-, jalkinealan valmist.	225	155	70	45,2	52,1
31 Luonnontieteiden ja tekniikan asiantuntijat	739	523	216	41,3	47,1
X2 Ei ammattia	1312	958	354	37,0	61,4
43 Laskennan ja varastoinnin toimistotyöntekijät	67	52	15	28,8	75,0
X3 Ammattia vaihtavat	120	96	24	25,0	23,7
94 Avustavat keittiö- ja ruokatyöntekijät	62	53	9	17,0	68,5
81 Prosessityöntekijät	669	574	95	16,6	38,5
X0 Yrittäjät	65	56	9	16,1	42,9
73 Käsityötuotevalmist., hienomek., painoalan työnt.	70	62	8	12,9	35,5
61 Maanviljelijät ja eläintenkasvattajat ym.	119	107	12	11,2	22,1
62 Metsä- ja kalatalouden työntekijät	85	79	6	7,6	-15,3
96 Katujen puhtaanapidon ja jätehuollon työntekijät	162	177	-15	-8,5	-20,4

Kaakkois-Suomen työttömien miesten määrä on kasvanut taantumassa lähes 57 %. Vaikka kasvuluku on suuri, se on kuitenkin pienempi kuin koko maan keskiarvo: 75,1 %. Noin puolessa taulukon ammattiryhmistä työttömyyden lisäys on ollut Kaakkois-Suomen keskimääräistä kasvua suurempaa, puolessa pienempää. Yhdessä ammattiryhmässä (katujen puhtaanapidon ja jätehuollon työntekijät) työttömien määrä on vähentynyt. Alkutuotannon ammatteissa kasvu on melko pieni, ja myös Kaakkois-Suomessa melko paljon henkilöitä työllistävän prosessityön ammattiryhmässä työttömyyden lisäys on suhteellisen vähäinen ja alittaa maan vastaavan lisäyksen selvästi.

Työttömyyden kasvun kärjessä on tietoliikenneteknologian asiantuntijoita ja erityisasiantuntijoita. Jo edeltävissä kuvissa näkyi asiantuntija-ammattien työttömyyden nopea kasvu. Työttömien rakennustyöntekijöiden määrä on lähes kaksinkertaistunut ja työttömänä on lähes 1800 miestä. Kuljetusala on Kaakkois-Suomessa tärkeä. Siinäkin työttömyyden kasvu on keskiarvoa suurempi. Myös konepajatyöntekijöiden, asentajien ja korjaajien ammattiryhmässä sekä sähkö- ja elektroniikka-alan työntekijöiden ryhmässä työttömyyden kasvu on suuri. Kaikissa näissä koko maan kasvuprosentit ovat kuitenkin korkeammat kuin Kaakkois-Suomen.

Työttömyyden lisäys ei ole pelkkää iäkkäiden hakijoiden määrän lisäystä. Itse asiassa kaikissa mainituissa korkean kasvuprosentin ammattiryhmissä 55 vuotta täyttäneiden miesten osuus alan työttömistä miehistä on pienentynyt (paitsi tieto- ja viestintäteknologian ryhmässä, jossa määrä on pysynyt ennallaan). Nuorten, alle 25-vuotiaiden osuus alan työttömistä on lisääntynyt erityisesti sähkö- ja elektroniikka-alalla, mutta myös kuljetus- konepaja ja rakennustyössä. Sähköalalla yli 30 prosenttia huhtikuun 2014 työttömistä miehistä oli nuoria. Ennen taantumaa alkua, huhtikuussa 2008 nuorten osuus oli ollut 21 prosenttia. Rakennustyössäkin näkyy nuorten jääminen taantumassa työpaikkatarjonnan ulkopuolelle. Huhtikuussa 2008 ammattiryhmässä oli nuoria työttömiä miehiä 67 henkeä, huhtikuussa 2014 jo 231 henkeä.

Edellinen tarkastelu kattaa ajanjakson taantumaa edeltävästä ajasta eli huhtikuusta 2008 huhtikuun 2014 loppuun, eli kuuden vuoden jakson. Voi olla kuitenkin kiinnostavaa katsoa, miten tilanne on muuttunut viimeisen vuoden aikana. Onko tilanne kääntynyt Kaakkois-Suomessa huonompaan vai parempaan vai pysynyt koko maan keskimääräiseen kehitykseen nähden ennallaan? Olen laatinut taulukon joka kuvaa ammattiryhmien työttömyyden muutosta huhtikuusta 2013 huhtikuuhun 2014 eli vuoden pituiselta jaksolta. Tieto työttömyydestä on kumpanakin vuonna huhtikuun viimeiseltä arkipäivältä.

KAAKKOIS-SUOMI.					
Työttömät työnhakijat (lom. ml.) huhtikuussa 2013 ja 2014 (TEM, työnvälitystilasto)					
MIEHET, AMMATTI (ISCO), 2-NUM. (Ryhvät, joissa väh. 60 työtöntä)	2014 / HUHTI	2013 / HUHTI	MUUTOS 2013 - 2014 LKM	MUUTOS %	KOKO MAA MUUTOS %
53 Hoivapalvelun ja terveydenhuollon työntekijät	73	49	24	49,0	30,0
35 Informaatio-, tietoliikenneteknologian asiantunt.	87	59	28	47,5	11,8
23 Opettajat ja muut opetusalan erityisasiantuntijat	83	61	22	36,1	17,3
52 Myyjät, kauppiaat ym.	267	223	44	19,7	13,2
43 Laskennan ja varastoinnin toimistotyöntekijät	67	56	11	19,6	12,1
X0 Yrittäjät	65	55	10	18,2	9,6
61 Maanviljelijät ja eläintenkasvattajat ym.	119	103	16	15,5	3,0
54 Suojelu- ja vartiointityöntekijät	97	85	12	14,1	19,4
24 Liike-elämän ja hallinnon erityisasiantuntijat	130	115	15	13,0	18,1
83 Kuljetustyöntekijät	1120	999	121	12,1	14,7
33 Liike-elämän ja hallinnon asiantuntijat	144	129	15	11,6	17,5
21 Luonnontieteiden ja tekniikan erityisasiantuntijat	501	451	50	11,1	19,4
71 Rakennustyöntekijät ym. (pl. sähköasentajat)	1754	1587	167	10,5	8,4
41 Toimistotyöntekijät	123	112	11	9,8	6,0
31 Luonnontieteiden ja tekniikan asiantuntijat	739	674	65	9,6	10,0
X2 Ei ammattia	1312	1197	115	9,6	5,8
44 Muut toimisto- ja asiakaspalvelutyöntekijät	61	56	5	8,9	9,3
93 Teollisuuden ja rakentamisen avustavat työntekijät	769	706	63	8,9	5,4
34 Lakiavustajat, sosiaali- ja kulttuurialan asiant.	81	75	6	8,0	13,7
AMMATIT YHTEENSÄ	12114	11230	884	7,9	9,4
75 Elinv.-, puutyö-, vaatetus-, jalkinealan valmist.	225	210	15	7,1	5,8
25 Tieto- ja viestintäteknologian erityisasiantunt.	187	177	10	5,6	14,7
72 Konepaja- ja valimotyöntek., asentajat, korjaajat	1411	1337	74	5,5	10,7
X3 Ammattia vaihtavat	120	114	6	5,3	0,7
94 Avustavat keittiö- ja ruokatyöntekijät	62	59	3	5,1	15,0
62 Metsä- ja kalatalouden työntekijät	85	81	4	4,9	-10,2
51 Palvelutyöntekijät	372	362	10	2,8	13,8
74 Sähkö- ja elektroniikka-alan työntekijät	684	684	0	0,0	4,3
26 Lainopilliset, sos.-, kulttuurialan erityisasiant.	136	137	-1	-0,7	14,8
73 Käsityötuotevalmist., hienomek., painoalan työnt.	70	71	-1	-1,4	4,3
96 Katujen puhtaanapidon ja jätehuollon työntekijät	162	165	-3	-1,8	-4,8
81 Prosessityöntekijät	669	712	-43	-6,0	3,4
82 Teollisuustuotteiden kokoonpanijat	112	123	-11	-8,9	0,7

Taulukko poikkeaa pidemmän jakson taulukosta. Tässä tuoreessa kehityksessä työttömyyden kasvun kärkiryhmään on noussut aiempaa enemmän palvelualojen ammattiryhmiä. Toinenkin selvä muutos on tapahtunut. Aiemmassa, pidemmän aikavälin taulukossa miltei kaikissa ammattiryhmissä koko maan keskimääräinen työttömyyden kasvu oli suurempaa kuin Kaakkois-Suomessa. Viimeisimmässä kehityksessä lähes puolessa ammattiryhmistä (ja kaikissa seitsemässä nopeimman kasvun ryhmässä) Kaakkois-Suomen kasvuprosentit ovat maan keskiarvoa suuremmat. Työttömien miesten kokonaismäärän kasvu jäi kuitenkin Kaakkois-Suomessa edelleen jonkin verran maan keskiarvoa pienemmäksi (Kaakkois-Suomi + 7,9 %, maan keskiarvo + 9,4 %).

Kärkeen on noussut hoivapalveluiden ja terveydenhuollon ammattiryhmä. Ammatissa ei työskentele kovin paljon miehiä, mutta työttömyyden kasvu on suurta Kaakkois-Suomessa ja myös koko maassa. Informaatio- ja tietoliikenneasiantuntijoiden työttömyyden kasvusta suuri osa ajoittuu tähän tuoreeseen ajanjaksoon. Miesopettajien ym. opetusalan ryhmään kuuluvien työttömien määrä on kasvanut vuodessa lähes kolmanneksen. Työttömien maanviljelijöiden yms. määrä on lisääntynyt koko maassa vain kolme prosenttia, mutta Kaakkois-Suomessa 15,5 %.

Neljässä taulukon ammattiryhmistä työttömien määrä on vähentynyt. Mm. prosessityöntekijöitä on vähemmän kuin vuotta aikaisemmin. Prosessityöntekijöiden ammattiryhmässä painottuvat iäkkäät henkilöt, joita on vuosien

mittaan irtisanottu teollisuuden tuotantomuutoksissa. Huhtikuussa 2014 (ja samoin huhtikuussa 2013) yli 60 prosenttia ammattiryhmän työttömistä oli 50 vuotta täyttäneitä. Vuonna 2008 huhtikuussa iäkkäiden osuus oli ollut vielä suurempi: 50 vuotta täyttäneitä oli 68 % ja 55 vuotta täyttäneitä 58 %. Niinpä alan työttömyyttä ja sen viimeaikaista vähenemistä selittää ainakin osaksi työttömien siirtyminen eläkkeelle.

On myös muita miesten ammattiryhmiä, joissa viimeisin kehitys on ollut aiempaa kehitystä myönteisempi. Näitä ovat mm. sähkö- ja elektroniikka-alan ja ”palvelualan” sekä konepaja ym. työntekijät, joissa Kaakkois-Suomen työttömyyden kasvu jää maan keskiarvon alapuolelle.

Tarkemmat ammattiryhmät sukupuolen mukaan, naiset

Naisten ammattiryhmittäisen työttömyyden taulukot ovat miehiin verrattuna erilaiset, kun jo naisten ammatillinen rakenne työmarkkinoilla poikkeaa miesten vastaavasta. Ensimmäinen taulukko esittelee naisten työttömyyttä ja sen muutosta kuuden vuoden jaksolla huhtikuun 2008 ja huhtikuun 2014 välillä.

KAAKKOIS-SUOMI.					
Työttömät työnhakijat (lom. ml.) huhtikuussa 2008 ja 2014 (TEM, työnvälitystilasto)					
NAISET, AMMATTI (ISCO), 2-NUM. (Ryhvät, joissa väh. 60 työtöntä)	2014 / HUHTI	2008 / HUHTI	MUUTOS 2008 - 2014 lkm	MUUTOS %	KOKO MAA MUUTOS %
71 Rakennustyöntekijät ym. (pl. sähköasentajat)	117	56	61	108,9	159,9
21 Luonnontieteiden ja tekniikan erityisasiantuntijat	235	124	111	89,5	90,5
32 Terveystieteiden asiantuntijat	156	84	72	85,7	80,5
26 Lainopilliset, sos.-, kulttuurialan erityisasiant.	181	103	78	75,7	87,4
24 Liike-elämän ja hallinnon erityisasiantuntijat	113	70	43	61,4	119,1
44 Muut toimisto- ja asiakaspalvelutyöntekijät	75	47	28	59,6	56,3
33 Liike-elämän ja hallinnon asiantuntijat	489	316	173	54,7	59,8
53 Hoivapalvelun ja terveydenhuollon työntekijät	840	558	282	50,5	61,6
34 Lakiavustajat, sosiaali- ja kulttuurialan asiant.	135	94	41	43,6	80,0
23 Opettajat ja muut opetusalan erityisasiantuntijat	203	153	50	32,7	50,2
52 Myyjät, kauppiat ym.	898	696	202	29,0	41,7
42 Asiakaspalvelutyöntekijät	171	137	34	24,8	15,8
AMMATIT YHTEENSÄ	8152	6747	1405	20,8	44,0
51 Palvelutyöntekijät	629	530	99	18,7	46,3
83 Kuljetustyöntekijät	75	64	11	17,2	105,4
X2 Ei ammattia	824	725	99	13,7	50,3
X3 Ammattia vaihtavat	141	127	14	11,0	19,1
43 Laskennan ja varastoinnin toimistotyöntekijät	86	78	8	10,3	37,6
61 Maanviljelijät ja eläintenkasvattajat ym.	259	243	16	6,6	37,9
75 Elintarv.-, puutyö-, vaatetus-, jalkinealan valmist.	190	180	10	5,6	30,8
31 Luonnontieteiden ja tekniikan asiantuntijat	202	197	5	2,5	37,0
41 Toimistotyöntekijät	592	608	-16	-2,6	12,6
93 Teollisuuden ja rakentamisen avustavat työntekijät	67	70	-3	-4,3	40,3
91 Siivoojat, kotiapulaiset ja muut puhdistustyöntek.	580	613	-33	-5,4	16,8
81 Prosessityöntekijät	256	290	-34	-11,7	-4,8
94 Avustavat keittiö- ja ruokatyöntekijät	235	283	-48	-17,0	7,8

Naisten työttömyyden kasvu jää miesten lukuja pienemmäksi. Myös koko maan keskiarvoihin verrattuna Kaakkois-Suomen naisten tilanne näyttää melko hyvältä. Kaakkois-Suomen työttömien naisten määrä on lisääntynyt taantuman tähänastisen keston aikana viidenneksen. Tämä on selvästi vähemmän kuin koko maan keskimäärä (+ 44 %) tai Kaakkois-Suomen miesten luku (+ 57 %). Taulukossa mainitaan 25 ammattiryhmää. Näistä 22 ryhmässä koko Suomen keskimääräinen työttömyyskehitys on ollut Kaakkois-Suomen kehitystä huonompi, ja siis vain kolmessa ryhmässä Kaakkois-Suomen luvut ovat maan keskiarvoa heikompia (tässä arvioidaan pelkkää muutosta, ei työttömyyden suhteellista korkeutta).

Rakennustyöntekijät ovat kasvulukujen kärjessä. Muutoin työttömyydeltään eniten kasvaneiden ammattiryhmien joukossa on runsaasti asiantuntija- ja muita palvelualan ammattiryhmiä. Hoivapalvelut ja terveydenhuolto -ammattiryhmässä (mm. lähihoitajat, lastenhoitajat) on määrällisesti paljon työttömänä olevia työnhakijoita. Ammattiryhmän työttömyys on lisääntynyt taantumassa yli 50 %. Vielä suurempi työttömyyden kasvu on terveyden-

huollon asiantuntijoiden ammattiryhmässä (johon kuuluvat mm. sairaan- ja terveydenhoitajat). Vaikka näissä ryhmissä on melko runsaasti iäkkäitä työnhakijoita, myös alalla työskentelevien nuorten ja keski-ikäisten työttömyys on lisääntynyt, vaikka alaa onkin pidetty työvoimapula-alana. Nuorten ja keski-ikäisten työttömyys kasvoi näissä ryhmissä enemmän kuin 50 vuotta täyttäneiden työttömyys. Huhtikuussa 2014 hoivapalvelu- ja terveydenhuoltoammateissa oli 62 alle 25-vuotiaasta (v. 2008 20) ja 350 (v. 2008 221 henkeä) 25–49-vuotiaasta työtöntä naistyönhakijaa.

Taantuma ei ole nostanut aivan kaikkien ammattiryhmien työttömien määrää. Viidessä taulukon ammattiryhmistä työttömien määrä oli huhtikuussa 2014 pienempi kuin kuusi vuotta aikaisemmin. Yksi tällainen ammattiryhmä on naisvaltainen siivousala. Myös työttömien toimistotyöntekijänaisten määrä on ehkä hieman yllättäen supistunut Kaakkois-Suomessa. Koko maan tasolla työttömyys on sen sijaan noussut kummassakin ammattiryhmässä. Prosessityössä olevien naisten määrän vähennystä selittänee sama syy kuin miehillä: jo ennen taantumaa alkaneet tuntuvat työvoiman vähennykset, jotka eivät ole enää taantumassa kiihtyneet.

Seuraava taulukko näyttää, onko naisten työttömyyden ammattiryhmittäinen kehitys muuttunut tuoreessa, huhtikuu 2013 – huhtikuu 2014 -kehityksessä.

KAAKKOIS-SUOMI.					
Työttömät työnhakijat (lom. ml.) huhtikuussa 2013 ja 2014 (TEM, työnvälitystilasto)					
NAISET, AMMATTI (ISCO), 2-NUM. (Ryhvät, joissa väh. 60 työtöntä)	2014 / HUHTI	2013 / HUHTI	MUUTOS 2013 - 2014 LKM	MUUTOS %	KOKO MAA MUUTOS %
32 Terveydenhuollon asiantuntijat	156	118	38	32,2	27,9
53 Hoivapalvelun ja terveydenhuollon työntekijät	840	652	188	28,8	21,4
33 Liike-elämän ja hallinnon asiantuntijat	489	395	94	23,8	15,1
21 Luonnontieteiden ja tekniikan erityisasiantuntijat	235	195	40	20,5	15,9
26 Lainopilliset, sos.-, kulttuurialan erityisasiant.	181	152	29	19,1	16,2
93 Teollisuuden ja rakentamisen avustavat työntekijät	67	57	10	17,5	5,1
52 Myyjät, kauppiat ym.	898	769	129	16,8	12,9
71 Rakennustyöntekijät ym. (pl. sähköasentajat)	117	102	15	14,7	8,9
34 Lakiavustajat, sosiaali- ja kulttuurialan asiant.	135	121	14	11,6	19,4
51 Palvelutyöntekijät	629	566	63	11,1	12,6
AMMATIT YHTEENSÄ	8152	7379	773	10,5	10,8
24 Liike-elämän ja hallinnon erityisasiantuntijat	113	103	10	9,7	16,1
X2 Ei ammattia	824	762	62	8,1	5,9
41 Toimistotyöntekijät	592	553	39	7,1	5,5
23 Opettajat ja muut opetusalan erityisasiantuntijat	203	197	6	3,0	18,3
X3 Ammattia vaihtavat	141	137	4	2,9	0,7
91 Siivoojat, kotiapulaiset ja muut puhdistustyöntek.	580	567	13	2,3	6,8
75 Elintarv.-, puutyö-, vaatetus-, jalkinealan valmist.	190	187	3	1,6	7,8
81 Prosessityöntekijät	256	252	4	1,6	2,4
42 Asiakaspalvelutyöntekijät	171	169	2	1,2	10,1
44 Muut toimisto- ja asiakaspalvelutyöntekijät	75	77	-2	-2,6	5,6
31 Luonnontieteiden ja tekniikan asiantuntijat	202	209	-7	-3,3	12,3
43 Laskennan ja varastoinnin toimistotyöntekijät	86	89	-3	-3,4	7,0
83 Kuljetustyöntekijät	75	78	-3	-3,8	15,0
94 Avustavat keittiö- ja ruokatyöntekijät	235	247	-12	-4,9	0,4
61 Maanviljelijät ja eläintenkasvattajat ym.	259	290	-31	-10,7	3,0

Naisten tilanne on tuoreessa kehityksessä muuttunut Kaakkois-Suomessa miesten tapaan aiempaa huonommaksi suhteessa maan keskiarvoon. Naisten työttömyyden kasvu huhtikuusta 2013 huhtikuuhun 2014 oli Kaakkois-Suomessa runsaat 10 %, vain hieman pienempi kuin maan keskiarvo. Taulukon ylimpinä on kahdeksan työttömyydeltään eniten kasvanutta ammattiryhmää. Näissä kaikissa Kaakkois-Suomen kasvu on maan keskimäärää suurempi.

Hoivapalveluiden ja terveydenhuollon työntekijöiden ja asiantuntijoiden työttömyyden kasvu painottuu tähän tuoreeseen kehitykseen. Hoivapalveluiden ja terveydenhuollon työntekijöiden määrä kasvoi vajaa sata henkeä viiden vuoden jaksolla huhtikuusta 2008 huhtikuuhun 2013, mutta 188 henkeä yhden vuoden kuluessa huhtikuusta

2013 huhtikuuhun 2014. Myyjien ja kauppiaiden (ryhmään kuuluvat myös mm. tuote-esittelijät ja puhelin- ja asiakaspalvelukeskusten myyjät) tilanne on myös heikentynyt selvästi, sekin maan keskiarvoa enemmän.

Vaikka työttömyyden kasvun kärjessä on runsaasti asiantuntija-ammattajeja, luonnontieteiden ja tekniikan asiantuntijoiden työttömyys on Kaakkois-Suomessa hieman vähentynyt viimeisen vuoden aikana, vaikka koko maan tasolla kasvua on yli 12 prosenttia. Myös maanviljely- ym. työssä ja avustavissa keittiötoissa toimivien naistyöttömien määrä on Kaakkois-Suomessa vähentynyt. Maan keskimäärää parempi kehitys on myös opetustyön naisilla, vaikkakin työttömyys on hieman kasvanut. Toimistotyössä työttömien määrä on alkanut kasvaa, kun taantuman alkuvuosina määrä hieman väheni.

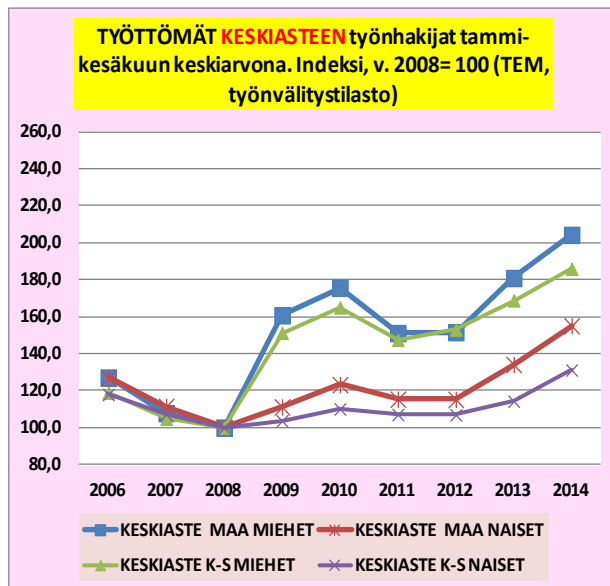
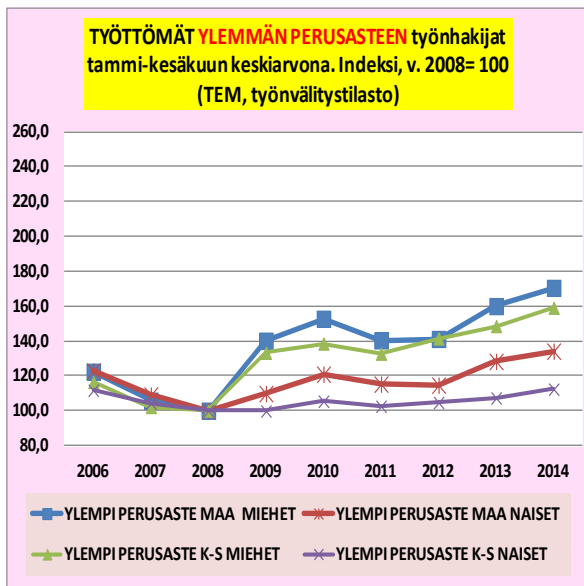
Työttömyyden kehitys koulutusasteen mukaan

Olen eritellyt Kaakkois-Suomen työttömyyden kehitystä myös työttömien työnhakijoiden koulutustaustan mukaan. Ohessa on koulutusasteiden määrittely.

Koulutusasteiden määrittely (Tilastokeskus, luokitukset)

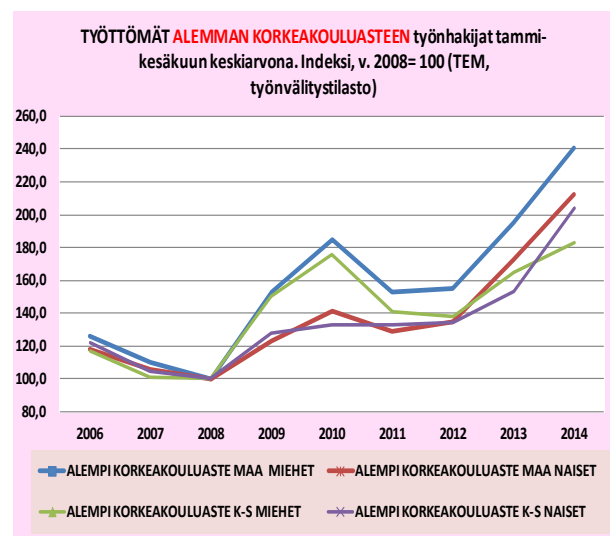
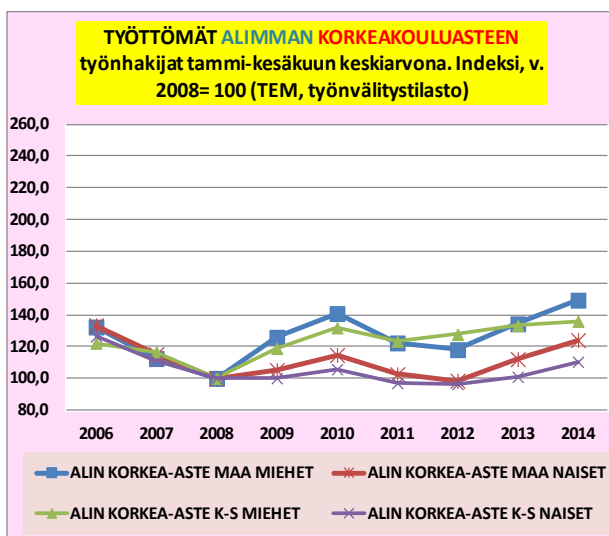
- 1 Alempi perusaste:** Alemman perusasteen koulutus käsittää kansakoulun suoritukset.
- 2 Ylempi perusaste:** Ylemmän perusasteen koulutukseen sisältyvät peruskoulun suoritus sekä aikaisempi keskikoulun suoritus. Ylemmän perusasteen oppimäärän suoritus antaa jatko-opintokelpoisuuden lukio-opintoihin tai ammatilliseen koulutukseen.
- 3 Keskiaste:** Keskiasteen pohjakoulutusvaatimuksena on ylemmän perusasteen oppimäärän suorittaminen. Koulutus kestää pääsääntöisesti 2–3 vuotta eli yhteensä 11–12 vuotta peruskoulun alusta. Se antaa ammattipätevyyden ja mahdollistaa opintojen jatkamisen ammattikorkeakouluissa ja tietyin ehdoin yliopistoissa. Keskiasteen koulutuksiksi luetaan mm. ylioppilastutkinnot, 1–3-vuotiset ammatilliset tutkinnot, ammatilliset perustutkinnot, ammatitutkinnot ja erikoisammattitutkinnot (esim. lähihoitaja, sähköasentaja).
- 5 Alin korkea-aste:** Koulutus kestää pääsääntöisesti 2–3 vuotta keskiasteen jälkeen eli yhteensä 13–14 vuotta peruskoulun aloittamisesta lukien. Alimman korkea-asteen koulutuksiksi luetaan mm. tekniikan, agrologin, hortonomien, artemin ja sairaanhoitajan tutkinnot, jotka eivät ole ammattikorkeakoulututkinnoja.
- 6 Alempi korkeakouluaste:** Koulutuksen suorittaminen vaatii 3–4 vuotta päätoimista opiskelua keskiasteen jälkeen. Alemman korkeakouluasteen tutkinnon suorittaminen antaa kelpoisuuden siirtyä ylemmälle korkeakouluasteelle, mutta ei tieteelliseen jatkokoulutukseen. Alempaan korkeakouluasteeseen luetaan ammattikorkeakoulututkinnot ja yliopistojen alemmat korkeakoulututkinnot sekä mm. insinööri, metsätalousinsinööri ja merikapteeni.
- 7 Ylempi korkeakouluaste:** Ylemmän korkeakouluasteen tutkinnon suorittaminen vaatii pääsääntöisesti 5–6 vuotta päätoimista opiskelua keskiasteen jälkeen. Tutkinnon suorittaminen antaa valmiudet tieteelliseen jatkokoulutukseen tutkijakoulutusasteella tai valmistaa korkean vaatimustason ammatteihin. Ylempään korkeakouluasteeseen luetaan ylemmät ammattikorkeakoulututkinnot ja yliopistojen ylemmät korkeakoulututkinnot (maisteritutkinnot) sekä lääkärien erikoistumistutkinnot.
- 8 Tutkijakoulutusaste:** Koulutuksen suorittaminen edellyttää itsenäisen ja julkaisukelpoisen tutkimustyön tai väitöskirjan tekemistä. Tutkinnot ovat tieteellisiä lisensiaatin ja tohtorin tutkintoja.

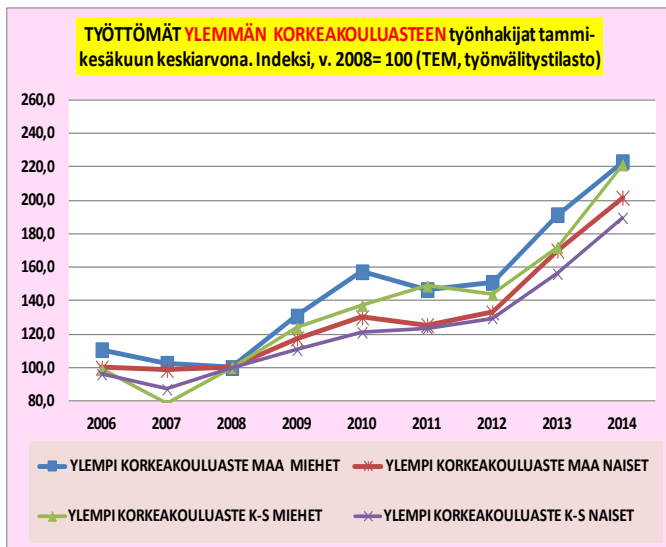
Ensimmäisissä kuvissa esittelen ylemmän perusasteen ja keskiasteen koulutuksen suorittaneiden henkilöiden työttömyyskehitystä. Kuvissa on verrattu sukupuolten työttömyyden Kaakkois-Suomen kehitystä koko maan keskimäärään jaksolla 2006–2014 (tammi–kesäkuun keskiarvot).

Taantuman aikana koko maan keskimääräiset ylemmän perusasteen ja keskiasteen suorittaneiden työttömyysluvut ovat nousseet Kaakkois-Suomen lukuja nopeammin. Miesten tilanne on heikentynyt enemmän kuin naisten. Keskiasteella työttömyyden lisäys on perusastetta suurempaa ja sukupuolten väliset erot selvät. Alkuvuonna 2014 koko Suomessa oli keskiasteen tutkinnon suorittaneita työttömiä miestyönhakijoita yli kaksinkertainen määrä alkuvuoteen 2008 (eli aikaan ennen taantumaa) verrattuna. Kaakkois-Suomessa lisäys oli yli 80 %. Naisten tilanne säilyi aikajaksolla parempana. Keskiasteen suorittaneiden naisten työttömyys alkoi Kaakkois-Suomessa selvemmin kasvaa vasta vuoden 2012 jälkeen, samoin koko maassa keskimäärin.

Seuraavat kuvat esittävät korkea-asteen tutkinnon omaavien työnhakijoiden työttömyyden kehitystä.

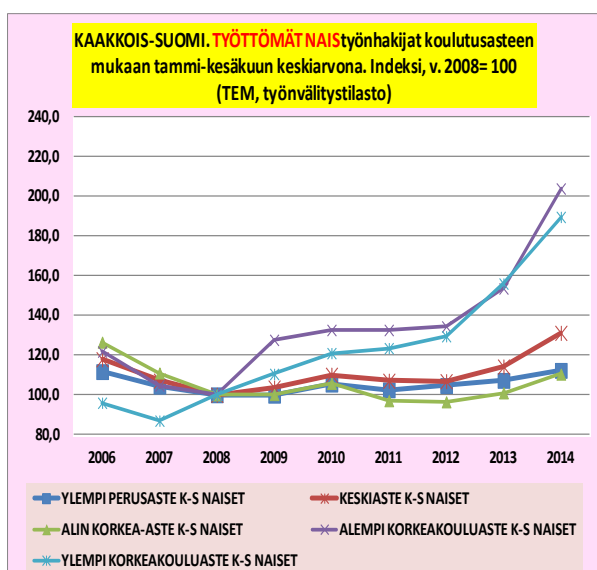
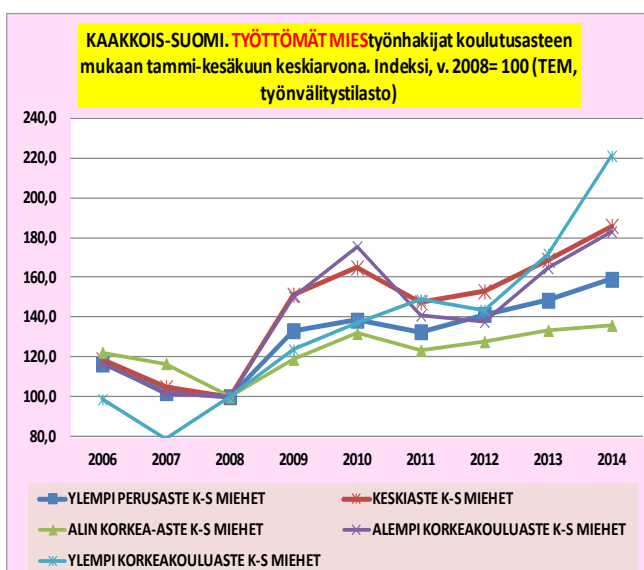

Alimman korkeakouluasteen omaavien tilanne on säilynyt parhaimpana. Ko. tutkinnon suorittaneiden naisten työttömyys ei ole juurikaan kasvanut Kaakkois-Suomessa ja koko Suomessa vain runsaan viidenneksen vuodesta 2008. Alemman ja ylemmän korkeakouluasteen tutkinnon suorittaneiden työttömyys on sen sijaan ollut viimeisen kahden vuoden ajan eli vuosina 2013–2014 jyrkässä kasvussa sekä Kaakkois-Suomessa että Suomessa keskimäärin. Nopein kasvuvauhti on Kaakkois-Suomen ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneilla miehillä. Vuoden 2007 alkuvuosipuoliskolla Kaakkois-Suomessa oli ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneita työttömiä miehiä kuukausittain keskimäärin 123 henkeä, vuonna 2014 jo 345 henkeä eli miltei kolminkertainen määrä. Myös naisten tilanne on heikentynyt tuntuvasti.

Myös tutkijakoulutuksen (lisensiaatin ja tohtorin tutkinnot) suorittaneiden henkilöiden sijoittuminen työmarkkinoille on vaikeutunut. Huhti–kesäkuussa 2014 tutkijakoulutuksen suorittaneita työttömiä oli Kaakkois-Suomessa 59 henkeä, yli viidennes enemmän kuin vuotta aikaisemmin ja kolminkertainen määrä vuoden 2008 tilanteeseen verrattuna. Koko maassa oli huhti–kesäkuussa 2014 keskimäärin 1470 tutkijakoulutuksen suorittanutta työttöntä työnhakijaa, yli kaksinkertaisesti taantumaa edeltäneeseen tilanteeseen verrattuna.

Esittelen vielä kuvat, joissa Kaakkois-Suomen miesten ja naisten työttömyyden koulutusasteiden mukainen kehitys on kumpikin omassa kuvassaan. Asteikot ovat molemmissa kuvissa samanlaiset, joten naisten ja miesten työttömyyden kehityksen eroja voi vertailla.

Naisten kuvassa erottuvat ylemmän ja alemman korkeakouluasteen suorittaneiden työttömien määrän muita ryhmiä nopeampi kasvu. Miehilläkin näiden ryhmien tilanne on heikentynyt (erityisesti ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneiden, jossa työttömien miesten määrä on noussut naisten määrää enemmän), mutta myös keskiasteen tutkinnon omaavien miesten työttömyyden kasvu jo taantuman alkuvaiheessa näkyy selvästi.

Virtailut työmarkkinoilla: olennainen osa työmarkkinoiden muutosta

Joitakin teoreettisia näkökulmia työmarkkinoiden dynamiikkaan

Edellisissä luvuissa työttömyyttä on mitattu kuukauden lopun lukuina. Tällainen poikkileikkausluku kertoo työttömien työnhakijoiden määrästä tietyssä hetkenä, työnvälitystilastossa kunkin kuukauden viimeisenä arkipäivänä. Paitsi tällaisia rakenteellisia poikkileikkauslukuja käyttämällä, työmarkkinoiden tilaa ja sen muuttumista on mielekästä arvioida myös markkinoilla tapahtuvien muutosten avulla (ks. työmarkkinoiden dynamiikasta mm. Työvoima 2025, 55; Räisänen 2012, 3–4; Alatalo 2014, 50–51; Melolinna 2007, 59–61). Työmarkkinat ovat yhteiskunnan osa, jossa useat muutokset ovat lyhyessäkin ajassa mahdollisia. Muutoksen tila on jatkuvaa, päivittäistä. Muutosvauhdit, muutosvirtojen suuruus ja näiden virtojen muuttuminen antavat työmarkkinoiden tilasta hyvää lisätietoa varantoa kuvaavien kuukauden lopun lukujen rinnalla (ks. virta – varanto -käsitteistä esim. Räisänen ja Sardar 2014). Suomessa alueellisilla työmarkkinoilla tapahtuvia yksilöiden toiminnan muutoksia on monipuolisesti tarkastellut esimerkiksi Pekka Myrskylä (mm. Myrskylä 2012).

Voidaan käydä keskustelua siitä, määräävätkö yksilöiden työmarkkinakohtaloita pääasiassa työvoiman kysyntä ja sen takana olevat tuotannon järjestelyt, joihin työvoima sopeutuu vai onko myös työmarkkinoilla osallistuvilla henkilöillä selvää roolia muutosten aikaansaamisessa. (Suikkanen ym. 2001, 37). Työmarkkinoilla sekä yritykset (ja muut työnantajat eli työvoiman kysyntä) virtailevat eli kysyntäkentässä tapahtuu erilaisia muutoksia, mutta myös työntekijät muuttavat asemiaan ja maantieteellistä sijaintiaan markkinoilla, markkinoille tulee uusia henkilöitä ja vanhoja poistuu jne. Schauman ym. toteavat että nämä työntekijävirrat ovat suuria ja monentyyppisiä. Virrat eivät ole pelkästään liikkumista työttömyydestä työhön ja työstä työttömyyteen. Suuria virtauksia on myös työvoimaan osallistumisen ja työvoiman ulkopuolella olon välillä sekä työpaikasta toiseen siirryttäessä (Schauman ym. 2014). Merkittävää työmarkkinoiden sujuvuuden ja työttömyyden kannalta on myös virta opiskelusta työllisyyteen (tai työttömyyteen).

Työvoimatutkimuksen neljännesvuosiaineiston mukaan 1990-luvun alun lamassa noin 76 % Suomen työllisyyden heikkenemisestä näkyi työttömyyden lisääntymisenä ja loput eli noin 24 % työmarkkinoiden ulkopuolelle siirtävien määrän kasvuna. Työmarkkinoilta poistui 114000 henkilöä. Heistä merkittävä osa jäi pysyvästi työmarkkinoiden ulkopuolelle (Schauman ym.). Työttömyys oli 1990-luvun lamassa laajimmillaan vuonna 1994. Kyseisen vuoden aikana yli 27 % työvoimasta oli lyhyemmän tai pidemmän aikaa työttömänä. 11 vuoden jaksolla 1988–1998 noin 41 % 21–64-vuotiaista koki työttömyyttä ja lähes joka kolmas (30 %) vähintään puolen vuoden työttömyyden vuoden aikana (Suikkanen ym. 2001, 174).

Nykyisen taloustaantuman aikana (2008–2013) noin 66 % työllisyyden laskusta näkyy työttömien määrän lisääntymisenä. Nettomääräisesti 34 % niistä työllisistä, joiden työllisyysjakso on päättynyt, on siis siirtynyt työmarkkinoiden ulkopuolelle (Schauman ym.). Tutkijat ovat verranneet Suomen markkinoiden virtoja mm. Yhdysvaltojen markkinoihin. Yhdysvalloissa virtailu on tuntuvasti suurempaa kuin Suomessa (eurooppalaisessa vertailussa Suomen virrat ovat kuitenkin kohtalaisen suuria). Muutoin Suomen virtojen keskinäinen suhde on hyvin samanlainen kuin Yhdysvalloissa. Karkea tulos on, että työllisyyden ja työvoiman ulkopuolella olevien välinen virta on noin kaksi kertaa niin suuri kuin toisaalta työllisyyden ja työttömyyden välinen ja toisaalta työttömyyden ja työvoiman ulkopuolella olevien välinen virta (Schauman ym.). Esimerkiksi opiskelijat liikkuvat joustavasti työllisyyden ja työvoiman ulkopuolella olon (eli opiskelun) välillä.

Työvoiman kysynnästä katsottuna työmarkkinoiden virtailu voidaan nähdä paitsi olemassa olevien yritysten (ja muiden työnantajien) henkilöstön virtailuna, myös yritysten poistumisena ja uusien syntymisenä. Uusia työpaikkoja syntyy joko uusiin yrityksiin tai olemassa oleviin, toimintaansa jatkaviin, ja niitä poistuu joko kokonaan lopettavien yritysten mukana tai niin, että olemassa oleva yritys vähentää työvoimaansa. Tämä työvoiman kysynnän dynamiikka

kan kokonaisuus määrittää sitä miten paljon ja millaisia työmahdollisuuksia työtä etsivälle työvoimalle avautuu. Tässä muutoksessa haetaan tuottavuuden kasvua, jonka avulla yritys tai muu työnantaja saa jalansijaa markkinoilta (ks. Maliranta ja Määttänen 2014 ja myös Maliranta ja Määttänen 2011).

Tämä nk. luovan tuhon avulla syntyvä positiivinen tuottavuusvaikutus ei synny nopeasti, vaan ehkä vasta vuosikymmenen päästä (Maliranta ja Määttänen 2014, 3). Usein saatetaan ajatella että nykyään yritysten ja niiden työpaikkojen virtailut työmarkkinoilla lisääntyvät, dynamiikka voimistuu, yritysten elinkaaret sekä työntekijöiden työsuhteet lyhenevät. Ajavana voimana olisivat mm. globalisaatio ja viestintäteknologian kehitys. Dynamiikan kiihtyminen ei kuitenkaan saa varauksetonta tukea tapahtuneesta kehityksestä. Esimerkiksi Yhdysvalloissa uusissa ja poistuvissa (eli liikettä aikaansaavissa) toimipaikoissa olevien työpaikkojen osuus kaikista työpaikoista alkoi vähentyä vuoden 1998 jälkeen ja tuotantotoiminnan uudistuminen oli vuosien 2008–2009 aikana alimmallaan kahdenkymmenen vuoden jaksolla (aineisto päättyi vuoteen 2009) (Maliranta 2010).

Työmarkkinoiden dynamiikkaan liittyy aina myös alueellinen, maantieteellinen ulottuvuus. Toimipaikat sijaitsevat jollakin maantieteellisellä alueella ja vaikka tuotanto olisi siirtynyt kokonaan verkkoon, tuotantoa aikaansaavat ihmiset asuvat ja työskentelevät jollakin alueella. Alueellisia työttömyyden ja työllisyyden kasvueroja on selitetty usein työvoiman kysynnän dynamiikalla. Joillakin alueilla syntyy uutta tuotantoa (joka voi olla tuottavampaa kuin markkinoilta poistuva) enemmän kuin jollakin toisella alueella tai poistuu vanhaa. Olemassa olevat yksiköt voivat myös vaihtaa sijaintialuetta (nykyään usein maailmanlaajuisesti). Myös olemassa olevien tuotantoyksiköiden sisällä voi tapahtua työtehtävien määrällistä ja laadullista muutosta, joka on joillakin alueilla laajempaa ja työnantajan laskelmissa edullisempaa kuin jollakin toisella alueella.

Muutosta käsiteltäessä puhutaan usein toimialoittaisesta ja myös alueellisesta rakennemuutoksesta. Alueellisen rakennemuutoksen pääpiirteinä pidetään usein alueen tuotannon toimialoittaisia muutoksia. Taantuvilla alueilla toimialat saattavat lopettaa toimipisteitä tai vähentää toimintoja ja työvoimaansa. Uutta tuotantoa ei synny vastaavassa määrin tilalle. Kun työvoiman kysyntä hiljenee, alueen väestö lisää poismuuttoaan, ehkä osa työvoimasta vetäytyy työvoiman ulkopuolelle jne. Alue voi joutua jo ruotsalaisen talous- ja yhteiskuntatieteilijän Gunnar Myrdalin aikanaan toteamaan kumulatiiviseen kurjistumiskierteeseen (ks. Myrdalin Profiles of World Economists 2002).

Tuottavuuden ja luovan tuhon muutokset näkyvät toimialojen tasolla yleensä hitaammin kuin yksittäisten yritysten tasolla. Kun halutaan selvittää, mitkä tekijät nopeuttavat ja mitkä hidastavat innovaatioiden välittymistä toimialojen tuottavuuden kasvuksi, analyysissä tarvitaan toimialatietojen ohella yrityspohjaista aineistoa. Yritysten väliset kehityserot voivat olla suuriakin. Yrityskohtaisia aineistoja käyttämällä on todettu mm. että nykyisen taantumien aikana työpaikkojen tuho on keskittynyt erityisesti matalan tuottavuuden yrityksiin. Muutamien maiden vertailun mukaan työpaikkojen luova tuho on ollut Ruotsissa ja Norjassa käynnissä pidempään ja ollut voimakkaampaa kuin Suomessa tai Tanskassa (Maliranta 2014, 21, 32).

Tuotanto on muuttunut yhä enemmän perinteisestä tavara- tai tuotetuotannosta erilaisten palvelukokonaisuuksien tarjoamiseen. Samuli Rikama toteaa, että rakennemuutos teollisuudesta palveluihin on ollut EU -maissa erittäin nopeaa vuosituhannen vaihteesta lähtien. Muutos on ollut selvästi rajuihin Suomessa. Teollisuuden bkt-osuus supistui jaksolla 2000–2012 Suomessa 10,3 prosenttiyksikköä, EU-maissa keskimäärin 3,3 prosenttiyksikköä. Aikajakson muutoksen jälkeen, vuonna 2012 teollisuuden bkt-osuus oli Suomessa EU:n keskitasoa: 15,4 %, sama kuin esimerkiksi naapurimaa Virossa. Teollisuuden toimialat menettivät muutoksessa tuntuvasti henkilöstöään. Sen sijaan palvelut, etenkin tietotekniikan alalla, kasvoivat. Teollisuuden lopputuotteetkin koostuvat yhä enemmän palveluista, vaikkapa huollosta ja ohjelmistoista. Tämä heijastuu teollisuuden ammattirakenteeseen, jossa palvelutehtävät ja näissä työskentely yleistyy (Rikama 2014).

Maliranta ja Määttänen toteavatkin että kansainvälisessä kilpailuympäristössä maat eivät enää kilpaile tuotteilla vaan ”tehtävillä”. Kehitystä ei heidän mukaansa ole voinut pitkään aikaan kuvata tyydyttävästi pelkästään toimialarakenteiden muutoksen avulla. Lopputuotteen (ja toimialan) sijasta yrityksiä voidaan luokitella esimerkiksi ammattirakenteen pohjalta (Maliranta ja Määttänen 2014, 4).

Työvoima on yksi tuotannontekijöistä. Fox ja Smeets painottavat työvoiman merkitystä yritysten tuottavuuspyrkimyksissä. Tietyn toimialan yritysten välillä voi olla huomattavia tuottavuuseroja, jopa kaksinkertaisia. Tutkimuksessaan he etsivät selitystä näille eroille yritysten käyttämän työvoiman ja yleensäkin tuotantopanosten laadusta. Tutkimusaineistonsa perusteella he toteavat, että yritysten tuotantoa ja tuottavuutta voitiin nostaa ja tuottavuusero-

ja kaventaa panostamalla käytetyn työvoiman laatuun (jota he mittasivat mm. palkkasummalla). Oletus oli, että laadukkaasta työstä voitiin maksaa korkeampaa palkkaa. Tutkijoiden mukaan heidän käyttämänsä menetelmä ei ole ongelmaton eikä selitä tuottavuuden kaikkia eroja. Muita tuottavuuteen vaikuttavia tekijöitä ovat mm. johtamisen laatu, yritysstrategia, teknologian käyttö (Fox ja Smeets 2011, 963, 986). Samansuuntaisista tuloksista kuin Fox ja Smeets kertoo myös Maliranta. Yrityskohtaisessa tuottavuuden muutoksen analyysissä havaittiin, että luova tuho ja sen vaikutus tuottavuuteen on voimakasta sellaisissa yrityksissä, joissa johtajien ja erikoisasiantuntijoiden osuus työvoimasta on suuri, ja sellaisilla toimialoilla, joissa t&k-panostus on suurta (Maliranta 2014, 35).

Huovari ym. selvittivät raportissaan Suomen alueiden (seutukuntien) yritys- ja elinkeinorakenteen muutosta jaksolla 2000–2011. Tutkijat erottelivat muutoksen koko maan rakennemuutokseen, aluerakenteen muutokseen ja paikalliseen muutokseen. Kehitystä arvioitiin yksityisen sektorin työpaikkojen määrän muutoksella. Työpaikat ryhmiteltiin alueellisen siirrettävyyden helppouden sekä työvoiman koulutusasteen mukaan (Huovari ym. 2014). Keskeisin tulos oli, että alueiden työpaikkakehitys on suurelta osin seurausta koko maan rakennemuutoksesta. Aluerakenteessa korkeasti koulutettua työvoimaa käyttävät ja siirrettävät toiminnot ovat keskittyneet suuriin keskuksiin. Teollisuudessa muiden kuin korkea-asteen koulutuksen toimintoja sijoittuu kuitenkin myös keskusten ulkopuolelle. Keskittyminen voi lisätä joitakin kustannuksia. Tällöin osa toiminnoista hakeutuu keskusten ulkopuolelle alempien kustannusten alueille. Tutkijat korostavat, että myös työvoiman tarjonnalla on merkitystä alueiden kehityksessä. Koulutetun työvoiman saatavuus on järkevä taata muuallakin kuin kaikkein suurimmissa keskuksissa. Kaakkois-Suomen seutukunnat sijoittuvat tarkastelussa asemaansa menettäneiden alueiden joukkoon. Kaakkois-Suomessa ei ole suuria vetovoimaisia keskuksia ja paikallinen muutos mm. teollisuudessa on koetellut esimerkiksi Kouvolan seutua voimakkaasti.

Saara Ainali toteaa että alueiden työllisyyden kehityksessä on entistä enemmän kiinnitettävä huomiota niihin alueen peruselinkeinoihin (mm. energia- ja elintarvikehuoltoon ja palveluihin), jotka eivät ratkaisevasti riipu ulkopuolisista markkinoista ja jotka kaikissa oloissa ylläpitävät tuotantotoimintaa, työllisyyttä ja väestön toimeentuloa (Ainali 2010, 195).

Eurofoundin tuore raportti korostaa alueiden uudelleenmuotoutumisessa (restructuring) ilmiöiden keskinäisiä riippuvuuksia ja muutoksen kerrannaisvaikutuksia. Esimerkiksi alueen jonkin merkittävän työnantajan toiminnan lopetus tekee alueesta vähemmän houkuttelevan ko. tahon alihankkijoille ja muille toimijoille sekä vaikuttaa alueen palvelutarjontaan, kun asukkaiden veropohja pienenee. Palveluiden ja työmahdollisuuksien heikkeneminen voi johtaa asukkaiden poismuuton lisääntymiseen ja samalla alueen työvoiman tarjonnan heikkenemiseen ja edelleen jatkuvaan kurjistumiskehään, kun alue ei enää houkuttele uusia toimijoita. Vastaava, mutta positiivinen kehä syntyy, jos alue saa jostakin kasvusysäyksiä. Raportti toteaa että tällaista laajaa, eri tekijöiden riippuvuuden huomioon ottavaa alueen uudelleenrakentumisen tutkimusta on melko vähän, yleisemmin on tutkittu yhden yrityksen lopetuksen tai sijoittumisen välittömiä vaikutuksia ja niiden kerrannaisvaikutuksia lähitoimialoille, mutta ei niinkään laajemmin alueen työmarkkinoihin ja yhdyskuntakehitykseen (Eurofound 2014, 6).

Työmarkkinoiden virtailut Kaakkois-Suomessa

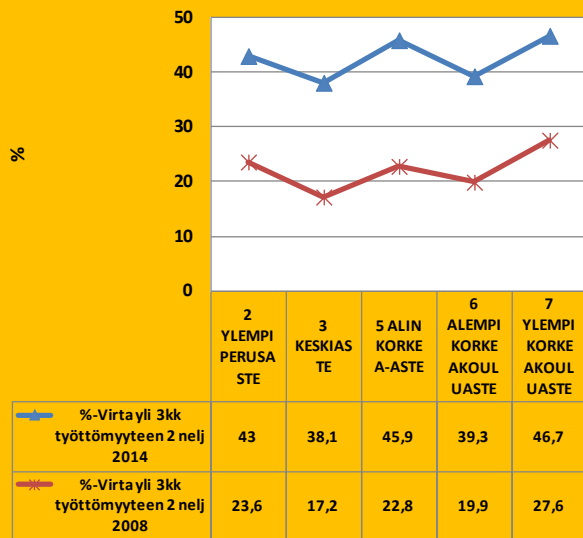
Työttömyyden pitkittyminen yli 3, 6, ja 12 kuukauden

Kaakkois-Suomi on menettänyt osuuttaan koko maan väestöstä ja työllisyydestä. Vaikka työttömyyden kasvu on koko jaksolla 2008–2014 ollut jonkin verran maan keskiarvoa pienempi (absoluuttisilla luvuilla mitattuna), viime aikoina kasvu on kiihtynyt ja kehitys on mennyt huonompaan suuntaan.

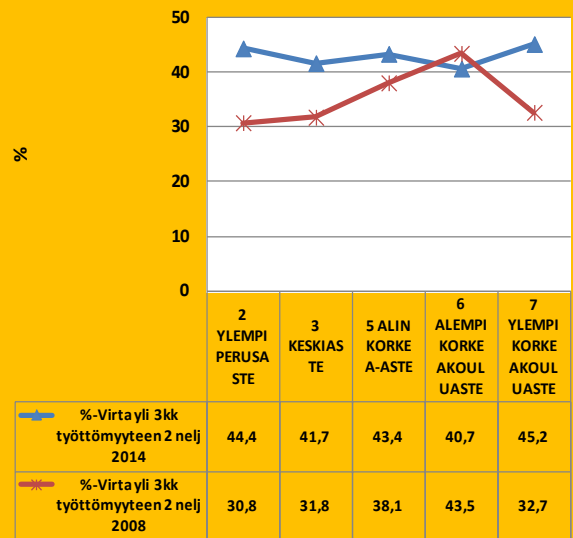
Tarkastelen seuraavassa Kaakkois-Suomen työmarkkinoiden ja erityisesti työttömyyden muutosta markkinoiden virtausten avulla. Erittelen työttömät ensin koulutusasteen ja sukupuolen mukaan. Tarkastelussa on kaksi ajanjaksoa. Toinen on ajalta ennen nykyistä taantumaa (2. vuosineljännes v. 2008) ja toinen nykyisen taantuman ajalta (2. vuosineljännes 2014). Virtoina on työnhakijoiden työttömyyden keston pitkittyminen yli kolmen, kuuden ja 12 kuukauden rajan. Kuvissa on esillä miten suuri osa kolme, kuusi tai 12 kuukautta sitten alkaneista työttömyysjaksoista on pitkittynyt ko. aikarajan yli huhti–kesäkuussa 2008 ja huhti–kesäkuussa 2014.

Ensimmäinen kuvapari esittelee virtaa yli kolmen kuukauden työttömyyteen.

Kaakkois-Suomi. NAISET. Virta yli 3 kk
työttömyyteen , 2. vuosineljännes 2008 ja 2014.
Prosenttia alkaneista työttömyysjaksoista (TEM;
työnvälitystilasto)

Kaakkois-Suomi. MIEHET Virta yli 3 kk
työttömyyteen , 2. vuosineljännes 2008 ja 2014.
Prosenttia alkaneista työttömyysjaksoista (TEM;
työnvälitystilasto)

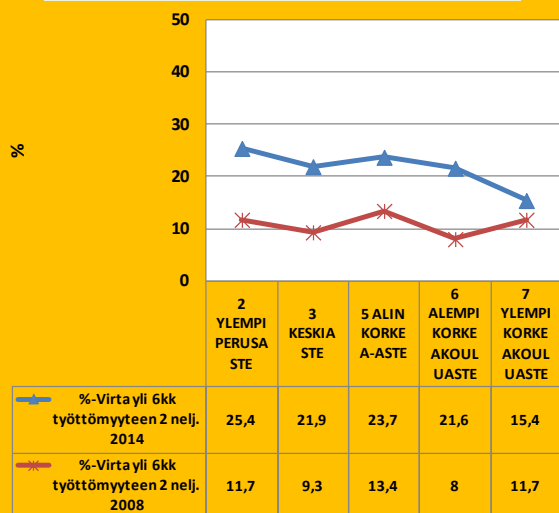

Naisten kuva osoittaa selkeän (ja koulutusasteittain lähes samansuuruisen) muutoksen työttömyysjaksojen pitkeytymisen suuntaan. Kun vuoden 2008 huhti–kesäkuussa esimerkiksi keskiasteen tutkinnon suorittaneiden työttömyysjaksoista 17 % kesti vähintään kolme kuukautta, vuonna 2014 virta oli 38 %. On kiinnostavaa, että jo ennen taantumaa suurin kolmen kuukauden rajan ylittävä virta oli ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneilla naisilla. Vuonna 2014 jo miltei puolella ko. tutkinnon suorittaneista työttömyysjakso pitkeytyi yli kolmeen kuukauteen.

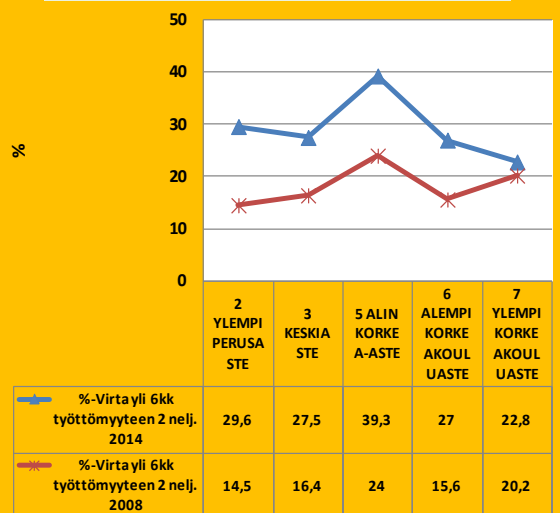
Miesten kuva on jonkin verran erilainen. Miesten työttömyysjaksot pitkeytyivät jo vuonna 2008 ja muutos vuoteen 2014 onkin miehillä selvästi pienempi kuin naisilla. Naisten tapaan ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneet miehet joutuivat vuonna 2014 muita ryhmiä useammin pitkeytyvään työttömyyteen, joskin erot ryhmien välillä ovat melko pienet. Ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneiden miesten tilanteen heikkeneminen näkyy kuitenkin selvästi.

Seuraava kuva esittää miten suuri osa alkaneista työttömyysjaksoista pitkeytyi vähintään puolen vuoden mittaiseksi.

Kaakkois-Suomi. NAISET. Virta yli 6 kk
työttömyyteen , 2. vuosineljännes 2008 ja 2014.
Prosenttia alkaneista työttömyysjaksoista (TEM;
työnvälitystilasto)

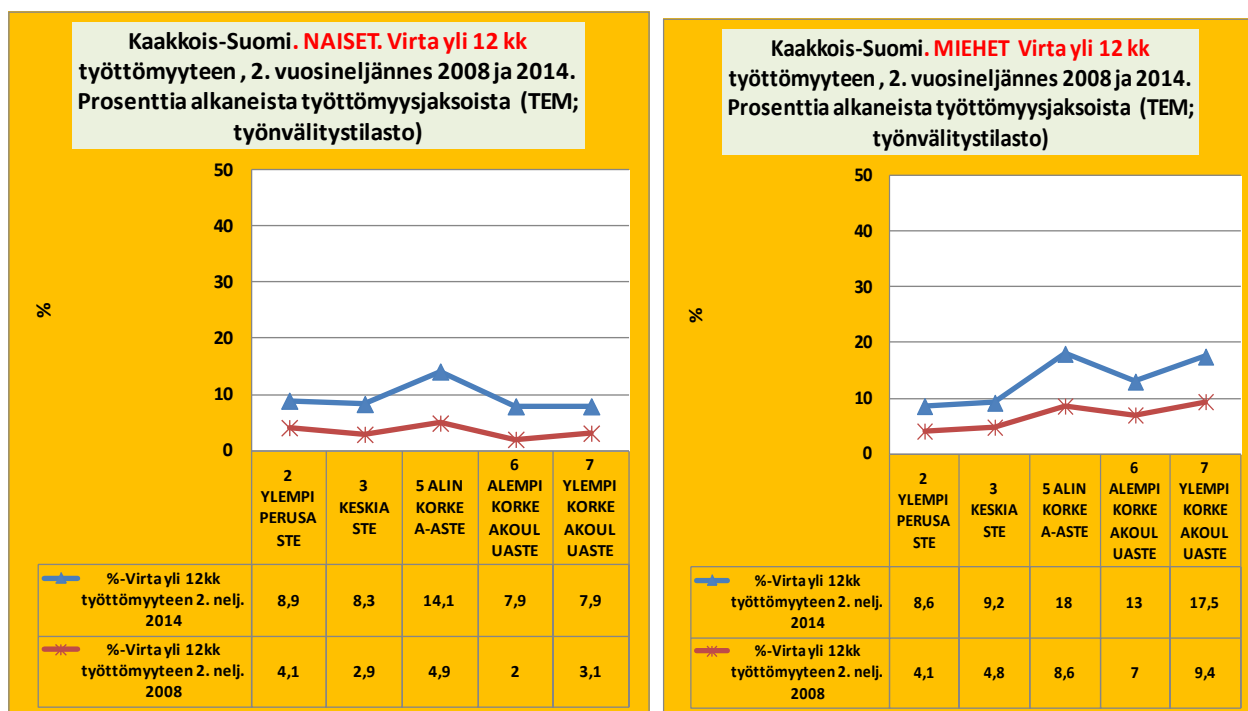

Kaakkois-Suomi. MIEHET Virta yli 6 kk
työttömyyteen , 2. vuosineljännes 2008 ja 2014.
Prosenttia alkaneista työttömyysjaksoista (TEM;
työnvälitystilasto)

Naisten työttömyyden pitkittyminen yli puolen vuoden rajan on vähäisempää kuin miesten. Vähintään viidennes miesten työttömyysjaksoista pitkittyi keväällä 2014 yli rajan, alimman korkea-asteen miesten jaksoista miltei 40 prosenttia. Kiinnostavaa on se, että ylimmän korkea-asteen tutkinnon omaavien virrat ovat nyt kaikkien pienimmät sekä miehillä että naisilla, kun kolmen kuukauden kuvissa osuudet olivat suurimmat. Ts. ylimmän korkeakoulututkinnon omaavien työttömyys on keväällä 2014 kestänyt usein vähintään kolme kuukautta, mutta päättynyt ennen kuutta kuukautta jonkin verran muita koulutusryhmiä useammin.

Pitkäaikaistyöttömäksi määritellään ne työnhakijat, joiden työttömyys on jatkunut yhtäjaksoisesti vähintään vuoden. Seuraavassa kuvataan miten suuri osa työttömistä "virtaa" pitkäaikaistyöttömiksi.

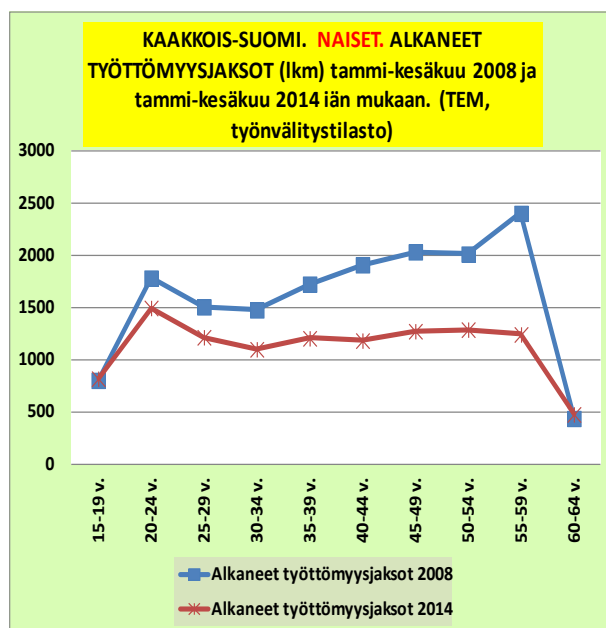
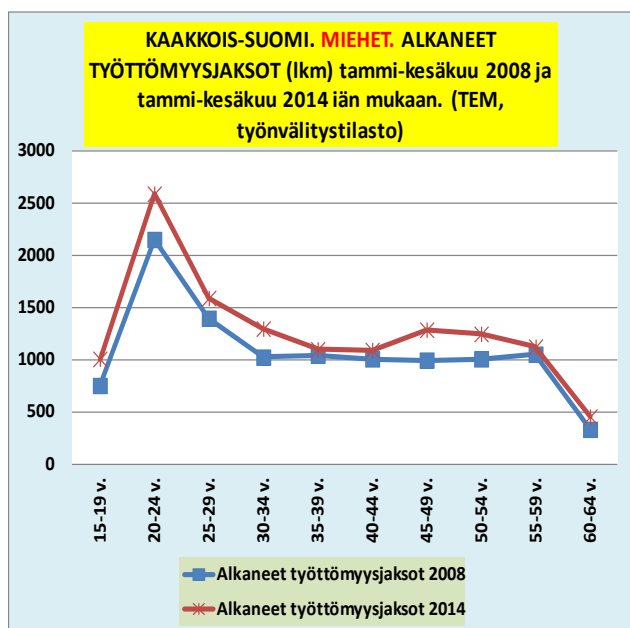

Ymmärrettävästi käyrät sijoittuvat nyt enemmän kuvan alareunaan (asteikot ovat kaikissa kuvissa samanlaiset). Kuitenkin myös virtaus pitkäaikaistyöttömyyteen on selvästi yleistynyt taantumaa edeltävästä ajasta. Korkeakoulutettujen miesten tilanne on naisten tilannetta heikompia ja myös huonompi kuin keski- ja perusasteen suorittaneiden tilanne. Keväällä 2014 vuotta aikaisemmin alkaneista ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneiden miesten työttömyysjaksoista 17,5 % jatkui yhden vuoden rajan yli. Jo aiemmin tehdyssä Kaakkois-Suomen korkeakoulutettujen työllisyystilannetta käsitelleessä tutkimuksessa todettiin korkeakoulutettujen työttömyyden lisääntyneen taantumassa (tarkastelu ulottui silloin vuoteen 2012 saakka) kokonaistyöttömyyttä enemmän (Melolinna ja Lehtinen 2012).

Alkaneet työttömyysjaksot iän ja sukupuolen mukaan

Tietyllä hetkellä työmarkkinoilla on tietynsuuruinen määrä työttömänä olevia työnhakijoita. Tämä määrä muuttuu jatkuvasti niin, että joukkoon tulee uusia työttömiä ja toisaalta tästä työttömien joukosta poistuu henkilöitä joko sijoituttuaan töihin tai poistuessaan työmarkkinoiden ulkopuolelle.

Tässä ja seuraavassa alaluvussa tarkastelen virtausta työttömyyteen eli alkaneiden työttömyysjaksojen määrää sekä työttömyyden keston muuttumista. Vertailussa on taantumaa edeltävä aika (alkuvuosipuolisko 2008) ja taantumaa aikainen alkuvuosipuolisko 2014. Ensimmäinen kuvapari esittelee alkaneiden työttömyysjaksojen määrää iän ja sukupuolen mukaan. Alueena on Kaakkois-Suomi (alueella asuvat työttömät työnhakijat). Samalla henkilöllä voi olla ko. puolen vuoden aikana enemmän kuin yksi alkanut työttömyysjakso.

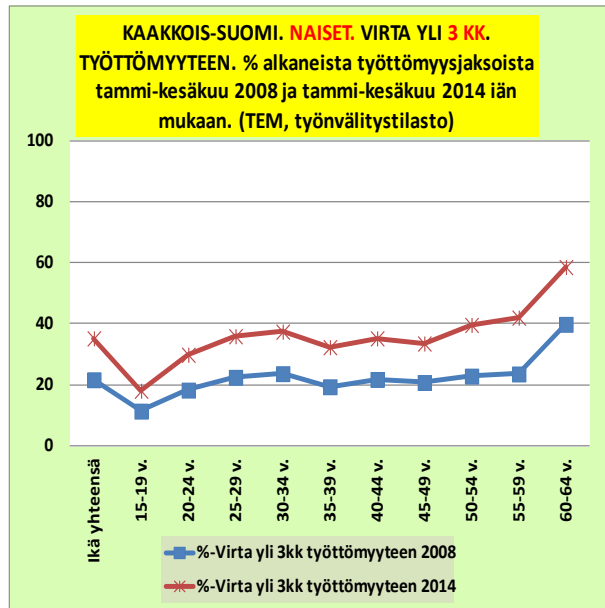
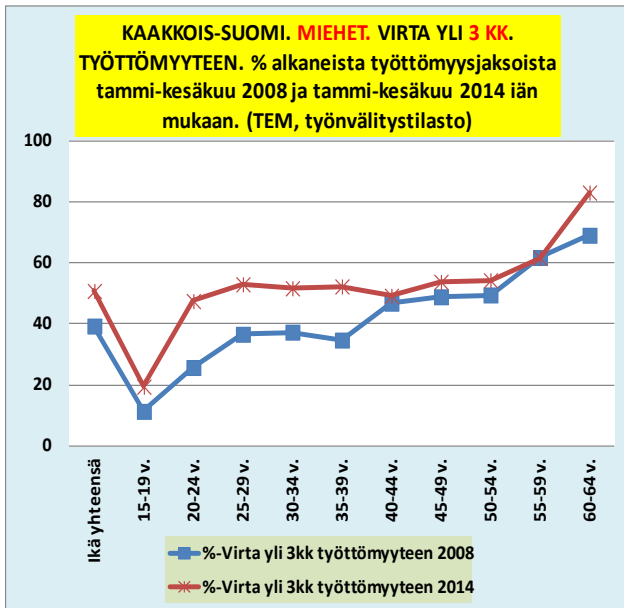

Sukupuolten käyrät eroavat toisistaan kiinnostavasti. Iän mukainen tarkastelu näyttää, että miehet joutuvat runsaasti työttömäksi 20–24-vuotiaina. Alkuvuoden 2014 käyrä ei merkittävästi eroa vuoden 2008 käyrästä, kuitenkin alkaneiden työttömyyksien määrä on jonkin verran kasvanut kaikissa ikäryhmissä. Kuvaa voi ehkä tulkita niin, että nuoret miehet eivät saa helposti pysyvämpää sijaa työmarkkinoilta valmistuttuaan oppilaitoksesta, tai pääsevät vain tilapäisiin töihin, joita seuraa työttömyysjakso. Tämä markkinoille sijoittumisen jähmeys on entisestään voimistunut taantumassa.

Naisilla vuosien 2008 ja 2014 käyrät eroavat toisistaan tuntuvasti. Päinvastoin kuin miehillä alkaneiden työttömyysjaksojen määrä on vähentynyt taantumaa edeltävästä ajasta. Alkuvuonna 2008 erityisesti keski-ikäisiä naisia jäi työttömäksi. Keski-ikäisten miesten vastaavat määrät olivat selvästi pienempiä. Tätä tilannetta saattaa selittää mm. se, että naiset ovat olleet usein määräaikaissa työsuhteessa, joka on päättynyt määräajan jälkeen ja henkilö on jäänyt työttömäksi. Tammi-kesäkuussa 2008 keskimäärin 1700 naista joutui kuukausittain työttömäksi työnhakijaksi määräaikaisen työsuhteen päätyttyä (TEM, työnvälitystilasto). Miehillä vastaavat luvut olivat puolet tästä. Tammi-kesäkuussa 2014 määräaikaisesta työsuhteesta työttömäksi jääneiden naisten määrä oli selvästi vertailuvuotta pienempiä, vain vajaa puolet vuoden 2008 luvuista. Onko niin, että taantumassa naisille ei ole tarjoutunut yhtä paljon määräaikaista työtä kuin ennen taantumaa? Näin tuntuisi olevan. Kaksi vuotta ennen taantuman käynnistymistä eli vuoden 2006 alkuvuosipuoliskolla määräaikaisesta työsuhteesta työttömäksi jääneitä naisia oli kuukausittain lähes 2000 henkeä, siis vielä hieman enemmän kuin aivan taantuman alla vuonna 2008. Vuonna 2011 tammi-kesäkuussa, kun taantuma näytti jo hellittäneen (mikä osoittautui tilapäiseksi), määrät olivat 1400 henkeä. Taantuman uudelleen voimistuessa vuonna 2013 määrät olivat jo pienentyneet.

Työttömyyden pitkittyminen ikäryhmittäin

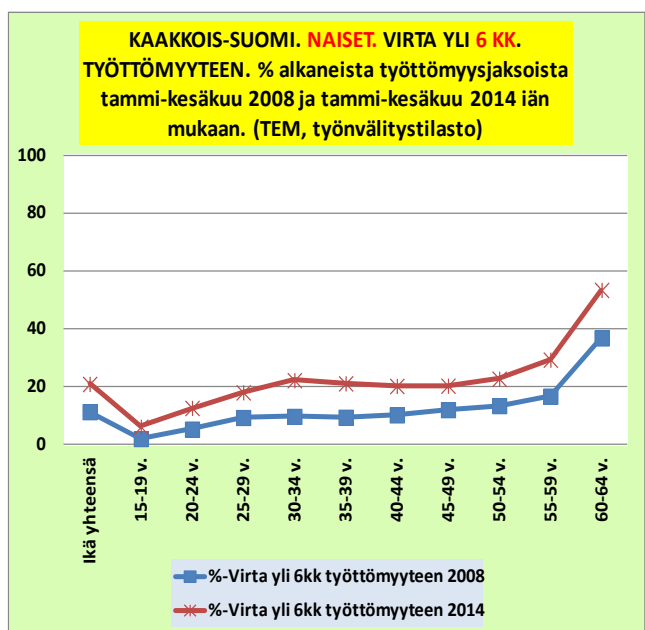
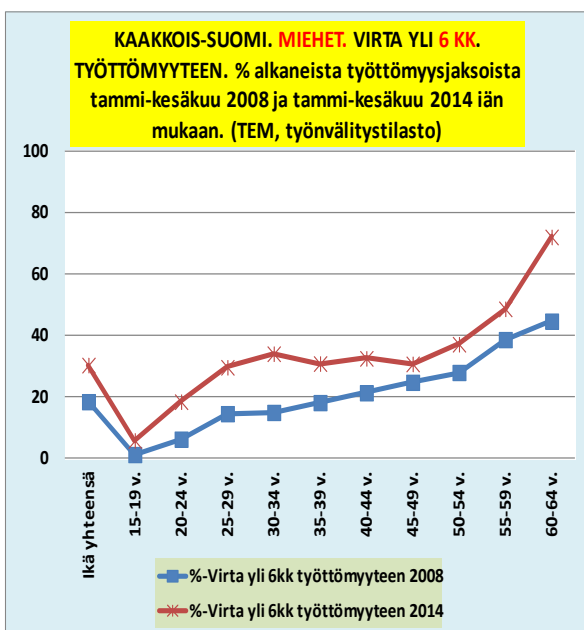
Työmarkkinatilanteen heikentyessä työhön sijoittuminen vaikeutuu ja työttömyysjaksot alkavat pidentyä (ks. tästä dynamiikasta nykyisessä taantumassa esim. Pentikäinen 2014, 16). Tarkastelen seuraavissa kuvissa tätä työttömyyden pitkittymisen muutosta valumavirtojen avulla, vastaavasti kuin aiemmin koulutuksen mukaan ryhmitellyissä kuvissa. Ensimmäinen kuvapari näyttää miten työttömyysjaksojen pitkittyminen yli kolmen kuukauden keston on muuttunut eri-ikäisillä mies- ja naistyöttömillä.

Sukupuolten välillä näkyy selvä taso- ja kehitysero. Miesten työttömyysjaksot pitkittyvät naisten jaksoja yleisemmin. Alkuvuonna 2014 puolet miesten työttömyysjaksoista pitkittyi yli kolmen kuukauden rajan, naisten jaksoista 35 prosenttia. Myös vuonna 2008 ero sukupuolten välillä oli ollut selvä.

Taantuman aikana erityisesti ”nuorten aikuisten” miesten työttömyydet ovat pitkittyneet verrattuna taantumaa edeltävään aikaan. 20–44-vuotiailla noin puolet jaksoista pitkittyi yli kolmen kuukauden rajan. Tätä vanhemmilla pitkittyneiden jaksoiden osuus oli vielä suurempi, mutta muutos vuoden 2008 tilanteeseen ei ollut iso, joskin 60 vuotta täyttäneillä pitkittyminen yleistyi selvästi. Naistenkin työttömyysjaksot pitkittyivät kaikissa ikäryhmissä. Naisten ikäryhmät eivät poikkea toisistaan kovin paljon. Työttömyysjaksoista 60 prosenttia tai enemmän päättyi ennen kolmen kuukauden rajaa, lukuun ottamatta 60 vuotta täyttäneitä naisia. Miehillä vain 15–19-vuotiaiden jaksot katkesivat yhtä nopeaan.

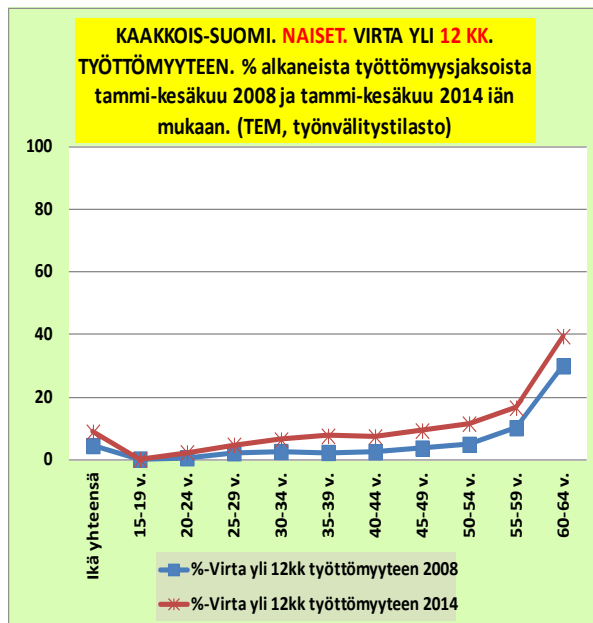
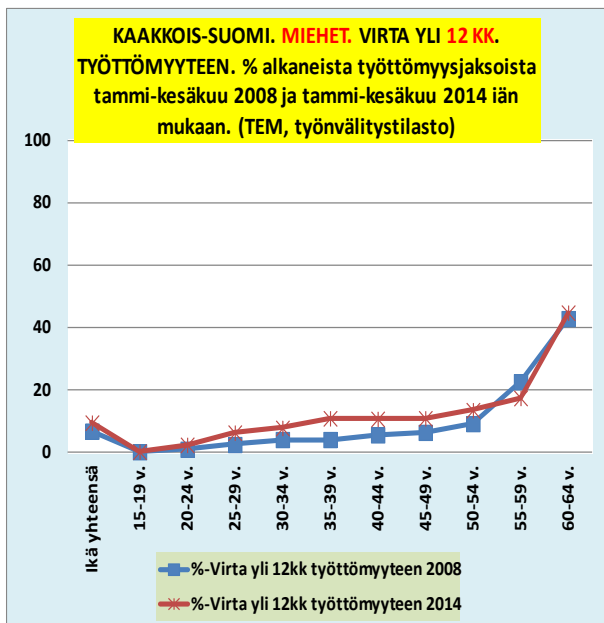
Seuraavassa kuvassa työttömyyden keston raja on pidetty kuuteen kuukauteen ja katsottu rajan ylittäviä jaksosia.

Alkuvuonna 2014 miesten työttömyysjaksoista 30 prosenttia ja naisten jaksoista 20 prosenttia oli kestänyt vähintään puoli vuotta (puolen vuoden työttömyyttä on joskus pidetty rajana, jonka jälkeen yksilön tilanteen ratkeaminen

vaikuttaa). Miesten käyrässä on samoja piirteitä kuin 3 kuukauden rajan ylittäneiden kuvassa: nuorten ja nuorten aikuisten tilanne on heikentynyt eniten ja 60 vuotta täyttäneiden työttömyysjaksojen pitkittyminen on myös voimistunut. 60–64-vuotiailla naisillakin jo puolet jaksoista pitkittyi yli puolen vuoden. Muutoin ikäryhmien väliset erot ovat naisilla melko pienet kuten kolmen kuukauden yli valuneissa työttömyyksissäkin.

Seuraavana kuvina on virtaus yli vuoden kestävään työttömyyteen.

Osuudet ovat jo aiempaa pienempiä. Alkuvuonna 2014 miehillä 9,6 ja naisilla 8,9 prosenttia työttömyysjaksoista jatkui vuoden rajan yli. Taantumassa osuudet ovat kasvaneet jonkin verran. Miesten käyrässä on kiinnostava piirre 55–59-vuotiaiden ikäryhmässä. Vuonna 2008 yli vuoden pituisiksi venyneitä työttömyysjaksoja oli enemmän kuin taantumassa vuonna 2014. Tätä saattaa selittää se, että Kaakkois-Suomessa perinteiset miehiä työllistävät toimialat alkoivat vähentää toimintaansa ja työvoimaansa vuoden 2006 aikana. Mm. Voikkaan paperitehtaan sulkeminen sekä iäkkään työvoiman irtisanominen muista UPM:n yksiköistä tuotti työttömyyttä, joka osaksi pitkittyi pitkäaikaistyöttömyydeksi vuoden 2008 alkupuoliskolla.

Tiivistelmä

Vuonna 2008 käynnistynyt, välillä hieman hellittänyt, mutta sen jälkeen edelleen jo kuudetta vuotta jatkuva talous- taantuma näkyy työmarkkinoilla sekä tuotannon, työllisyyden että työttömyyden kehityksessä. Tässä raportissa olen tarkastellut, millaisia muutoksia Kaakkois-Suomen työmarkkinoilla on tapahtunut taantumassa vuoden 2008 jälkeen vuoden 2014 kesään saakka. Aiemmissa tutkimuksissa Kaakkois-Suomen tuotantorakenteen muuttumista on selvitetty pidemmälle aiempaan historiaan ulottuvilla tarkasteluilla (mm. Melolinna 2010, Melolinna 2014 ja Melolinna 2013).

Kun tarkastellaan alueiden työmarkkinoiden muutosta, on hyvä käsitellä erikseen väestön määrän ja rakenteen muutosta, väestön työmarkkinoilla toimimisen muuttumista, tuotannon ja eri toimialojen työllisten määrien muutosta sekä väestön työttömyyden muutosta. Koska Kaakkois-Suomikin kuluu niihin Suomen alueisiin, joissa väestön määrä on jo pitkään ollut laskusuunnassa, olen absoluuttisten muutoslukujen ohella käyttänyt muutoksen arvioinnissa myös väestön määrään suhteutettuja lukuja. Tällöin muutoksen suuruudesta ja luonteesta saadaan parempi kuva, kun väestön määrän lasku ei vaikuta näihin osuuslukuihin (tosin ikärakenteen muutos voi jonkin verran vaikuttaa).

Kaakkois-Suomen väestö vähenee. Vuoden 2013 lopussa alueen väkiluku oli 313 097 henkeä. Taantumana aikana vuoden 2007 lopusta vuoden 2013 loppuun väestö on supistunut lähes 4400 henkeä. Työikäisen (15–64-vuotiaan) väestön määrä on pienentynyt vieläkin enemmän: lähes 12000 henkeä eli keskimäärin 2000 henkeä vuosittain. Tämä vähennys heijastuu tietenkin myös työvoiman ja työllisten määriin.

Eliminoimalla väestön vähennys ja laskemalla eri väestöryhmien osuuksia kunkin vuoden väestöstä, saadaan paremmin esiin rakenteelliset muutokset. Sukupuolen mukainen tarkastelu näyttää miesten ja naisten kohtaloiden eroavan Kaakkois-Suomen työmarkkinoilla. Miestyöllisten osuus väestöstä on vähentynyt Kaakkois-Suomessa (aikajaksolla 2007–2012) vajaa viisi prosenttiyksikköä, jonkin verran enemmän kuin koko Suomessa keskimäärin. Myös miesten työvoimaan kuulumisen eli työmarkkinoille osallistuminen on hieman supistunut, kun työlliset ovat vähentyneet enemmän kuin työttömien määrä on lisääntynyt. Työttömien miesten osuus miesväestöstä on noussut maan keskiarvoa enemmän eli miesten työmarkkinatilanne on taantumassa heikentynyt Kaakkois-Suomessa enemmän kuin Suomessa keskimäärin.

Naisväestön työmarkkina-aseman muutos eroaa miesten muutoksesta. Sekä naistyövoiman että -työllisten osuus väestöstä on kasvanut Kaakkois-Suomessa tuntuvasti jaksolla 2007–2012, ja selvästi enemmän kuin Suomessa keskimäärin. Naisen työttömyyskehitys oli suotuisampaa kuin miesten. Työttömien naisten osuus naisväestöstä kasvoi vain 0,3 prosenttiyksikköä, miehillä osuuden kasvu oli 4,2 prosenttiyksikköä. Naisopiskelijoiden osuus naisväestöstä on pienentynyt, mahdollisesti osaksi työllisten osuuden kasvun vastapainona. Alle 65-vuotiaiden naiseläkeläisten suhteellinen osuus on vähentynyt enemmän kuin miesten. Eli naiset ovat pärjänneet taantumassa vuoteen 2012 saakka kohtalaisen hyvin ja selvästi miehiä paremmin. Eräät myöhemmät kehityksen piirteet (mm. työttömyys) näyttävät naisten tilanteen kääntymistä huonompaan suuntaan.

Valtakunnan tasolla sekä tuotannon että työllisten määrän kasvu oli 2000-luvulla tuntuvaa aina vuoteen 2008 saakka. 2000-luvun alkuvuosina tuotannon määrä kasvoi Kaakkois-Suomen maakunnissa maan keskiarvoa hitaammin ja vuonna 2007 oli jääty selvästi jälkeen maan keskimääräisestä kehityksestä. Jo vuonna 2008 – siis ennen kansainvälisestä finanssikriisistä vauhtia saaneen taantumien alkua – Kymenlaaksossa näkyy tuotannon arvonlisäyksen lasku, jonka takana olivat mm. paperiteollisuuden tuotannon vähennykset.

Nykyisen taantumien alkaessa koko maan työllisten määrä alkoi vähentyä. Kaakkois-Suomessa vähennys oli selvästi maan keskimäärää suurempi. Taantumien alkuvaiheen pohjavuoden 2009 jälkeen työllisten määrä on uudelleen kasvanut, Kaakkois-Suomessa kuitenkin hitaammin kuin maassa keskimäärin. Kaakkois-Suomen kaikkien työpaikkojen (= alueella työssäkäyvien henkilöiden) osuus koko maan työpaikoista oli 5,4 % vuonna 2007. Vuonna 2011 osuus oli pudonnut 5,2 %:iin, kun Kaakkois-Suomen työpaikat olivat vähentyneet 4,6 % ja koko maan työpaikat 0,6 %.

Kaakkois-Suomi on menettänyt työpaikkojen osuutta koko maan paikoista useimmilla toimialoilla. Osuuttaan lisänneitä aloja on vähän. Selvimmin osuus on kasvanut kiinteistön- ja maisemanhoidon sekä työllistämistoiminnan toimialoilla. Kiinnostavaa on, että Kaakkois-Suomi ei jaksolla 2007–2011 menettänyt asemiaan massa- ja paperiteollisuuden työpaikoista (ts. alan työpaikkojen vähennys ei ollut alueella maan keskimäärää suurempaa). Tilannetta selittää ainakin osittain toimialan työvoiman vähentämistoimien ajallinen sijoittuminen. Alan työvoima oli vähentynyt Kaakkois-Suomessa jo ennen vuoden 2007 loppua, jossa mittauksen lähtöpiste on. Mm. Voikkaan paperitehdas Kuusankoskella (nykyisessä Kouvolassa) lopetettiin ja myös muita UPM:n Kaakkois-Suomen yksiköiden työvoimavähennyksiä käynnistettiin jo vuonna 2006, ja toisaalta mm. Myllykosken tehtaan lopetuksen vaikutukset alan työpaikkoihin alkoivat selvemmin vaikuttaa vasta vuoden 2012 puolella, mikä ei näy käytetyissä luvuissa.

Taloustaantumassa työttömyys yleensä kasvaa määrällisesti ja työttömyyden kestoajat pitenevät. Ennen taantumaa jaksolla 2006–2008 työttömien työnhakijoiden määrä laski, koko Suomen tasolla hieman nopeammin kuin Kaakkois-Suomessa. Jos katsotaan taantumaa aikaista kehitystä vuodesta 2008 vuoteen 2014, Kaakkois-Suomen työttömyys (työttömien henkilöiden lukumäärä) on lisääntynyt (työ- ja elinkeinoministeriön työnvälitystilaston mukaan) puolestaan vähemmän kuin maan keskiarvo. Alkuvuosipuoliskolla 2014 Kaakkois-Suomessa oli työttömänä olevia työnhakijoita 38 prosenttia enemmän kuin alkuvuonna 2008. Koko maan keskimääräinen lisäys oli miltei 59 prosenttia. Toisaalta väestön määrään suhteutettuna työttömien osuus väestöstä on kasvanut Kaakkois-Suomessa hieman enemmän kuin maassa keskimäärin.

Työttömyysluvut seuraavat talouden suhdanteita yleensä ajallisesti viiveellä, mikä näkyy mm. siinä, että työttömyys kasvoi vuonna 2010 vuoden 2009 luvuista samalla kun talous oli tuolloin jo kääntynyt (tilapäiseksi jääneeseen) kasvuun. Talouden uusi laskuvaihe näkyy työttömyyden nopeana kasvuna vuosina 2013 ja 2014. Monien tuotannonalojen hiljentyneen kysynnän ohella työttömyyteen on alkanut vaikuttaa mm. julkisen sektorin lisääntynyt pyrkimys pienentää työvoimaansa. On ollut kaikkineen vähän toimialoja, joissa työllisten nettomäärä kasvaa ja aiempaa vähemmän toimialoja, jotka korvaavat eläkkeelle siirtyvät palkkaamalla vastaavan määrän uusia työntekijöitä. Useilla aloilla työvoimaa supistetaan tässä tilanteessa nk. ”luonnollisen poistuman” avulla. Vuonna 2014 on voinut nähdä myös irtisanomisuutisten lisääntyneen ja yleistyneen myös palvelualoilla.

Pitkittyneessä taantumassa uuden työvoiman palkkaaminen on varovaista. Tämä vaikeuttaa nuoren, ammatin valmistuneen työvoiman sijoittumista työmarkkinoille.

Miesten työttömyys on kasvanut taantumassa selvästi naisten työttömyyttä enemmän. Kuitenkin vuodesta 2013 naisten työttömyyden kasvu on voimistunut ja lisäys on ollut lähes samaa luokkaa kuin miehillä. Kaakkois-Suomessa taantumaa alkuvuodet eivät lisänneet naisten työttömyyttä laisinkaan, kasvu alkoi vuonna 2012 ja kiihtyi jaksolla 2013–2014. Ts. taantumaa alkuvaiheissa miesvaltaisilla aloilla on ollut lisääntyvää työttömyyttä, naisvaltaisilla palvelualoilla tilanne on alkanut heiketä myöhemmin. Kansainvälisissä taloustaantumissa miesvaltaiset toimialat joutuvat Suomessa usein ensimmäisenä vaikeuksiin, naisia työllistävät palvelualat kärsivät myöhemmin, kun mm. kotimainen kulutus tai ainakin sen kasvu heikkenee. Viimeaikaisessa kehityksessä naisten tilannetta on alkanut vaikeuttaa myös (paljon naisia työllistävän) julkisen sektorin pidättyvä uuden työvoiman palkkauspolitiikka: usein uusia työntekijöitä ei palkata edes eläkkeelle siirtyvien tilalle.

Alemman ja ylemmän korkeakouluasteen tutkinnon suorittaneiden työttömyys on ollut viimeisen kahden vuoden ajan jyrkässä kasvussa sekä Kaakkois-Suomessa että Suomessa keskimäärin. Nopein kasvuvauhti on Kaakkois-Suomen ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneilla miehillä. Ennen taantumaa alkua vuoden 2007 alkuvuosipuoliskolla Kaakkois-Suomessa oli ko. tutkinnon suorittaneita työttömiä miehiä kuukausittain keskimäärin 123 henkeä, vuonna 2014 jo 345 henkeä eli miltei kolminkertainen määrä. Myös korkeakoulutettujen naisten tilanne on heikentynyt tuntuvasti.

Kaakkois-Suomen työmarkkinoilla tapahtui merkittäviä muutoksia jo ennen nykyisen taantumaa alkua. Monilla aloilla työvoimaa vähennettiin, mm. Kaakkois-Suomen valta-aloilla metsäteollisuudessa ja kuljetuksissa. Taantumaa käynnistettyä vaikeuksiin joutuivat muutkin toimialat. Viime aikoina palvelut ovat joutuneet aiempaa selvemmin taantumaa haittojen piiriin. Tämä laajentuminen on koetellut muitakin alueita kuin Kaakkois-Suomea ja koko maan keskimääräinen muutos on taantumaa ensimmäisinä vuosina ollut negatiivisempaa kuin Kaakkois-Suomen. Vuoden 2014 aikana tilanne on kääntynyt Kaakkois-Suomessakin voimakkaammin huonompaan suuntaan.

Lähdeluettelo

- Ainali S. (2010). Työn tuottavuuden ja kysynnän muutokset alueiden työllisyyden kehityksessä. Kansantaloudellinen aikakauskirja 2/2010, 187–195.
- Alatalo J. (2014). Onko viime aikojen taantuma heikentänyt tilannetta työmarkkinoilla paljon vai vähän? – Vuosi 2013 työmarkkinatilastojen valossa. Työpoliittinen Aikakauskirja 1/2014, 42-51. Työ- ja elinkeinoministeriö.
- Eläketurvakeskus, Tilastotietokannat.
- Eurofound (2014). Effects of restructuring at regional level and approaches to dealing with the consequences. Publications Office of the European Union, Luxembourg.
- Fox J.T., Smeets V. (2011). Does input quality drive measured differences in firm productivity. International Economic Review. Nov. 2011. Vol 52, number 4, 961–989
- Holmström B., Korkman S. ja Pohjola M. (2014). Suomen talouspolitiikan luonne ja kasvun edellytykset.
- Huovari J., Jauhiainen S., Kerkelä L., Esala L., Härmälä V. (2014). Alueiden yritys- ja elinkeinorakenteen muutos. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja. Alueiden kehittäminen 13/2014. Helsinki.
- Järnefelt N., Nivalainen S., Salokangas S., Uusitalo H. (2014). Sosioekonomiset erot – työurat, eläkkeelle siirtyminen ja eläkejärjestelmä. Eläketurvakeskuksen raportteja 01 /2014. Tampere 2014.
- Kaakkois-Suomen ELY-keskus, internet-sivut/ Alueen tila ja näkymät / Työmarkkinat / Työnvälitystilaston seuranta-analyysit (Anitta Lehtinen)
- Maliranta M. (2014). Innovointi ja ”luova tuho” – erot maiden, toimialojen ja yritysryhmien välillä. Kansantaloudellinen aikakauskirja 1/2014, s. 20–39.
- Maliranta M., Määttä N. (2014) Innovointi, luova tuho ja tuottavuus. Etla. Muistio 25. 19.3.2014
- Maliranta M., Määttä N. (2011) ”Luova tuho” yritys sektorilla – tuottavuuden avain ja politiikan haaste. Kansantaloudellinen aikakauskirja 3/2011, 234–255.
- Maliranta M. (2010). USA:n dynaamisuus jatkaa hiipumistaan. Tieto&trendit 6/2010. Tilastokeskus.
- Melinna N. (2014). Kaakkois-Suomen työpaikkojen muutokset tuotantoaloittain – Onko työllisyyden rakennemuutos vain viime vuosien ilmiö? Kaakkois-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus. Raportteja 16/2014 (pdf)
- Melinna N. (2013). Kaakkois-Suomen työmarkkinoiden katsaus 2012. Kaakkois-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus. Raportteja 20/2013(pdf)
- Melinna N., Lehtinen A. (2012). Korkeakoulututkinnon suorittaneiden työttömyys ja työllisyys Kaakkois-Suomen työmarkkinoilla 2000-luvun lopun taantumien ympärillä. Kaakkois-Suomen elinkeino-, liikenne-, ja ympäristökeskus. Raportteja 62/2012.
- Melinna N. (2010). Mitä Kuusankosken työllisyydessä tapahtui ennen Voikkaan paperitehtaan sulkemista: Kuusankosken työllisyys muutoksessa (lisensiaatintutkielma 1992). Kaakkois-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen julkaisuja 5/2010. (pdf).
- Melinna N. (2007). Miten havainnollistaa ja arvioida tulevaa työvoiman rekrytointitarvetta. Työpoliittinen aikakauskirja 4/2007, 57–72. Työministeriö. Helsinki.
- Valtioneuvoston kanslia. Talousneuvosto. Muistio talousneuvostolle 21.2.2014. (Holmström, Korkman, Pohjola).
- Myrskylä P. (2012). Alueellisten työmarkkinoiden muutos Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja. Työ ja yrittäjyys 1/2012.
- Pentikäinen L. (toim.) (2014). Katsaus suomalaisen työn tulevaisuuteen. TEM julkaisuja. Työ ja yrittäjyys 30/2014. Työ- ja elinkeinoministeriö.
- Pohjola M. (2010). Taantumien syvyydestä. Kansantaloudellinen aikakauskirja 3/2010.
- Profiles of World Economists (2002) http://www.nbs.sk/_img/Documents/BIATEC/BIA06_02/28_30.pdf
- Rikama S. (2014). Teollisuus hiipuu ja palvelut kasvavat EU-maissa. Raju rakennemuutos Suomessa. Tieto&trendit 2/2014, 9–11. Tilastokeskus.
- Räsänen H., Sardar P. (2014). Virta-varanto -kaaviot TEM:n työnvälityksen tilastojärjestelmässä – käsitteitä, sovelluksia ja tulkintoja. Työ- ja elinkeinoministeriö. TEM-analyysit 55/2014. Helsinki, maaliskuu 2014.
- Räsänen H. (2012). Mistä syntyy työmarkkinoiden hyvä toimivuus? Työpoliittinen Aikakauskirja 2/2012, 3–5. Työ- ja elinkeinoministeriö.
- Schauman H., Vanhala J., Virén M. (2014). Suomen työntekijävirrat suurina. Euro & talous 3/2014, s. 51-63. Suomen Pankki.
- Suikkanen A., Linnakangas R., Martti S., Karjalainen A. (2001). Siirtymien palkkatyö. Sitran raportteja 16.
- Taskinen P. (2013). Moni eläkeläinen tekee ansiotyötä – vielä useampi haluaisi. Tilastokeskus. Hyvinvointikatsaus 4/2013, 71–75.
- Terveystietokeskus ja hyvinvoinnin laitos. Tilasto ja indikaattoripankki SOTKANet.
- Tilastokeskus, Aluetilinpito.
- Tilastokeskus, Väestötilasto.
- Tilastokeskus, tilastokoulu, Työmarkkinatilastot. Luku 5.1.
- Tilastokeskus, Työssäkäyntitilasto.
- Tilastokeskus, Teollisuuden alue ja toimialatilasto.
- Tilastokeskus, luokitukset

Tilastokeskus (2014), kansantalouden tilinpidon katsaus 11.7.2014 http://www.tilastokeskus.fi/til/vtp/2013/vtp_2013_2014-07-11_kat_001_fi.html

Tilasto Suomen eläkkeensaajista 2012. Eläketurvakeskus ja Kansaneläkelaitos. Helsinki 2013.

Työ- ja elinkeinoministeriö, Toimiala Online -tietojärjestelmä

Työvoima 2025 (2007). Täystyöllisyys, korkea tuottavuus ja hyvät työpaikat hyvinvoinnin perustana työikäisen väestön vähentyessä.

Työpoliittinen tutkimus 325. Työministeriö. Helsinki.

Työvoimatutkimus (2013). Työvoimatutkimus. Aikasarjatiedot 2003–2012. Tilastokeskus. Työmarkkinat 2013. Helsinki 5.11.2013.

Valtiovarainministeriö (2014). Suhdannekatsaus 1/2014.

Julkaisusarjan nimi ja numero Raportteja 7/2015					
Vastuualue Elinkeinot, työvoima ja osaaminen					
Tekijät Melolinn Niilo		Julkaisu-aika tammikuu 2015			
		Kustantaja Julkaisija Kaakkois-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus			
		Hankkeen rahoittaja toimeksiantaja Kaakkois-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus			
Julkaisun nimi Kaakkois-Suomen työmarkkinat vuosina 2008–2014 – mitä taloustaantumassa on tähän mennessä tapahtunut					
<p>Tiivistelmä</p> <p>Vuoden 2008 lopulla kansainvälisestä finanssikriisistä Suomeen levinnyt taloustaantuma on jatkunut pienen nousuvaiheen jälkeen eikä vuonna 2014 ole merkittävää elpymistä näkyvissä.</p> <p>Tässä raportissa on selvitetty Kaakkois-Suomessa tapahtuneita työmarkkinoiden muutoksia nykyisen taantuman ajalta, siis lähinnä vuodesta 2008 lähtien ja verrattu niitä koko maan keskimääräiseen kehitykseen ja aiemmin tapahtuneeseen rakennemuutokseen. Raportissa on seurattu väestön työmarkkinoilla toimimista, eri toimialojen työllisten määrien muutoksia sekä työttömyyden määrän ja piirteiden kehitystä.</p> <p>Kaakkois-Suomen väestö vähenee. Taantuman aikana vuoden 2007 lopusta väestö on supistunut lähes 4400 henkeä. Työikäisen (15–64-vuotiaan) väestön määrä on pienentynyt vieläkin enemmän: lähes 12000 henkeä eli keskimäärin 2000 henkeä vuosittain.</p> <p>Kaakkois-Suomi joutui jo ennen nykyistä taantumaa tiettyjen toimialojen muutosten piiriin. Muutokset olivat tuolloin mm. suomalaisen massa- ja paperiteollisuuden piirissä uudenlaisia, kun tuotantoa alettiin supistaa suuria tuotantoyksiköitä sulkemalla. Samalla mm. satamien vientitoiminta hiljeni. Tämä rakennemuutoksen käynnistyminen jo ennen nykyistä taantumaa heijastuu ehkä siinä, että Kaakkois-Suomen taantuman aikaiset työllisyysmuutokset ovat jo tapahtuneiden vaiheiden jälkeen jääneet hieman maan keskimäärää pienemmiksi.</p> <p>Eliminoimalla maan useita alueita koetteleva väestön vähennys ja laskemalla eri väestöryhmien osuuksia kunkin vuoden väestöstä, saadaan paremmin esiin rakenteelliset työllisyyden muutokset. Miestyöllisten osuus väestöstä on vähentynyt Kaakkois-Suomessa (2007–2012) vajaa viisi prosenttiyksikköä, jonkin verran enemmän kuin koko Suomessa keskimäärin. Työttömien miesten osuus miesväestöstä on noussut maan keskiarvoa enemmän eli miesten työmarkkinatilanne on taantumassa heikentynyt Kaakkois-Suomessa enemmän kuin Suomessa keskimäärin. Naisväestön työmarkkina-aseman muutos eroaa miesten muutoksesta. Sekä naistyövoiman että -työllisten osuus väestöstä on kasvanut Kaakkois-Suomessa tuntuvasti jaksolla 2007–2012, ja selvästi enemmän kuin Suomessa keskimäärin. Eli naiset ovat pärjänneet taantumassa vuoteen 2012 saakka kohtalaisen hyvin ja miehiä paremmin. Eräät myöhemmät kehityksen piirteet (mm. työttömyys) näyttävät naisten tilanteen kääntymistä huonompaan suuntaan.</p> <p>Työttömyysluvut seuraavat talouden suhdanteita yleensä ajallisesti jäljempänä. Talouden uusi laskuvaihe näkyy työttömyyden nopeana kasvuna vuosina 2013 ja 2014. Monien tuotannonalojen hiljentyneen kysynnän ohella työttömyyteen on alkanut vaikuttaa mm. julkisen sektorin lisääntynyt pyrkimys pienentää työvoimaansa. On ollut kaikkineen vähän toimialoja, joissa työllisten nettomäärä kasvaa ja entistä vähemmän toimialoja, jotka korvaavat eläkkeelle siirtyvät palkkaamalla vastaavan määrän uusia työntekijöitä. Tämä vaikeuttaa nuoren, ammattiin valmistuneen työvoiman sijoittumista työmarkkinoille.</p> <p>Raportin on laatinut ELY-keskuksen erikoistutkija, yht. lis. Niilo Melolinn virkatyönä.</p>					
Asiasanat (YSA:n mukaan) Työllisyys, työttömyys, rakennemuutos, väestön työmarkkina-asema, alueellinen kehitys, työmarkkinat, työmarkkinoiden virrat, taloustaantuma					
ISBN (painettu)	ISBN (PDF) 978-952-314-195-7	ISSN-L 2242-2846	ISSN (painettu)	ISSN (verkkopainettu) 2242-2854	
www www.doria.fi/ely-keskus		URN URN:ISBN:978-952-314-195-7	Kieli suomi	Sivumäärä 84	
Julkaisun myynti/jakaja Raportti on saatavana vain verkkopainatuna.					
Kustannuspaikka ja aika Kouvola 2015			Painotalo —		

RAPORTEJA 7 | 2015
KAAKKOIS-SUOMEN TYÖMARKKINAT VUOSINA 2008–2014
- MITÄ TALOUSTAANTUMASSA ON TÄHÄN MENNESSÄ TAPAHTUNUT

Kaakkois-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus

ISBN 978-952-314-195-7 (PDF)

ISSN-L 2242-2846

ISSN 2242-2846 (painettu)

URN:ISBN:978-952-314-195-7

www.doria.fi/ely-keskus | www.ely-keskus.fi